

ALEXANDER SCHMEMANN

Postul cel Mare

editura univers enciclopedic

Coperta reprezintă: detaliu din JUDECATA DE APOI, pictură
din pridvorul mănăstirii Huzor

POSTUL CEL MARE

Traducere de
Alexandru Ștefan
și
I. I. I. I. I.

Alexander Schmemmann
Great Lent
St. Vladimir's Seminary Press, 1994

© Toate drepturile pentru traducerea în limba română sunt rezervate
Editurii UNIVERS ENCYCLOPEDIK

CUPRINS

1	1
2	2
3	3
4	4

Capitolul IV

1	1
2	2
3	3
4	4
5	5
6	6
7	7
8	8
9	9
10	10
11	11
12	12
13	13
14	14
15	15
16	16
17	17
18	18
19	19
20	20
21	21
22	22
23	23
24	24
25	25
26	26
27	27
28	28
29	29
30	30
31	31
32	32
33	33
34	34
35	35
36	36
37	37
38	38
39	39
40	40
41	41
42	42
43	43
44	44
45	45
46	46
47	47
48	48
49	49
50	50
51	51
52	52
53	53
54	54
55	55
56	56
57	57
58	58
59	59
60	60
61	61
62	62
63	63
64	64
65	65
66	66
67	67
68	68
69	69
70	70
71	71
72	72
73	73
74	74
75	75
76	76
77	77
78	78
79	79
80	80
81	81
82	82
83	83
84	84
85	85
86	86
87	87
88	88
89	89
90	90
91	91
92	92
93	93
94	94
95	95
96	96
97	97
98	98
99	99
100	100

Capitolul I

Introducere

POSTUL: CĂLĂTORIA CĂTRE PĂȘTE

Capitolul I Pregătirea pentru Postul Paștelui

(1) Doina (Duminica lui Zahar)

(2) Smerenia (Duminica Vameșului și a Paricului)

(3) Întoarcerea din exil (Duminica Fiului Risipitor)

(4) Înălțarea Judecării (Duminica Liberului sec de carne)

(5) Iertarea (Duminica Liberului sec de belii)

Capitolul II

SLĂBIRELE POSTULUI

(1) „Tristețea stăruitoare”

(2) Rugămintea Sfintei Eftimii Sirei

(3) Sfânta Scriptură

(4) Tridul

Capitolul III

LITURGHIA DARURILOR MAI ÎNAINTE SFINȚITE

(1) Cele două serouri ale Sfintei Împărtășanii

(2) Cele două scrieri ale postirii.....	52
(3) Sfânta împărtășanie de seară.....	56
(4) Tipicul.....	59

Capitolul IV

CĂLĂTORIA POSTULUI	67
(1) Începutul: Canonul cel Mare.....	67
(2) Simbolurile Postului Mare.....	71
(3) Duminicile Postului Mare.....	78
(4) Însemnătatea Postului: Sfânta Cruce.....	82
(5) Pe drumul către Betania și Ierusalim.....	85

Capitolul V

POSTUL ÎN VIAȚA NOASTRĂ	93
(1) „Lăuda-l în serios...”.....	93
(2) Participarea la slujbele Postului.....	98
(3) „...amai cu post și cu rugăciune”.....	100
(4) „Stăi de viață” al Postului.....	107

ANEXĂ: SPIINTELE SPINȚILOR

(1) O problemă urgentă și esențială.....	114
(2) „Religia fără de religie”.....	117
(3) De ce Sfintele Taine?.....	118
(4) Regula.....	121
(5) Decădere: cauzele și motivațiile ei.....	123
(6) Semnul împărtășaniei.....	127
(7) Semnificația pregătirii pentru împărtășanie.....	132
(8) Sfânta Spovedanie și Sfânta împărtășanie.....	136
(9) O redescoperire totală.....	141
Note și referințe	145

CUVÂNT ÎNAINTE

Cu bucurie și primă credincioșilor vestirea postului, cea înscuțată de Dumnezeu, precum mai înainte alături și apoi desfrânările și vameșii vestirea postirii de la Iosif. Prin înfrumusețare și se găsesc spre împărtășirea stăpânului sfintei celei din Sion: cu lacrimi și cu curățiri mai înainte spre dăruirea episcopilor, cea prinse-luau; și se rugă a vocea stăpânului Paștelui celor ce se închinăse așina, și acționa celor adăvurate; și se găsesc spre închinarea Crucii și a învierii lui Hristos Dumnezeu, strigând către Dumnezeu: Nu ne rugăm pe noi din stăpânirea noastră, iubitorile de oameni.

(Săptămâna Lăsatului sau de betană, Vechernia (cînt de Marf))

CUVÂNT ÎNAINTE

La începutul anului 1967, în ziua de 1 ianuarie, am avut ocazia să particip la o întâlnire cu un grup de tineri din București, care erau în vârstă de 18-20 de ani. Ei erau dintr-o familie de oameni care erau foarte interesați de viața și de învățarea. Ei erau dintr-o familie de oameni care erau foarte interesați de viața și de învățarea. Ei erau dintr-o familie de oameni care erau foarte interesați de viața și de învățarea.

CĂLĂTORIE

Am avut ocazia să particip la o întâlnire cu un grup de tineri din București, care erau în vârstă de 18-20 de ani. Ei erau dintr-o familie de oameni care erau foarte interesați de viața și de învățarea. Ei erau dintr-o familie de oameni care erau foarte interesați de viața și de învățarea. Ei erau dintr-o familie de oameni care erau foarte interesați de viața și de învățarea.

Acum, după ce am terminat de citit, poezia este începutul și condiția pentru o adevărată viață creștină. Primul cuvânt al lui Hristos când a venit să predice în lume a fost: „Începeți să vă convertiți”. Dar ce este poezia? În grația vieții noastre cotidiene, ating să ne gândim la aceasta ei, pur și simplu, ascultăm și avem de făcut de-a lungul Postului este să ne abținem consumarea anumitor mâncăruri, să renunțăm la „deosebite” ne sperdem, să luăm deosebite de la duhovnic, să primim în tot anul! Sfânta Împărăție, iar apoi să ne conștientizăm perfectă „rânduială” până anul viitor. Cu toate acestea, să existe un motiv pentru care Biserica a rânduit șapte zile ca o vreme aparte pentru postului și pentru care ne cheamă lung și susținut efort duhovnicesc. Fără îndoială că toate acestea să privească pe mine, credința mea, viața mea, apartenența Bisericii. Nu este atunci prima mea datorie să înțeleg să învățăm Bisericii mele despre Post, să înțeleg să fiu un ortodox nu numai cu numele ci și prin înțeles viața mea?

La întrebările: Ce este postul? De ce avem nevoie de el? Cum ne putem posti? Postul Paștelui ne oferă răspunsurile. Acesta este cu adevărat o școală a postului în care fiecare creștin trebuie să meargă an de an pentru a-și adânci credința, a-și reconsidera și, dacă este posibil, a-și schimba viața. Este un minunat pelerinaj către izvoarele credinței ortodoxe — o redescoperire a felului ortodox de a fi.

Historia ne îndrumă spre un astfel de pelerinaj anual prin intermediul structurii și atmosferei slujbelor Postului. De aceea, această sumară tălăcură a Postului se bazează îndelung — dar nu exclusiv — pe slujbele din timpul Postului.

Am nădeja că cititorul poate descoperi faptul că în această lume nimic nu este atât de frumos și adânc, atât de inspirat și inspirator precum acela pe care Biserica, Maica noastră, ni-l descoperă și ni-l dăruiește îndată ce pșim în binecuvântata vreme a „primăverii Postului”.

Am nădeja că cititorul poate descoperi faptul că în această lume nimic nu este atât de frumos și adânc, atât de inspirat și inspirator precum acela pe care Biserica, Maica noastră, ni-l descoperă și ni-l dăruiește îndată ce pșim în binecuvântata vreme a „primăverii Postului”.

Am nădeja că cititorul poate descoperi faptul că în această lume nimic nu este atât de frumos și adânc, atât de inspirat și inspirator precum acela pe care Biserica, Maica noastră, ni-l descoperă și ni-l dăruiește îndată ce pșim în binecuvântata vreme a „primăverii Postului”.

Am nădeja că cititorul poate descoperi faptul că în această lume nimic nu este atât de frumos și adânc, atât de inspirat și inspirator precum acela pe care Biserica, Maica noastră, ni-l descoperă și ni-l dăruiește îndată ce pșim în binecuvântata vreme a „primăverii Postului”.

INTRODUCERE

POSTUL:

CĂLĂTORIA CĂTRE PAȘTE!

Când un om parcurde într-o călătorie trebuie să cunoască înainte se îndreaptă. La fel se îndreaptă și cu Postul. Mai presus de orice, Postul este o călătorie duhovnicească, iar destinația sa este Paștele, „Prăznia al primicelor”. El este pregătirea pentru „plinirea Paștelui, descoperirea cea adevărată”. De aceea, trebuie să începem prin a încerca să înțelegem legătura dintre Post și Paște, pentru că aceasta descoperă ceva esențial, ceva fundamental referitor la credința și viața noastră creștină.

Este ceva necesar și explicarea de Paștele este mult mai mult decât una dintre sărbători, mult mai mult decât o comemorare anuală a unui eveniment trecut? Orice a fost parte, chiar și o singură dată, la așa noaptea care este „mai luminată decât ziua”, care a găsit din așa unică bucurie, cunoaște acest lucru. Dar ce este această bucurie? De ce putem călători așa cum o facem în timpul Liturghiei pascale: „Astăzi toate s-au umplut de lumină, cerul și pământul și cele de sub pământ”? Că

așa cum o aflăm că o facem „moartea morții, a tuturor, începutul unei noi și nestăruite vieți...”? Răspunsul la toate aceste întrebări este: noua viață, care cu aproape de ani în urmă a izbucnit din mormânt, ne-a fost dăruit tuturor celor care credem în Hristos. Și ne-a fost dat

Botezului nostru, în care apa cum Sfântul Apostol Pavel spune: „ne-am îngropat cu El, în moarte, prin botez, pentru ca, precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa și noi trăim în viața lui” (Romani, VI, 4). Astfel, de Paște prăznuim învierea lui Hristos ca pe ceva ce s-a petrecut și încă se mai petrece cu noi. Pentru că fiecare am călăuzit darea acestei vieți noi, petrecerea de a o primi înălțurii noastre și de a trăi după rânduielile ei. Este un dar care schimbă total circumstanțele noastre față de orice în această lume, inclusiv față de moarte. Prin acest dar putem să afirmăm cu bucurie: „Moartea nu mai există!” O, dar moartea este încă acolo, și fără siguri, încă o înfruntăm, iar într-o zi va veni să ne ia. Căci în aceasta s-a înfruntat noastră credință: prin moartea Sa, moartea.....

Hristos a schimbat natura întinzi a morții, a transformat-o într-o punte — o „treacă”, un „Paște” — către Împărăția lui Dumnezeu, schimbând tragedia tragediei într-o biruință capitală. „Ca moartea pe moarte câștigată”, ne-a făcut plătași la învierea Sa. Aceasta este motivul pentru care, la sfârșitul Uceniciei Paștii spunem: „Hristos a înviat și viața câștigă!” Hristos a înviat și nici un mort nu rămâne la morțușii!”

Acum este credința Bisericii mărturisită și vădită de semnul său sfânt. Oare nu ni se confirmă căci această credință o avem foarte rar, că tot timpul riscăm și înălțăm „viața cea nouă” pe care am primit-o ca pe un dar, și că de fapt noi trăim ca și cum Hristos n-ar fi înviat din morți, ca și cum acest unic eveniment nu ar avea nici un sens pentru noi? Totuși acestea se petrec din cauza slăbiciunii noastre, din cauza imposibilității noastre de a trăi statornic în „credință, nădejde și dragoste”, la acel nivel către care Hristos ne-a ridicat când a spus: „Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Sa”. Pur și simplu uităm toate acestea — atât de ocupați, atât de adânciți suntem în problemele noastre cotidiene —, și pentru că uităm, cădem, iar din cauza acestei uitări totale, din cauza acestei căderi și a acestei plăci, viața noastră devine din nou ca „vechi” — neînsemnată, mohorâtă și în cele din urmă zadarnică — o peregrinare lipsită de sens care este calca către un sfârșit fără sens. Revenim să uităm

chiar și moartea, iar atunci, pe neașteptate, în mijlocul vieții noastre „fericite” se apleacă: îndoielile, împlăcările, absențele. Putem, din când în când, să recunoaștem și să mărturisim feliile noastre „plăcate”, neînțelegând totuși să raportăm viața noastră la acea viață nouă pe care Hristos a descoperit-o și ne-a dăruit-o. Cu adevărat, trăim ca și când El nu ar fi venit niciodată. Aceasta este singurul păcat adevărat, păcatul plăcutelor, neștiința triste și tragice a credinței noastre.....

Dacă pricepem aceasta, atunci putem înțelege ce este Paștele, de ce este nevoia de Post și ce înseamnă acesta. Pentru că alina atunci înțelegem că tradițiile liturgice ale Bisericii, toate perioadele și slujbele sale, există, încă de toate, cu scopul de a ne

ajuta să recapătăm vederea și gustul acestei vieți noi pe care noi atât de ușor o riscăm și o înălțăm, pentru a face poezii și a ne întoarce la ea. Cum putem iubi și dori ceea ce nu cunoaștem? Cum putem ajunge mai presus de orice altceva în viața noastră, ceea ce nu am văzut și de care nu ne-am bucurat? Pe scurt: cum putem căuta o Împărăție despre care nu știm nimic? Slujbele Bisericii au fost de la început și încă sunt intrarea noastră înăuntrul, comunicarea noastră cu viața nouă a Împărăției. Biserica ne descoperă prin viața sa liturgică ceva despre care „arheea nu a auzit, ochiul nu a văzut și ceva ce încă nu a intrat în inima omului, dar Dumnezeu l-a pregătit pentru cei ce-L iubesc pe El”. Iar în centrul acestei vieți liturgice, ca inimă și apogeu al său, praznicul nostru este slăvirea plănuind în tot locuri, stil Paștele. Acesta este apa deschisă în sicane an către neștința înfrumusețată a Împărăției lui Hristos, este pregtărea bucuriei veșnice care ne așteaptă, slava biruinței care, după nevederea, amge de la întreaga Creație: „Moartea nu mai există!” Slujbele Bisericii, în totalitatea lor, garăncă în jurul Paștelui și, prin urmare, anul liturgic, adică succesiunea timpurilor liturgice și a praznicilor, devine o călătorie, un pelesaj către Paște, Sfârșitul care este în același timp și începutul sfârșitului întregelor celor „vechi”, începutul vieții celei noi, puntea statornică ce leagă „vechi” de nou. Aceasta este, după Dumnezeu, viața noastră.....

CAPITOLUL I

PRĂGĂTIREA PENTRU POSTUL PAȘTELUI

1. Dorința (Duminica lui Zahar)

Cu mult înainte de începutul propriu-zis al *Prăgătirii*, Biserica face cunoscută apropierea acestuia și ne invită să pășim în perioada de pregătire de dinainte de Post.

Este o tradiție caracteristică a tradiției liturgice ortodoxe aceea că fiecare săptămână sau perioadă importantă — Paște, Crăciun, Postul Paștelui etc. — este anunțată și „pregătită” înainte. De ce? Din cauza unei profunde conștiințe psihologice a firii omenești de către Biserici. Cunoașterea superficialității și înșelămintei noastre laicizate a vieții noastre, Biserica conștientă neputința noastră de a ne schimba rapid, de a trece brusc de la o stare duhovnicească sau intelectuală la alta. Astfel, cu mult înainte ca ostentivul actual al Postului să înceapă, Biserica ne atrage atenția asupra seriozității acestora și ne invită să reflectăm asupra semnificației lor. Înainte de a putea „practica” Postul, ni se dă tălcul său. Aceasta înseamnă că pregătirea include cinci Duminici consecutive ce preced Postul, fiecare din acestea — prin pericopele sale biblice specifice — fiind dedicată unor aspecte fundamentale ale poclănșii. Prima întâmplare scrierilor la Post

este fideiul în Duminică în care se citește pericopa evanghelică despre Zahar (Luca, XIX, 1 – 10). Aceasta este istoria unui om care era prea mic de statură pentru a-l vedea pe Iisus, dar care dorea atât de mult să-l vadă încât s-a urcat într-un copac, fixat a răspuns dorinței acestuia și a intrat în casa lui. Astfel, tema acestei prime vestiri este dorința. Omul urmează dorinței sale. Se poate spune chiar că omul este dorință, iar acest adevăr psihologic fundamental despre ființa omenească este mărturisit de Evanghelie: „Unde este conștienta ta”, spune Hristos, „acolo este și inima ta”. O dorință puternică înfrânge limitările firești ale omului; când cu pasiune dorește ceva, realizează lucruri pe care „firea” nu le poate atinge. Fiind „acum” el se biruie și se transcende pe sine. Singura problemă este totuși dacă noi ne dorim lucrurile bune, dacă puterea dorinței din noi este orientată către scopuri bune sau dacă — în cuvintele unui altu existent-păst, Jean Paul Sartre — omul este o „mistuire zadarnică”.

Zahar și-a dorit „jurnal bun”, el a dorit să vadă și să se apropie de Hristos. El este primul simbol al poclînței, pentru că poclînța începe ca o redescoperire a naturii profunde a tuturor dorințelor; dorința după Dumnezeu și după dreptatea Lui, după viața adevărată. Zahar este „acum” — nelăsman, plăcut și măginit — totuși dorința lui a biruit peste toate acestea. El a „jurnal” atenția lui Hristos; L-a adus pe Hristos în casa lui. Aceasta este deci prima vestire. *vestire, închinare, al aduce, este a* „altri ceea ce avem în noi mai profund și adevărat în noi, a conștientiza ceea ce înțelegem pentru Absolutul din noi, chiar dacă știm sau nu, și care, atunci când ne abatem de la el și plăsim dorințele noastre, ne transformă, într-adevăr, într-o „mistuire zadarnică”. Și dacă dorim înțelegem de profund, înțelegem de puternic, Hristos va răspunde.

2. Smerenția (Duminica Vameșului și a Fariseului)

Următoarea Duminică este numită „Duminica Vameșului și a Fariseului”. În ajunul acestei zile, Simbăta, la Vicoșerie, cartea liturgică folosită de-a lungul Postului Paștelui — Tricodă² — își face prima sa apariție, iar texte din el sunt adăugate la înserile și rugăciunile de răd ale sfășelor săptămânale de Ieviere. Aceasta dezvoltă următorul aspect major al poclînței: smerenția.

Pericopa evanghelică (Luca, XVIII, 10 – 14) ne înțelegând un om satisfăcut încredințarea de sine și care consideră că se rapune tuturor orinșelor religiei. El este sigur pe sine și mândru de el. În realitate, totuși, el a falsificat sensul religiei. El o aduce astfel la observații externe și își măsoară eucerencia prin prisma recunoașterii pe care o dădea la temple. Însă vameșul se smerențe pe sine și smerenția sa îl îndreptățește pe el în fața lui Dumnezeu. Dacă există o calitate morală aproape desconsiderată și chiar negată astfel, aceea, într-adevăr, este smerenția. Cultura în care trăim ne înșală permanent sensul mândriei, al mării de sine, al îndreptățirii de sine. Aceasta se bazează pe faptul că omul nu poate realiza nimic prin el însuși și chiar ni-l înțelegând pe Dumnezeu ca Unul Care tot timpul „acordă creda” pentru realizările și faptele bune ale omului. Smerenția — fie individuală sau comunală, critică sau națională — este privită ca un simbol al stăbilității, ca ceva degradant pentru un om adevărat. Chiar și bisericele noastre, nu sunt ele închinare cu același spirit al fariseului? Nu dorim noi ca orice contribuție, orice „fapt bun”, tot ceea ce facem pentru Biserici să fie cunoscut, laudat, să fie mediatizat?

Dar ce este atunci smerenția? Răspunsul la această întrebare pare a fi unul paradoxal, pentru că își are rădăcinile într-o afirmație aparent neobișnuită: Dumnezeu însuși este smerit!

Totuși, pentru acela care-L contectează pe Dumnezeu și-L contemplant în Creația Sa și în lucrările Sale de mântuire, este evident că smerenia este, într-adevăr, o virtute divină, adevăratul conștient și stabilizarea noilor slave care, așa cum căutăm în timpul Săntii Liturghii, simple cerul și pământul. În mentalitatea noastră omenească avem tendința de a opune „slava” și „smerenia” — ultima fiind pentru noi un semn de slăbiciune. Pentru noi ignoranța și incompetența sunt cei doi factori ce ne determină sau ne trebuie să ne determină să ne simțim smeriți. Aproape că este imposibil să „traduci la fapt” omului modern, hrănit din publicitate, din afirmarea de sine și dintr-o nesfârșită laudă de sine, că tot ceea ce este într-adevăr perfect, frumos și bun este în același timp în mod firesc smerit; datorită perfecțiunii sale nu necesită în nici un fel „publicitate”, slava exterioară sau „adulare”. Dumnezeu este smerit pentru că este perfect; smerenia — cea mai sașă ca și versă înfrunzări trunșate, pînșipini și bunătăți, și oricine se apropie de Dumnezeu și-L cunoaște devine imediat părtaș la smerenia divină și este înfrumusețat prin ea. Aceasta este taina Peștoarei Maria, Maica lui Hristos, a cărei smerență a făcut-o bucuria întregii Creații și cea mai mare revelație a frumuseții pe pământ, taina tuturor sfârșirilor și taina fetei ființe umane din timpul pușinelor momente ale apropiării sale de Dumnezeu.

Cum poate deveni cineva smerit? Răspunsul, pentru un creștin, este simplu: contemplându-L pe Hristos, smerenia divină întrupată, Cel prin Care Dumnezeu a descoperit o dată pentru totdeauna slava Sa ca smerenie și smerenia Sa ca slavă. „Astăzi” a spus Hristos la noaptea supresei Sale smerenii, „Fiul Omului se preaslăvește și Dumnezeu se preaslăvește în El”. Smerenia se învață contemplându-l pe Hristos, Care a spus: „Învățați de la Mine, pentru că sunt blând și smerit cu inima”. În cele din urmă smerenia se învață trăind totuși prin El, raportând totul la El. Fiul Hristos, adevărata smerență este imposibilă, pe când — ca fariseul religia înșelă devine un act de mândrie și realități umane, altă formă de mândrie de sine fariseică.

— În Perioada de post începem astfel printr-o căutare, o rugăciune de smerenie, care este începutul adevăratei postințe. Pentru că postința, mai presus de orice, este o relaționare la adevărata călătorie a Acmărilor, reflectarea vederii timpului asupra lucrurilor divine. Ea este deci înfrumusețată în smerenie și smerenia — dumnezeiasca și minunata smerență — este rodul și sfârșitul postinței. „Să fugim... de vorba cea înaltă a fariseului”, spune Cuvântul acestei zile, „și al înșelării înșelămintei găsitorilor celor smerite ale vremurilor...” Suntem la ușa postinței și la cel mai solemn moment al privegherii de Duminică: după ce lăviera și urătura lui Hristos au fost vestite — „Lăviera lui Hristos călădă...” — „călătăm pentru prima dată împreună ce ne vor însoți în integral Posti”

„Ușe postinței deschiduse înainte. Ușile deschise au rămas în închis... dăruie mea în Biserica Ta cea sfântă, postul locuș al trupului cu totul smerit. Ci eu te înfrunzesc contopesc-te cu mila mântuitoare Tale.”

În călătoria mântuirii îndreptată-mă, înfrunzirea de Dumnezeu, călătoria plină de pace și cu spănzur sufletul și cu înfrunz-mă-mă călătorez totuși viața mea; ci eu rugămintele Tale apăs-mă de totuși smerență.

La mulțimea păcătoșilor mei celor roți, rugămintele eu, înfrunz-mă, călătorez de înfrunz-mă și a judecării, ci înfrunz-mă spre mila mântuitoare Tale, cu David strigă: „Mă înfrunz-mă Dumnezeu după mare mila Ta”.

3. Înțelegerea din exil (Dumnezeu Plănuș Răstăpitor)

În a treia Duminică din perioada pregătirii pentru Post, ascim parabola Fiului Răstăpitor (Luca, XV, 11-32). Împănă cu înfrunz călătorez în această zi, parabola ne dezvoltă timpul

poziției ca fiind *înstrăinarea omului din eu*. Fiul risipitor, ni se spune, a plecat într-o țară îndepărtată, călătorind toți banii pe care îi avea. O țară îndepărtată! Această definiție a condiției noastre umane, pe care trebuie să ne-o amintim și să ne-o însușim atunci când începem să ne apropiem de Dumnezeu, este unică. Un om care nu a trecut niciodată prin această experiență, fie ea chiar și foarte scurtă, care nu a simțit niciodată că este *înstrăinat* de Dumnezeu și de adevărata viață, nu va înțelege niciodată care este esența creștinismului. Și acela care se simte perfect „acasă” în această lume și în viața ei, care niciodată nu a fost atins de dorința după altă Realitate, nu va înțelege ce este poezia.

Poezia este adesea identificată cu o înșirare rece și „obiectivă” a părților și a greșelilor, ca un act de plătire pentru vinovății în fața unei asociații juridice. Spovedania și dezlegarea de păcate sunt privite ca fiind de natură juridică, dar ceva esențial este omis, ceva ființ de care nici spovedania și nici dezlegarea de păcate nu au nici o semnificație sau putere reală. Acest „ceva” este chiar *apăsătorul* de înstrăinare de Dumnezeu, de bucuria comuniunii harice cu El, de la adevărata viață creștină și dată de Dumnezeu. Este ușor, într-adevăr, să mă spovedesc și să nu am posib în zilele răsturnate, să nu mi-am fiicat rugăciunile sau că nu am mîinat. Este un lucru diferit, totuși, acela de a realiza dintr-o dată că am plîngălit și că mi-am pierdut frumusețea sufletească, că sunt departe de adevărata mea casă, de adevărata mea viață, și că ceva poeziei, curat și frumos a fost rupt ființ speranță în structura întinț a existenței mele. Aceasta și numai aceasta este poezia, dorința adîncă de te reînnoare, de a te înșapea, de a recăpăta oîmint pierdut. Eu am primit de la Dumnezeu bogății minunate: înțil de toată viața și posibilitatea de a mă bucura de ea, de a o umple de sens, de dragoste și cunoaștere; apoi — în Botez — noua viață a lui Hristos (Isus); darul Sfîntului Duh, pacea și bucuria împărtășirii veșnice. Am primit cunoașterea lui Dumnezeu și prin El cunoașterea întregii Creații și puterea de a fi Fiul lui Dumnezeu. Și toate acestea le-am pierdut, toate acestea

le risipese în tot timpul, nu numai prin „păcatele” și „greșelile” personale, ci prin păcatul păcatelor: îndepărtarea dragostei mele de la Dumnezeu, preferînd „țara îndepărtată” în locul minunatei Case a Tatălui.

Dar Biserica este aici cu să-mi amintescă de ceea ce am pierdut și am pierdut. Și așa cum ea îmi reamintește, îmi amintesc și eu: „De la părintescul slava Tu depărtîndu-mă neînțelepteste”, spune Cîntecul acestei zile, „Întu rîdăți am rîdîi bogăția care mi-ai dat. Pentru aceasta glasul deînălțării aduc Ție: Greșit-am înaintea Ta, Părinte Înălțate! Primește-mă pe mine, cel ce mă pocăiesc, și mă fă ca pe unul din slujitorii Ți!”.

Și atunci, cînd îmi amintesc, găsesc în mine dorința și puterea de a mă reînnoare: „... mă voi întoarce la Tatăl Meu plîngînd cu lacrimi; primește-mă ca pe unul din slujitorii Ți!”.

O particularitate liturgică a acestei „Duminici a Fiului Risipitor” trebuie menționată aici în mod special. La Utrenia de Duminică, după cântecul și vechel Psalm al Psolucului, cîntăm trîntil și nostalgic Psalm 136:

„La rîul Babilonului, acolo am petut și am plîm cînd ne-am ados aminte de Sion...”

Cum să cîntăm cîntarea Domnului în pîndul străin?

De te voi aita, Ierusalime, citită să fi dreptă mea!

Și se lipesc limba mea de grîmăzul meu, de nu-mi voi aduce aminte de tine, de nu voi pune înaintea Ierusalimul, ca început al bucuriei mele.”

Acesta este Psalmul înstrăinării. El era cîntat de evrei în captivitatea lor babilonică, pe cînd se gîndeau la orașul sfînt al Ierusalimului. El a devenit pentru totdeauna cîntecul omului atunci cînd realizează îndepărtarea sa de Dumnezeu și, realitatea aceasta, devine om din nou: ca unul ce nu poate fi niciodată deplin satisfăcut de nimic în această lume decădută, care prin structul și vocație este un pelerin al Absolutului.

Acest Psalm va fi citit încă de două ori, în ultimele două Duminici, înainte de începerea Postului. El ne înălțimează Psalmul înșuși ca peiorativ și pocălnic — ca *reluctanțare*.

4. Înfricoșătoarea Judecată (Duminica Lăsatului sec de carne)

Ultimul din Duminici este numită „Duminica lăsatului sec de carne” pentru că de-a lungul săptămânii ce urmează este cinstită de către Biserici o postare parțială — abținerea de la consumul de carne. Această cinstită urmează a fi înălțată în lumina a ceea ce s-a spus mai înainte despre sensul pregătirii înainte de Post. Biserica începe acum să ne „acomodeze” cu efortul duhovnicesc pe care-l va aștepta de la noi șapte zile mai târziu. Treptat, ea ne poartă într-un astfel de efort — cunoașterea neputința noastră, anticipând suficiența noastră sufletească.

În ajunul acestei zile (Sâmbăta lăsatului sec de carne), Biserica ne invită la o pomenire generală a celor ce „au adormit într-o nădejde la viață și vieții veșnice”. Aceasta este, într-adevăr, ziua cea mare de rugăciune a Bisericii pentru cei morți. Pentru a înțelege sensul legăturii dintre Postal Pastelui și rugăciunea pentru cei adormiți, trebuie să ne amintim că creștinismul este religia iubirii. Hristos le-a lăsat apostolilor nu o doctrină a mântuirii individuale, ci o nouă pomenire — „cu se iubesc unul pe altul”, adăugând: „Iar aceasta vor cunoaște toți că sunteti ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unul către altul”. Iubirea este, deci, fundamental, adică viața Bisericii, care este, în cuvintele Sfântului Ignatie al Antiohiei, „unitate de credință și iubire”. Păcatul este întotdeauna lipsa dragostei și, deci, separarea, izolarea, alibiul tuturor împotriva tuturor. Noua viață dăruită prin Hristos și transmisă nouă de către Biserica este,

mai întâi de toate, o viață a împăcării, a „adormirii în unitate a celor care sunt împărțiați”, restaurarea iubirii distruse prin păcat. Dar cum putem începe întotdeauna noastră către Dumnezeu, înțelegerea noastră cu Dumnezeu, dacă înaintea noastră noi nu ne întorcem la porunca cea mare a iubirii? Rugăciunea pentru cei morți este expresia fundamentală a fiisericii ca iubire. Ne rugăm lui Dumnezeu să-l pomenescă pe cei pe care noi îi pomenim și facem aceasta tocmai pentru că îi iubim. Rugându-ne pentru ei, ne întâlnim cu ei în Hristos, care este dragoste și care, pentru că este dragoste, înfringe moartea, care este ultima biruință asupra înșelării și lipsei de dragoste. În Hristos nu este diferență între cei vii și cei morți. El este Viața și această Viață este lumina omului. Iubindu-l, pe Hristos, îi iubim pe cei ce sunt în El; iubind pe cei ce sunt în El, îi iubim pe Hristos; aceasta este legea Bisericii și motivația pentru care se străduiește rugăciuni pentru cei adormiți. Ceea ce îi ține pe acceptații vii este dragostea noastră adevărată pentru Hristos, pentru că îi ține „în Hristos”, și cât de mult găsim acel creștin apăsător care cel totuși rugăciunea pentru cei morți la o doctrină juridică a „meritelor” și a „compensițiilor” ori pur și simplu o resping, considerând-o nelămuritoare. Marele privilegiu al Duminicii lăsatului sec de carne pentru cei adormiți servește ca model pentru toate pomenirile celor plotați dintre noi și se repetă a doua, a treia și a patra Sâmbătă din Postal Pastelui.

Dragostea constituie din nou tema evangheliei din „Duminica lăsatului sec de carne”. Pericopa evanghelică pentru această zi ne prezintă parabola lui Hristos despre înfricoșătoarea Judecată (Matei, XXV, 31-46). Când Hristos va veni să ne judece, care va fi criteriul judecării Lui? Parabola ne răspunde: iubirea — nu numai o simplă preocupare umanitară pentru o justiție abstractă și pentru „altruism” anonim, ci iubirea concretă și personală pentru cel de lângă mine, oricine ar fi, pe care Dumnezeu a ales să-l iubească în viața mea. Această precizare este importantă, pentru că astăzi din ce în ce mai mulți creștini tind să identifice iubirea creștină cu grijele politice economice și

socială; cu alte cuvinte, ei pună controlul de greutate de la persoană și evoluția sa unică la criteriul anonime precum „clasa socială”, „naș” etc. Nu spunem că aceste preocupări sunt greșite. Este împiedicată și pe cârmirile vieții lor, la responsabilitățile lor cetățenești, profesionale etc., creștinii sunt chemați să se îngrijască, să dădă ce este cel mai bine după posibilitatea și înțelegerea lor, pentru o societate desăvârșită, egală și în general mai umană. Cu siguranță că toate acestea izvorăsc din creștinism și pot fi însoțite prin iubirea creștină. Cu atât, iubirea creștină este ceva diferit și această diferență poate fi înțelesă și menținută dacă Biserica își va păstra misiunea sa unică și dacă nu va deveni o simplă „agencie socială”, fiind împiedicată Biserica nu poate fi considerată astfel.

Iubirea creștină este „imposibilitatea posibilă” de a-L vedea pe Hristos în ceilalți, oricine ar fi, și pe care Dumnezeu, în economia Sa veșnică și tainică, a hotărât să-L aducă în viața mea, fie chiar și numai pentru câteva momente, nu ca pe un peșce de a face o „faptă bună” sau ca pe un exercițiu de caritate, ci ca începutul unei veșnice însoțiri în Dumnezeu înseși. Pentru că, într-adevăr, ce este dragostea dacă nu așa putere tainică ce transcende întâmplătorul și exteriorul din „ceilalți” — prezenta sa fizică, trupea socială, originea etnică, capacitatea intelectuală — și ajunge la suflet, unirea „rădăcină” personală a ființei umane, partea divină din ei? Dacă Dumnezeu iubeste fiecare om, aceasta se întâmplă pentru că El cunoaște conștient neapărat și absolut unică, „sufletul” sau „sinele” pe care El le-a dăruit ființei în parte. Iubirea creștină este atunci participarea la așa cunoaștere divină și dăruirea acelei iubiri divine. Nu există iubire „impersonală”, pentru că iubirea este misiunea descoperirii a „persoană” în „om”, a unicului și personalului în comun și general. Este descoperirea a ceea ce este „de iubit” în fiecare om, a ceea ce este de la Dumnezeu.

Din acest punct de vedere, iubirea creștină este ucker opusul „activismului social” cu care atât de adesea se identifică creștinismul astăzi. Pentru un „activist social” obiectul iubirii nu

este „persoană” ci *individul*, o unitate abstractă a unui la fel de abstracte „umanități”. Dar pentru creștinătate omul este „demon de a fi iubit” pentru că el este *persoană*. Acela *persoană* este minimalizată la noțiunea de „individ”; aici individul este vădit numai ca *persoană*. „Activistul social” nu are nici un interes pentru *persoană* și ea aparține o sacrificiu pentru „interesul comun”. Creștinismul pare să fie, și în anumite privințe de fapt este, mai degrabă sceptic despre așa „umanitate” abstractă, și comite un păcat de moarte împotriva sa de fiecare dată când renunță la grija și la dragostea sa pentru *persoană*. Activistul social este întotdeauna „futaristic” în abordările sale, el întotdeauna acționează în numele dreptății, al ordinii, al liniștii și pentru realizarea lor. Creștinismul se preocupă mai puțin de această problematică a viitorului și pune tot accentul pe acum — singurul timp hotărâtor pentru iubire. Cele două atitudini nu se exclud reciproc, dar nici nu trebuie să fie confundate. Creștinismul, cu siguranță, are responsabilități către această lume și trebuie să le îndeplinească. Acesta este domeniul „activismului social”, care aparține în totalitate „acestei lumi”. Iubirea creștină înțelege, totuși dincolo de „această lume”. Ea înalță este o rădă, o manifestare a înălțării lui Dumnezeu; ea transcende și învinge toate mărginirile, toate „condiționările” acestei lumi, pentru că motivul său, scopul și arderea sa, toate acestea sunt în Dumnezeu. Și noi știm că totuși, chiar în această lume care e „învăcșită în cele rele”, singurele biruințe netecoscute și transformatoare sunt cele ale iubirii. Să ne amintim de omul acestei iubiri și vocații personale, să umplem lumea plăcută cu această iubire — aici este adevărata misiune a Bisericii.

Parabola Întocpiți de Apoi ne vorbește despre iubirea creștină. Nu toți sântem chemați să lucrăm pentru „umanitate”, cu toate acestea, fiecare dintre noi a primit darul și harul iubirii lui Hristos. Știm că toți oamenii au nevoie în cele din urmă de această *iubire personală* — recunoașterea sufletului unic din ea, în care frământarea întregii Creații se reflectă într-un mod unic. Știm, de asemenea, că oamenii sunt în temă, că sunt bolnavi și

încretați, și înfometate pentru că acu iubiri personale i-a negat. Și în cele din urmă știm că totuși, oricât de îngust și de limitat este cadrul existenței noastre personale, fiecare dintre noi s-a făcut responsabil de o mică parte din împărțirea lui Dumnezeu, s-a făcut responsabil de acest dar al iubirii lui Hristos. Astfel, chiar dacă am acceptat sau nu această responsabilitate, chiar dacă am iubit sau am refuzat să iubim, vom fi judecați. Pentru că, întrucât omnia dintre acești prea mici frați ai Mei ați făcut, Mie mi-ați făcut...”

5. Iertarea (Duminica Lăsatului sec de brânză)

Întâi-ne ajungem la sfârșitul zile dinaintea Postului. Deja din timpul săptămânii liturghiei sec de carne, care precede „Duminica Iertării”, două zile — Miercuria și Vineria — au fost rezervate spre o „postire” deplină: Sfânta Liturghie nu se va oficia, iar întregul rănduială și tipicul sfeturilor poartă caracteristicile liturgice ale Postului. Miercuria, la Vărmie, ne bucurăm de venirea Postului prin acest lăsat minsat:

„Rădăria a primăvara postului și floarea poeziei. Doci să ne curățim pe noi frații de toate spețelimea și Dădătorul de lumii să-i recite: Slavă Tie, Unde iubitorule de oameni.”

Biserica pomenește apoi, în Simbota liturghiei sec de brânză, pe toți bărbaiți și femeile care au fost „jurniași prin postire”: sfinți, care sunt modelele pe care trebuie să le urmăm, călăuzitori în dificultă „artă” a postirii și a poeziei, în noaptea la care suntem gata să procedem nu suntem singuri:

„Venii toți credincioșii să lăudați cetile cunoscitor pînă: pe Antonie căptenia, pe Ierusalim Eliașie, pe Ilicare doșeti și pe toți împreună și viașile acestor ca un alt Rai al desfătării cu plăcută socotindu-le...”

Avem sprijinitori și pilde:

„Măgălinea călugărilor, pe voi îndreptătorilor pînă: curvieși, să cinșim, să prin voi, pe călăuzitor dregăși, cu a lăsat a omnia aș cămășat”

În cele din urmă vine ultima zi, numită de obicei „Duminica Iertării” dar al cărei nume liturgic trebuie de asemenea menționat: „*Agonia lui Adam din Rai*”. Această denumire totalizantă, într-adevăr, întregă pregătire pentru Post. Acum știm că omul a fost creat pentru Rai, pentru cămășirea lui Dumnezeu și pentru comuniunea harică cu El. Păcatul omului l-a lipsit pe om de acea viață binecuvîntată iar existența lui pe pământ s-a transformat într-un exil. Hristos, Mîntuitorul lumii, deschide ușa marelui celui ce-l urmează la Biserica, prin desăvîșirea frumuseții împărțirii lui Dumnezeu prin viața noastră, un pelerinaj către patria noastră cerească. Astfel, la începutul Postului suntem ca și Adam:

„Scusa s-a Adam din Rai pentru mincare, pentru aceasta și scind în prajina lui plîngea îngăduindu-se și cu glas de umilită zicea: Voi mic ce am pășinat cu ticălosul. O poracel am călcat a Stăpînului meu și de tot binele m-am lipsit. Raiale preamfite, cel ce opoș pentru mine sălbi și pentru liva înșinat, rugă pe Căla ce te-a făcut, pe tine și pe mine m-a ridic, ca să mă sara de floare tale. Pentru aceasta și Mîntuitorul către dănuș a zis: Zădăria mea nu voi să pieri ci voi să se mîntuiești și la cămășirea adevărată ci viată. Că pe cel ce vine la Mine nu îl voi gonii afară.”

Postul este eliberarea de sub robia noastră față de plăcut, din temeiul „acestei lum”. Iar pericopa evanghelică a acestei ultime Duminici (Matei, VI, 14—21) stabilește condițiile acestei eliberări. Prima este postirea — refuzul de a accepta dorințele și îndemnulurile firii noastre declinate, ca fiind normale, efortul de a ne desclupa din stăpînirea cămii asupra dăbului. Pentru a fi eficace, totuși, postul nostru nu trebuie să fie fariseic, nu trebuie să ne „îlîm” între acesta. Nu trebuie „să ne arlăm camărilor ci postire, ci Tatălui nostru Care este în ascuns”. Cea de-a doua condiție este iertarea — „că de voi între camărilor greșale lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru Cel ceresc”. Biruința plăcutului,

principalul semn al stăpînirii sale asupra lumii, este dispersarea, izolarea, ura. Apărar, prima încercare de a sparge această fortificație a păcatului este iertarea: reîntoarcerea la unitate, la solidaritate, la iubire. A ierta este a pune între mine și „celălaltul” mea iertarea lui Dumnezeu înviat. A ierta este depășirea „punctului mor” în relațiile umane și raportarea lor la Hristos. Iertarea este „cristianism” împăcitorii omului deschid către această lume păcătoasă și decăzută.

Postul Paștelui începe, de fapt, de la Vecernia din această Duminică. Această slujbă unică, atât de adîncă și frumoasă, lipsește din atât de multe biserici ale noastre. Totuși nimic nu desființează mai bine „tonalitatea” Postului Mare în Biserica Ortodoxă: niciieri nu se manifestă mai bine chemarea sa profundă către om.

Slujba începe cu o vecernie solemnă, cu slujitori îmbrăcați în veșminte luminoase, Stihurile care urmează Psalmlui „Doamne strigă-am către Tine...” anunță venirea Paștelui și, dincolo de Post, apropierea Paștelui!

„Vecernia postului tău o începem luminat, supășindu-ne pe noi nevolnicilor celor dăruiați. Să ne lămurim sufletul, să ne curățim trupul. Să posăm primum de bucurie apoi și de toată patima, desființându-ne cu bunăștiință Duhului, între care petrecind cu dragoste, să ne încredințăm toți a vedea prin cinștina patimii a lui Hristos, Dumnezeu și Sfintele Paști, dăruind-ne bucurându-ne”.

Urmează, apoi, Vohodul cu cântarea: „Lumină lăsa Sfîntul slave”. Proza slujbei înaintează către „Jocul cel înalt” din spatele altarului pentru a vesti Prochinamal de seară, care introducea anului slăvirei unei zile și începutul altuia. Prochinamal cel Mare al acestei zile vestește începutul Postului:

„Să nu întreci fața Ta de la slujba Ta,
Cînd mă necăjește degrab mîi am
la amine spe sufletul meu, și-l
încredințez pre ei”

Această melodia unică a acestui stih — această strigare care dăruie o dată ample biserici: „cînd mă necăjește degrab mîi am” — și vezi împlinți acest moment de început al Postului Mare: tînăra înțelegere dintr-o decădere și nădejde, dintr-o întinerire și lumină. Toată pregătirea se apropie acum de sfîșit. Stau în fața lui Dumnezeu, în fața slavei și a frumuseții Împărăției Sale. Realizez că aș putea accepta, că nu am alt cîmin, nici o altă bucurie, nici un alt țel; realizez, de asemenea, că sunt exilat din acest cîmin în întinericul și tristețea păcatului, „cînd mă necăjește!”. Iar în cele din urmă îmi dau seama că numai Dumnezeu mă poate ajuta în această durere, că numai El poate „griji de sufletul meu”. Pocășia este, mai presus de orice, o chemare disperată către acel ajutor divin.

Repetăm de cinci ori Prochinamal și iată că Postul a sosit! Vespintele luminate sunt puse deoparte; luminile sunt stinse. Cînd proza slujbei rostește cereșile pentru ctenia de seară, strana răspunde cu ceea ce se consideră a fi „chela Postului”. Se citește pentru prima dată rugăciunea de post a Sfîntului Ilie din Sirin, însoțită de metanii. La sfîșitul slujbei credincioșii se apropie de post, cîntind unii altora iertare. În timpul ei slăvirei acest ritual de împăcare, pentru că Postul Mare începe prin aceste mișcări și exprimă dragostea, scuturarea, frîna, strana întorcărilor cîntărilor pascale.

Venim ritmicul parauză de zile prin deșertul Postului, dar la cîntă stăruiește din nou, în mintea Paștelui, lumina împotriva
Dumnezeu.

CAPITOLUL II

SLUJBELE POSTULUI

1. „Tristețea strălucitoare”

Pentru mulți, dacă nu pentru majoritatea creștinilor ortodocși, Postul Paștelui conști dintr-un număr limitat de reguli și prescripții formale predominant negative: abținerea de la anumite mâncăruri, dansuri și chiar filme. Aceasta reprezintă gradul nostru de instruire față de adevărul dum al Bisericii, care ne este aproape imposibil de înțeles, și anume că Postul înseamnă și „altceva” — ceva fără de care toate aceste rânduieli își pierd în mare parte semnificația. Acest „altceva” poate fi cel mai bine descris ca o „atmosferă”, un „climat” în care fiecare din noi intră, ca fiind mai întâi o stare a minții, a sufletului, un dat care timp de șapte săptămâni pătrunde întreaga noastră existență. Și subliniem încă o dată că scopul Postului nu este acela de a ne săli să acceptăm oltreva obligații formale, ci acela de a ne „apara” inima, încât aceasta să se poată deschide către realitățile duhovnicești, să cunoască taina „sele și foame” după comanda lui cu Dumnezeu.

Acestă „atmosferă” de post, această uniță „stare a minții”, este determinată în mare măsură de slujbe, de o multitudine de

schimbări ce intervin în viața liturgică, în această perioadă. Luându-le separat, aceste schimbări pot apărea ca fiind „rânduieli” de neînțeles, reguli formale la care să se consimțim formal, dar înțeleg ca un întreg, de descoperi și comunicați dum Postului, ne fac să vedem, să simțim și să experimentăm acea tristețe strălucitoare care reprezintă adevărul mesaj și dar al Postului. Se poate spune, fără exagerare, că Sfînți Părinți și scriitori bisericești, care au compus înmările Triodului, care însoțit cu înecet au organizat structura generală a slujbelor de post, care au împodobit Liturgia Dăruirilor mai înainte sfînșite cu acea înmărie specială, au avut o înțelegere unică a sufletului omeneș. Cu adevărat ei au cunoscut nevoiaștele poștinșiei și în fiecare an, de-a lungul Postului Mare, ei fac accesibile aceste nevoiaște tuturor celor care au urechi de auzit și ochi de văzut.

Împresia generală este aceea de „tristețe strălucitoare”. Chiar și cel care posedă cunoștințe limitate despre slujbe, intrând într-o biserică în timpul unei slujbe de post, înțeleg aproape imediat, sans șigur, ce semnificație are această expresie oarecum contradictorie. Pe de o parte, o anumită tristețe tainică pătrunde slujbele: veșmintele sunt întunecate, slujbele sunt mai lungi decât de obicei și mai „monoton”, totul este foarte aspru. Pericopele evanghelice și cîntările alternează și totuși pare că nu se „întîlnșii” nimic. La intervale rînduite, preotul iese din altar și citește întotdeauna aceeași scurtă rugăciune, iar întreaga obște răspunde fiecărei cîntări a acestei rugăciuni prin închinăciuni. Astfel, poporul pentru o vreme îndelungată în această „monotonie” — în această tristețe tainică.

Îar apoi începem să realizăm că această lungime și „monotonie” a slujbelor sunt necesare dacă dorim să descoperim taina și la început nevăzută înecare a slujbei în noi. Început cu înecet, începem să înțelegem, sau mai degrabă să simțim, că această tristețe este într-adevăr „luminoasă”, că o transformare tainică ce este gata să se petreacă în noi. Ca și cum ajungem într-un loc în care izvoarele și agitația vieții, a strălucii, a tot ceea ce de obicei ne umple zilele chiar nopțile, nu au acces — un loc în care

toate acestea nu au nici o putere. Toate acestea, care ni se par extrem de importante încă în simpla noastră, actuală stare de neliniște, care a devenit, practic, a doua noastră natură, dispară undeva și noi începem să ne simțim liberi, ușori și fericiți. Nu este vorba desigur de fericițe superficialități egomanișe, ce vine și ține de desăvârșire de ori într-o zi și care este așa de fragilă și trecătoare; este o fericire adâncă care nu vine dintr-o prietenie unică și personală, ci din aceea că sufletul nostru — citind carticele lui Dostoevski — a auzit „altă lume”. Și ceea ce acesta a auzit este plămănit din lumină, pace și bucurie, dintr-o încredințare inepuizabilă. Înțelegem apoi de ce slujbele au trebuit să fie lungi și în aparență monotone. Realizăm că este oprită și gândul...

„reșchită” și „trece” în „stare” normală a minții noastre, plămănit aproape în întregime din agitație, frică și grijă, în această nouă stare fără a se „îniști” mai întâi, fără a refuză în noi o măsură a echilibrului interior. Din această cauză cei ce percep slujbele bisericilor numai ca pe niște „obligatii”, cei care întotdeauna pusă întrebări despre minimalul necesar (De câte ori trebuie să mergem la biserică? De câte ori trebuie să ne rugăm?) niciodată nu pot înțelege adevărata natură a cultului care ne poartă într-o altă lume — aceea a prezenței lui Dumnezeu! — care ne poartă înec într-o altă lume, pentru că firea umană elenă a pierdut înscușia de a păși în această lume în mod natural.

Astfel, o dată ce trăim această eliberare tainică, o dată ce devenim „ușori și liniștiți înăuntrul”, monotonia și tăcerea acestor slujbe dobândesc o nouă semnificație, sunt transfigurare. O frumusețe tăcută le umple de lumină precum razele unui sfârșit de seară care pe când încă mai este întinerie în vale încep să lumineze peste vărfurile munților. Această lumină și bucurie tainică vin dintr-o lungă precauție, din întreaga „conștientă” a slujbelor Postului. Ceea ce la început apleacă cu monotonic, acum se desvăluie ca pace; ceea ce simțeam ca fiind tristă este tot acum ca primele mișcări ale sufletului spre descoperirea adâncimii sale pierdute. Iată ceea ce proclamă în ficcare dimineață primul său de la „Alina”:

„De noaptea mălăsei dulci m-am citit Tine.
Dumnezeule, pentru că lumina sunt porțile
Tale pe pământ.”

„Străbucire trinită”: mistica înțelesului marelui Dumnezeu, a postului devenit viața mea; străbucirea prezenței și iertării lui Dumnezeu, bucuria redobândirii dorinței după Dumnezeu, pacea cinstitului rugămint. Aceasta este dulcea slujbelor de Post; aceasta este prima impresie generală în sufletul meu.

9. „Rugămintea Sfântului Elie din Sirin”

Dintre toate citirile și rugămintele din timpul Postului, o singură scurtă rugămintă poate fi considerată rugămintea specifică a acestuia. Tradiția o atribuie unui mare învățător al vieții duhovnicești — Sfântul Elie din Sirin:

„Doamne și Stăpânul vieții mele, dulci trinității, al grăii de multe, al iubirii de slăvire și al pășirii în dragă nu mi-l da mie.”

Iar dulci curățirii, al gândului curat, al călătoriei și al dragostei, dăruiește-l mie, robului Tău.

Așa Doamne, Împărat, dăruiește-mi cu să-mi văd gura mea și să-mi văd gura mea, că binecuvântat ești în veștii veștelor „Amîn”.

Această rugămintă este citită de două ori la sfârșitul fiecărei slujbe din timpul Postului Mare, de luni până Vineri (sau și Sâmbetele și Duminică), căci, după cum vom vedea mai târziu, slujbele acestor zile nu urmează celor slăvișite de obicei în timpul Postului Mare.

La prima citire o metanie urmează fiecărei cereri. Apoi facem cu toți dintr-o voce închinăciuni, spunând: „Dumnezeule, curățește-mă pe mine păcătoșul!” Întreaga rugămintă este repetată cu o singură metanie la sfârșit. De ce ocupă un loc așa de important această scurtă și simplă rugămintă în slujbele de Post?

Pentru că recapitulează într-un mod unic toate elementele pozitive și negative ale poeziei și a construi, să spunem așa, o „verificare” pentru ostentivitatea noastră personală de-a lungul Postului. Acestea au ca scop mai întâi eliberarea noastră de câteva bătăi dăhovniciești fundamentale, ce ne modelează viața și fac practic imposibilă chiar încercarea de a ne întoarce noi însine către Dumnezeu. Bătăia fundamentală este *abuzul trândăviei*. Este acea lenevie și pasivitate a întregii noastre ființe, care întotdeauna ne împinge mai degrabă „în jos” decât „în sus” — care încearcă mereu să ne convingă că nici o schimbare nu este posibilă și, deci, nu este nici de dorit. De fapt, este vorba de un cinism înrădăcinat, care la orice schimbare dăhovniciească răspunde „pentru ce?” și face din viața noastră o teribilă risipă sufletească. Este cauza tuturor păcatelor pentru că ostindește energia dăhovniciească de la lucrul înalt al lui Dumnezeu.

Rodul trândăviei este grija de moarte. Este acea stare de dezamădă pe care toți Sfinții Părinți au considerat-o cea mai mare primejdie pentru suflet. Dezamădă este imposibilitatea pentru om de a vedea ceva bun sau pozitiv; este reducerea la negativism și pesimism a tot ceea ce există. Aceasta este, cu adevărat, o forță demonică în noi, pentru că fundamental Satana este un *deșertător*. El îl înală pe om asupra lui Dumnezeu și a lumii; el ne umple viața cu înșelăciuni și nihilism. Dezamădă este sinuciderea sufletului, pentru că atunci când omul este cuprins de ea devine incapabil să vadă lumina și să o dovedească.

Înălbirea de stăpânire? Deși pare bine, trândăvia și dezamădă sunt înseamnă cele ce ne umezesc viața cu înșelăciuni de stăpânire. Plângând întreaga noastră atitudine către viață, lipsind-o de sens și plenitudine, ele ne silesc să căutăm compensație într-o atitudine total greșită față de alte persoane. Dacă viața mea nu este îndreptată către Dumnezeu, nu așpit la valorile eterne, inevitabil va deveni epuizată și egoistică, iar aceasta înseamnă că toți cei din jurul meu vor deveni mijloacele propriei mele satisfaceri de sine. Dacă Dumnezeu nu este Domnul și Stăpânul vieții mele, atunci eu voi deveni propriul meu domn și stăpân,

control absolut al propriei mele vieți, și încep să evaluez totul înșelând cont de nevoile mele, de ideile mele, de dorințele mele și de judecățile mele. Îmbirea de stăpânire este astfel o degenerare fundamentală a relației mele cu ceilalți, o încercare de subordonare a lor față de mine. Această pomire nu se exprimă neapărat prin a comanda sau a domina pe „altii”. Se poate exprima la fel de bine prin indiferență, dispreț, lipsă de interes, de considerație, de respect. Este, într-adevăr, lenevie și dezamădă îndreptate, de această dată, către ceilalți, sinuciderea dăhovniciească se completează astfel cu crima dăhovniciească.

Și, în final, grăbirea la deșert. Dintr-o parte ființele create de Dumnezeu, omul singur a fost încreștat cu darul vorbirii. Toți Sfinții Părinți sîd în această adevărată „poezie” a Chipului Dăvin în om, pentru că Dumnezeu înșuși se descoperă cu și Cuvînt (Ioan, I, 1). Dar, fiind darul suprem, este prin același simbolism supremul pericol. Fiind adevărată expresie a omului, mijlocul realizării de sine este din acest punct de vedere și cauză a căderii sale și a distrugerii de sine, a trîndăriei și a păcatului. Cuvîntul răstăle și cuvîntul ucide; cuvîntul înșelă și cuvîntul otrăvește. Cuvîntul este modul de exprimare al Adevărului, dar și al înșelării demonice. Avînd o putere pozitivă fundamentală, el are astfel, totuși, și o însemnă putere negativă. Cu adevărat el rădește pozitiv sau negativ. Atunci când este deviat de la originea și scopul său dăhovniciește, cuvîntul devine *deșertătorie*. El împinge spre trîndărie, dezamădă și înșelăciuni de stăpânire și transformă viața în iad. El devine adevărată putere a păcatului.

Acestea patru sunt astfel „obiectivele” negative ale poeziei. Ele constituie obstacolele ce trebuie îndepărtate. Dar Dumnezeu singur le poate îndepărta. Iată deci prima parte a rugămintei Sfîntului Efrem Sirul — această plîngere din adîncul neputinței omenești. Apoi rugămintea se îndreaptă către țelurile pozitive ale poeziei care, de asemenea, sunt patru.

Curaj! Dacă nu se reduce sensul acestui termen, așa cum adesea și omul se face, numai la constatațiile sale sexuale, este înțeles ca omologul pozitiv al trîndăriei. Traducerea preciză și

totală a termenului grecesc *sophrosinē* și a termenului rusesc *tekhnologičesk* trebuie să fie *plinitatea înțelepciunii*, dragătaș secretă. Trăindăria este, înfel de toate, risipire, distrugerea vederii și energiei noastre, incapacitatea de a vedea integral. Atunci opusul său este tocmai plinitatea. Dacă de obicei înțelegem prin curăție virtutea opusă deprinderii senzile, aceasta se înțelegă datorită caracterului dedicat al existenței noastre, care nu se manifestă niciunde mai bine decât în plăcerea senzuală — îndepărtarea trupului de la viața adeverită și de la sălăruirea duhului asupra sa. Helios ca reflecție plinită în noi. Și aceasta a realizat-o prin reflecția adeverită a sării de valori, prin călăuzirea noastră însuși către Dumezeu. Primul și minimele rol al acestei plinități sau curății este smerenia. Am vorbit deja despre ea. Ea este mai presus de toate biruința adeverului în noi, îndepărtarea tuturor minciunilor în care de obicei trăim. Numai smerenia poate fi capabilă de adever, de a vedea și de a primi lucrurile așa cum sunt și, astfel, de a vedea mărșă, bunătaș și iubirea lui Dumezeu în orice. De aceea se spune că Dumezeu rovară hărăd Său peste cei smeriți iar celor mândri în ată împotrivi.

Curăția și smerenia sunt fiece armate de răbdare. Omul „natural” sau „crist” este neobișnuit, pentru că nevăzându-se pe sine se grăbește să judece și să condamnă pe ceilalți. Având, așadar, o cunoaștere eronată, incompletă și parțială a tot ceea ce îl înconjură, măsoară toate acestea prin prisma gusturilor și concepțiilor sale. Fînd indifereent cu oricine în afara de sine, dorește ca viața să fie înconjurată cu suces aici și acum. Răbdarea, totuși, este cu adever o virtute divină. Dumezeu este răbdător nu pentru că este „ierțitor” ci pentru că El sesizează adăncimea celor ce există, pentru că realitatea intimă a lucrurilor, pe care noi în obșirea noastră nu o mai vedem, este deschisă către El. Cu cît ne apropiem mai mult de Dumezeu, cu cît devenim mai răbdători, cu atît reflecția mai mult are înfinit respect față de toate ființele care reprezintă însușirea specifică a lui Dumezeu.

În cele din urmă, curăția și rodui tuturor virtuților, ale tuturor creșterilor și ostărilor duhovnicești este dragătaș — acest dragătaș care, așa cum am spus, poate fi dăruit numai de Dumezeu —, darul ce este finalitatea tuturor progreșurilor și ostărilor duhovnicești.

Toate acestea sunt rezumate și adunate laolaltă în ultima cerere a rugăciunii Sfîntului Eftim Sirel, în care cere: „dăruiește-mi ca să-mi văd gropașele mele și să nu osăndesc pe fratele meu”. Dar, în final, mai este o principie: mândria. Mândria este izvorul pășii și totuși răutatea este mândrie. Iată că nu-mi este suficient să-mi văd gropașele mele gropaș, întrucît chiar și această virtute aparentă se poate transforma în mândrie. Scrierile vîntu abunđ în sfaturi împotriva subtililor forme ale pseudo-pietății care, în realitate, sub vălul smerenței și al asceticii pot conduce către o mândrie cu adever demonică. Dar atunci când „vedem gropașele noastre” și cînd „nu osăndim pe frații noștri”, cînd, altfel spus, curăția, smerenia, răbdarea și dragătaș sunt dote una în noi, atunci și numai atunci ultimul dăptan — mândria — va fi nimicit în noi.

După fiecare cerere a rugăciunii facem o metație. Metațiile nu sunt limitate la rugăciunea Sfîntului Eftim Sirel dar constituie una din caracteristicile distinctive ale integralei cult din timpul Postului. Totuși, aici, semnificația lor este revelată mai bine ca niciodată. În timpul și dificilul efort al însușirii duhovnicești, Biserica nu a pus bariere între suflet și trup. Omul, în întreaga sa ființă, s-a îndepărtat de Dumezeu; omul, în întreaga sa ființă, trebuie restaurat, trebuie să se întorcă (la Dumezeu — n.r.). Catastrofa eronată de plăt omul, cu cigarășă, tocmai în biruința cămii — animalul, iraționalul, plăcerea din noi — asupra duhovnicescului și dumezeuiescului. Dar trupul este slăvit, trupul este slăvit, așa de slăvit înfel Dumezeu înșuși „a lui totu”. Atunci, mărirea și plăcerea nu dispropriește trupul, nu îl neglijează, ci an în economia lor restaurarea trupului, mărirea lui la funcțiile sale reale, cu expresie a vieții duhovnicești, cu temple al neapăsării suflet

omenească. Ascezismul creștin este o luptă nu împotriva, ci pentru trup. Din acest motiv, întreaga ființă umană — sufletul și trup — face pocliniță. Trupul participă la rugăciunea sufletului întocmai cum sufletul se roagă prin și în trup. Metaforile, sonete „psihosomatice” ale pocliniței și ale smerenției, ale adorării și ale ascultării, reprezintă sufletul prin evocarea ritualului de Post.

3. Sfânta Scriptură

Rugăciunea Bisericii este întotdeauna biblică — adică exprimată în limbajul, imaginile și simbolurile Sfintelor Scripturi. Dacă Biblia conține Revelația Divină către om, ea este de asemenea și răspunsul împins al omului la această Revelație și, astfel, modelul și conținutul rugăciunii, laudei și adorăției omului. De exemplu, au trecut mii de ani de când au fost compuși Psalmii, cu toate acestea atunci când omul are nevoie să-și exprime poclinița, schimbarea profundă a întregii sale ființe la revărsarea miliei divine, încă mai găsește singura expresie potrivită în începutul Psalmului de poclinițe: „Mă închin-te-mă Dumnezeului!” Fiecare situație imaginabilă a omului în fața lui Dumnezeu, a lumii și a celorlalți oameni, de la copilăsiunea bucurie a prezenței lui Dumnezeu la dezamădă profundă a îndepărtării omului (de Dumnezeu — n.ă.r.), a păcatului, a înstrăinării, își găsește expresia sa perfectă în această Carte unică, care din acest considerent a constituit întotdeauna trunchiul zădărnici al Bisericii, baza desfășurării cultului și a zădărnici de sine.

De-a lungul Postului Paștical, dinamicul biblic al slujbelor își dă o atenție sporită. Se poate spune că cele patruzeci de zile ale Postului reprezintă, într-un fel, o

Hristos. Acestui reînnoșare este necesară pentru că, chiar și așa, noi aparținem timpului de după Moisés, pentru că îl cunoaștem pe Hristos și am fost „botezați întru El”, pentru că permanent căutăm de la viața cea nouă primită de la El, iar aceasta presupune eliderea din nou în timpul „vechi”. Biserica, pe de o parte, este deja „acasă”, pentru că ea este „Iarul Domniei noastre Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh”; însă, pe de altă parte, este de asemenea pe „calea sa” ca pelerinajul — lung și dificil — către împlinirea a toate în Dumnezeu, către venirea lui Hristos și sfârșitul veacurilor.

Postul Mare este perioada când acest al doilea aspect al Bisericii, al vieții sale ca așteptare și peregrinație, este actualizat. Iată, deci, că Vechiul Testament își dobândește întreaga sa semnificație ca fiind Cartea nu numai a profeților care s-au împlinit, dar și a omului și a întregii Creații „în drumul ei” către Împărăția lui Dumnezeu.

Doi principii fundamentale stau la baza întreguirii Vechiului Testament în slujbele Postului: „dubla citire” a Psalmilor și lectio continua, adică, practic, citirea în totalitatea lor a celor trei Cărți: *Isaiea*, *Proverbia lui Iuda* și *Psalmi* lui Solomon.

Psalmii au ocupat întotdeauna un loc central și într-adevăr auie în slujbele creștine². Biserica vede în ei nu numai cea mai bună, adecvată și perfectă expresie a rugăciunii, pocliniței, adorăției și laudei (cântece Dumnezeu — n.ă.r.), ci și o adevărată iconă verbală a lui Hristos și a Bisericii, o revelație în Revelație. Pentru Sfântul Părinte, spune un exeget al scrierilor acestora, „Iisus Hristos și Biserica Sa se roagă, plânge și vorbește în această Carte”. De la începuturi, Psalmii au constituit adevărata bază a rugăciunii Bisericii, „limbajul său natural”. Ei sunt folosiți în cult mai întâi ca „Psalmi permanenti”, adică ca material

sfârșitul pentru Alina etc., pentru toate praznicile și pomenirile de peste an. Și, în final, întreaga Psaltire, împărțită în douăzeci de părți sau Catase, este citită în totalitate în fiecare săptămână, la Vecernii și Utrenii. Citirea Psaltirii de două ori în timpul Postului Mare constituie a treia folosire a acesteia; Psaltirea este citită nu o dată, ci de două ori în fiecare săptămână a Postului Mare, iar fragmente din ea sunt incluse în acrasurile trei și șase.

înăpt astfel chiar să petrecăși veștile bune ale întâlnii prin dragoste și har.

Pericope din aceste trei cărți sunt citite zilnic de-a lungul Postului Mare, de Luni până Vineri: *Facerea și Pădărea* la Vecernie și *Isus la Cenușă* juse. Și chiar dacă Postul Mare a încetat de mult să fie perioada de catbizare a Bisericii, scopul inițial al acestei citiri își păstrează întreaga lor semnificație. Credința noastră creștină are nevoie de această reînnoire anuală la rădăcinile ei: 100

Trisodulii au fost compuse, în cea mai mare parte, după dispariția practică a instituției catehizmenatului, adică hotezului așilului și necesității preșpitiilor pentru acesta. Accentul cîntărilor se concentrează deci nu asupra Botezului ci asupra Pocălîiței, Din pîcate, foarte puțini cîntăci cunosc și înțeleg astăzi frumusețea și adîncimea unică a acestor imnografii a Postului. Necunoscîndu-se Trisodulii este cîntarea principală a dezvoltării lînte către o adîncită înțelegere a Postului, a scopurilor și înțelesurilor sale — o dezvoltare care are loc încetul cu încetul în mentalitatea creștină și care reduce Postul la o „obligare” juridică și la un set de reguli dietetice. Adevărata descoperire și preocupare a Postului este aproape pierdută astăzi și nu există altă cale mai apropiată de redescoperire a sa decît printr-o ascultare atentă a cîntărilor Trisodului.

Este semnificativ, de exemplu, că de aceea aceste cîntări averticează tocmai împotriva unei înțelegeri „formale” și, deci, filarice a postului, încălă de vreme, din Miercuria lîntului sau de birărit, auzim:

„De bucate postîndu-te, sufletu al meu, și de poftă necurîndu-te în deșert te lauzi cu smerențarea: că de nu și te va face pe pîcîrit spre îndreptare, ca un mîslăcinu vei fi urî de Dumnezeu, și călîor dinu te vei smeri, care nici odîmărit nu mîslăiești. Deci cîntă și nu faci netrebîie postu, pîcîlîndu; ci nămîșat și cîntă spre pomîrile cele fîrî cale, pîcîlîndu-ți ci stai înaintea Mîntuitorului Celui Ce S-a stîgînit, și mai aldu ci te stîgînești împotrî cu Cel ce S-a stîgînit pentru tine.”

Și din nou în Miercuria celei de-a patra săptămîni a Postului auzim:

„Cei ce stîgîneșc faptele bune în tîmîl așteptînd răpîdîrile dăbomîceșî, nu le vîntîșc în mijlocu așililor, ci mai vîntîșc le poartă înaintea inimilor lor. Și Cel ce vede toate, cătu se făc în tîmîl ne dă plată în lîntîrî. Sî stîgîneșc dîl postu, nămîlîndu-ne la fap, ci în cîntările sufletelor noastre rugîndu-ne neînșănt, să strîgîm: Tîmîl nostru. Cătu este în cîntu, nu ne dău pe noi în ispită, rugîndu-ne; ci ne lîntîreșc de cel rău.”

De-a lungul întregului Post, opoziția smerenței vameșului cu mîndria și lauda de sine a fariseului este accentuată în cîntări, pe cînd filaricia este demantată. Dar atunci care este adevărul Post? Trisodul răspunde: este, întru de toate, o cîntare interioară:

„... Pentru aceasta să postim, credincioșilor, de mîslăntuile cele ce stîrîc și de pomîrile cele pîcîlîtoare, ca să culegem viață din dăbomîceșă cruce. Și împotrî cu tîlîntul cel cu mîntu să ne întorcem în patria cea dinu.”

Este, de asemenea, o întorcere la iubire, o lăpă împotriva „vieții distruse, împotriva urii, nedreptății, învidiei:

„Postîndu-ne, înșilor, trupește, să ne postim și dăbomîceșă. Să deculegem toată legătura nedreptății. Să rupem înșărcăturile tocmîlor celor vîntîce. Tot înșărcătură nedreptă să-l spargem. Să dăm filarîntilor plîne și pe stînci cel fîrî cale să-l aducem în casele noastre; ca să tîm de la înșănta Dumnezeu mare mîlt. Veniți credincioșilor să lucrăm la tîmînt lucrările lui Dumnezeu; să auzîm cu chip smerit cu rîm. Toată smerența nedreptă a celui de aproape să o lăpîdăm de la noi, neșăntu și împiedicăm spre smerență. Să lîm deculeșănta trupeșă, să cîștem dăntele sufletului, și să dăm celor lipsiți plîne, și să ne apropiem către Hritos cu poștîrîl strîgînd: Dumnezeu nostru mîntuiește-ne pe noi.”

În timp ce ascultăm aceasta, ne întrebăm căt de departe suntem de slămintă și filaricia înțelegere a Postului care stîpîncește astăzi și care îl astă exclusiv în calori înșăntate, ca pe un soi de „disconfort”, pe care, dacă ni-l asumăm liber și „sufărîm prin el”, ne împodobește autonom cu „merite” și „aranșază bunale noastre ocăși” cu Dumnezeu. Cîți oameni au acceptat ideea că Postul este perioada cînd ceva ce pare a fi bun în sine este interzis, ca și cum Bîncu i-ar face gîlcire să ne torturăm. Totuși, pentru autorii acestor cîntări, Postul reprezintă tocmai contrariul: este întorcerea la viața „normală”, la acea „postivă” pe care Adam și Eva au înșăntat-o, introducînd astăzi

în lume suferința și moartea. Postalul este întâmpinat deci ca o primăvară dubovnețeană, ca o perioadă a bucuriei și luminii:

„Răsărit-a primăvara postalul și
florile poștingei...”

Venirea postalului să o primim cu
bucurie, că de l-ar fi plăcit stărușel
Așadar n-am fi suferit cădere-a cea din Eden...

Venirea postalului este veselă. Pentru
această simțindu-ne din destul de
curioși cea luminată, de dragostea cea curată,
de rugămintea cea luminată și de alie toate bunății
să scriștem luminat...”

Namul acela care „se bucură în Donna” și pentru care
Hristos și Împărăția Sa reprezintă cea mai de seamă dorință și
bucurie a vieții lor pot să accepte bucuriei lupta lui

de-vă oamenilor v-ați învrednicit. Rugați-vă lui Hristos pentru noi,
ca să mălămăscă suferințele noastre”.

De-a lungul a patruzeci de zile, Crucea lui Hristos, învierea
Sa și bucuria strălucitoare a Paștelui sunt cele ce constituie
„sistemul de referință” absolut pentru întreaga iconografie a
Postalului; o permanentă aducere aminte a faptului că oricât de
lungă și dificilă este calea, în cele din urmă, aceasta conduce la
masa lui Hristos în Împărăția Sa. După cum am spus deja,
nădejdea și pregătirea bucuriei pascale pătrunde în întreg Postalul
și reprezintă esențiala motivație pentru ostensilele din timpul
Postalului.

„Dorind să ne împărtășim cu dumnezeiescul Paște să
cinstim biruința asupra diavolului prin post...”

Ne vom împărtăși cu dumnezeiescul Paște al lui
Hristos?”

CAPITOLUL III

LITURGHIA DARURILOR MAI ÎNAINTE SFINȚITE*

1. Cele două sensuri ale Sfintei împărtășanii

Dintru arhiva *Problemele liturgice* aparținând Postului, una este de o importanță crucială pentru înțelegerea acestuia, iar aceasta, fiind specific Ortodoxă, este în multe feluri o cale spre înțelegerea tradiției sale liturgice. Această rînduială este aceea care interzice oficierea Sfintei împărtășanii în zilele de răd.

...această rînduială nu se sălășăiește nicidecum Sfînta Liturgie în zilele de Luni pînă Vineri din timpul Postului, cu o singură excepție — la sărbătorirea Bunei Vestiri, dîndu-se aceasta doar într-una din aceste zile. Miercuri și Vineri este totuși rînduială o slujbă de seară specială a Sfintei Euharistii; aceasta se numește Liturgia Darurilor mai înainte sfințite*.

Astfel de mult s-a uitat sensul acestei rînduială, întrucît în multe parohii, în special în acelea care au fost expuse pentru o perioadă îndelungată influențelor apusene și latine, aceasta pur și simplu nu s-a respectat, iar practica specific latină a liturghiei sfînte — „particulare” sau „de pomenire” — se continuă de-a lungul întregului Post. Dar chiar și acolo unde această rînduială se respectă, nu se face nici un efort pentru a pătrunde dincolo de o

ascultare formală și de a înțelege semnificația ei duhovnicească. „Logica” profundă a Postului. Prin urmare, este important să explicăm aici amănunțit semnificația acestei rînduială care transcende cadrul Postului și pune în lumina întregii tradiție liturgice a Ortodoxiei.

În termeni generali vorbind, avem aici expresia și aplicarea unei principii liturgice fundamentale: incompatibilitatea Sfintei Euharistii cu postirea. Dar, totuși, pentru a înțelege semnificația acestei principii, trebuie să începem nu cu postirea ci cu Sfînta Euharistie, la tradiția ortodoxă, care este profund diferită în această privință de teologia și practica euharistică a Cătoлически apusene, Sfînta Euharistie și-a păstrat întotdeauna caracterul său sărbătoresc și luminos. Ea este, întâi de toate, taina venirii și prezenței lui Hristos printre apostoli și Sfinți, prin urmare, ea este — într-un sens foarte real — sărbătorirea Învierii Sale. Cu

adevărul venirea și prezența lui Hristos în Sfînta Euharistie constituie pentru Biserica de răsărit Învierii Sale, Bucuria și „arderea” inimilor trăită de apostoli când, în drum spre Emmaus, Hristos însoți și S-a descoperit la „întîlnirea pîinii” (Lucă, XXIV, 13-35) constituie pentru Biserica Greacă venirea al cămășierii sale „experimentale” și „existențiale” a Învierii. N-venit cu adevărat Învierii lui Hristos, totuși apostoli în ea, nu pentru că cinșă și înfrîngerea, ci pentru că pe Domnul Cel răscălat când „aște” fiind înălțat printre ei și a luat parte la masa lor.

Totuși, Sfînta Euharistie este această venire aceeași bucurie și ardere a inimii, aceeași surprinsă absolută cunoaștere a faptului că Domnul Cel în cămășier pe Sine la „întîlnirea pîinii”. Și astăzi această bucurie înaltă Biserica primară consideră Euharistia nu ca pe o și obișnuită ci ca Zina Doi plătută deja dincolo de timp pentru că în Sfînta Liturgie la Dumnezeu „s-a arătat”. La Cina - Hristos însoți a mărturisit apostolilor că în-a dăruit Dumnezeu, întrucît ei să poată „mîncă și bea la

specifice Postului Mare, adică Duminicile sfinte în Euharistia din Duminica trecută și păstrate pe masa altareului pentru administrare în zilele de Miercuri și Vineri.

Sfânta Euharistie se săvârșește în zilele de post deoarece aceasta este o mișcare continuă de bucurie; iar în Biserici avem prezența nelăcomă a roșilor Sfintei Euharistii. Întocmai cum Hristos „Cel vădit” S-a așezat la o masă, tot așa El este prezent în mod nevăzut în lume; întocmai cum Paștele este prilejul o dată pe an tot așa lumina sa se revărsă peste întreaga viață a Bisericii. Întocmai cum Împărtășia lui Dumnezeu va să vină și totuși se află deja în mijlocul nostru, așa se întâmplă și cu Sfânta Euharistie. Cu taină și strălucitor a Împărtășiei, ca praznic al Bisericii, Sfânta Euharistie este incompatibilă cu postirea și nu se săvârșește în timpul Postului; ca har și putere a Împărtășiei care este lucrătoare în lume, ca izvor al „hranei esențiale” și armă a luptei noastre duhovnicești, Sfânta Euharistie se găsește chiar în centrul

postului; ea este totdeauna marea sursă de ne lăsa să în câștigăm noștri prin deșertul Postului.

2. Cele două sensuri ale postirii

Abordând această problemă, se ridică următoarea întrebare: dacă Sfânta Euharistie este incompatibilă cu postirea, de ce atunci se răstăpănește săvârșirea ei în Sămbetele și Duminicile din timpul Postului Mare și aceasta fără a se „întrerupe” postul? Canoanele Bisericii par a se contradice aici unele cu altele în această privință¹⁰. În timp ce unele canoane opresc postirea în zilele de Duminică, altele interzic întreruperea postului în oricare din cele patru zile de zile. Totuși, această contradicție este numai aparentă, pentru că cele două rânduieli, ce par a se exclude reciproc, se referă de fapt la două sensuri diferite ale cuvântului postire. Este important să se înțeleagă aceasta, pentru că

descoperim „filosofia ortodoxă asupra postirii”, esențială de altfel pentru întreaga noastră înțelegere duhovnicească.

Există, într-adevăr, două căi sau feluri de postire, înțelese deopotrivă în Sfânta Scriptură și în Sfânta Tradiție, și care corespund cu două nevoi sau stări distincte ale omului. Prima modalitate poate fi aceea a unui post deplin, pentru că acesta conține într-o alăturare totală de la mâncare și băutură. Cea de-a doua modalitate poate fi de felul că un post de acord, pentru că rezidă în principal în abținerea de la anumite mâncăruri și în reducerea substanțială a regiunii alimentare. Postul deplin, prin însăși structura sa, este de scurtă durată și este de obicei limitat la o zi sau chiar la o anumită parte a zilei. De la începuturile creștinismului, acest post deplin a fost înțeles ca o stare de pregătire și așteptare — starea de meditație duhovnicească asupra a ceea ce va să vină. Formea fizică corespunde aici așteptării duhovnicești a plinirii, „deschiderii” întregii ființe umane către bucuria ce va să vină¹¹. Astfel, în tradiția liturgică a Bisericii, găsim acest post deplin ca ultima și cea mai de seamă pregătire pentru un mare praznic, pentru un eveniment duhovnicesc major. De exemplu, îl descoperim în ajunul Crăciunului și Bobotezei, dar mai presus de orice el este Postul Euharistic, modul esențial al pregătirii noastre pentru ospățul mesianic la masa lui Hristos, în Împărtășia Sa. Sfânta Euharistie este precedată întotdeauna de acest post deplin, care poate varia ca durată, dar care, în Biserici, constituie o condiție necesară pentru Sfânta Împărtășanie. Mulți înțeleg greșit această rânduielă, nevinzând în ea altceva decât o rânduielă arhaică, și se întrebă cum un stomac gol ar putea constitui o condiție obligatorie pentru primirea Tainei. Rădăcină rudimentară la o asemenea înțelegere fizică și „fiziologică”, vădită ca simplă disciplină, această rânduielă își pierde desigur semnificația. Atunci nu ne mai mirăm de ce Romano-Catolicismul, care cu mult timp în urmă a înlocuit înțelegerea duhovnicească a postirii cu una juridică și disciplinară (de exemplu, puterea de a „da dispensă” pentru post ca și cum Dumnezeu și nu omul ar avea nevoie de postire!).

astfel, practic a abolit postul „euharistic”. Totuși, în adresa lui din sens, postul deplin este principala expresie a aceluși ritm de pregătire și plină prin care Biserica trăiește, pentru că el reprezintă despotismul așteptarea lui Hristos în „această lume” și venirea acestei lumi în „lumea ce va să vină”. Putem adăuga aici că în Biserica primară acest post deplin avea un nume luat din vocabularul militar: se numea *statio*, ceea ce înseamnă o gară sau o stare de alarmă și mobilizare. Biserica este trează — ea așteaptă Mirele, iar pe Acesta îl așteaptă într-o bucurie și lumină. Astfel, postul deplin nu este numai un post al membrilor Bisericii, ci este Biserica însăși ca stare de postare, ca așteptare a lui Hristos. Care se apropie de ea în Sfânta Euharistie. Care va veni cu slavă la sfârșitul veacurilor.

Surse diferite sunt însă conștașile duhovnicești ale celui de-al doilea nivel de postare, pe care l-am definit ca ascetic. Aici, scopul postării este acela de a elibera omul de sub stăpânirea nefirească a cărnii, de această supunere a duhului către trup și poftele sale, ceea ce reprezintă rezultatul tragic al păcatului și căderii primordiale a omului. Numai printr-un efort îndelung și stăruitor, omul descoperă că „nu se hrănește numai cu pline” — că poate refuza înclinația duhului. Această înclinație presupune prin structura sa întindea un lung și susținut efort. Timpul este esențial întrucât este nevoie de acesta pentru a demitela și vindeca boala generalizată pe care oamenii au ajuns să o considere ca pe starea lor „normală”. Hrănirea postirii ascetice a fost cultivată și desăvârșită în tradiția monastică, fiind apoi acceptată de întreaga Biserică. Este experimentarea de către om a cuvintelor lui Hristos cum că puterile diavolești care au înrobii omul nu pot fi biruite decât prin „post și rugăciune”. Ea își are originea în exemplul lui Hristos însuși care a postat patruzeci de zile, apoi l-a înălțat pe Satana față în față și această cucerire a schimbat înclinația omului „nu numai către pline”, inaugurând astfel eliberarea acestuia. Biserica a stabilit patru perioade pentru acest post ascetic: perioadele dinaintea de Paște și Crăciun, sărbătorirea Sfîntilor Petru și Pavel și Adormirea Maicii

Domnului. De patru ori pe an ea ne invită să ne curățim și să ne eliberăm de sub stăpânirea cărnii prin terapia sfîntă a postării și, de fiecare dată, succesul terapiei depinde, cu siguranță, de aplicarea anumitor reguli de bază, dintre care „neîntreruperea” postării, continuitatea acesteia în timp, este una dintre cele mai importante.

Această diferență dintre cele două moduri de postare ne ajută să înțelegem aparenta contradicție dintre canonicele care reglementează postul. Canonul care interzice postarea în zi de Duminică înseamnă din punct de vedere literal că în ziua zi postarea este „întreruptă” în primul rând de Sfînta Euharistie însăși, care plinește așteptarea, alădește și care, fiind scopul întregii postări, este de asemenea și sfîrșitul ei. Cu alte cuvinte aceasta înseamnă că Duminică, Ziua Împărăției, nu aparține aceluși timp a cărei semnificație ca pelerinaj sau călătorie este exprimată specific în Postul Mare. Duminica rămîne astfel nu ziua postării ci a bucuriei duhovnicești.

Dar în timp ce interzice postul deplin, Sfînta Euharistie nu interzice postul „ascetic” care, așa cum am explicat, are nevoie de continuitate a efortului duhovnicesc, prin însăși natura sa. Aceasta înseamnă că ritmurile alimentare care guvernează postarea ascetică rămînd valabile în Duminicile Postului. Mai concret, cămirile și gălciunile sunt interzise, dar numai din cauza caracterului „psihosomatic” al postării ascetice, pentru că Biserica știe că trupul, dacă va fi „sărat”, trebuie să suporte o disciplină îndelungată și stăruitoare a abstenenței. De exemplu, în Rusia, călugării nu au mâncat niciodată carne, dar asta nu înseamnă că ei au postit de Paște sau cu ocazia altor mari sărbători. Se poate spune că o corectare măsură a postării ascetice aparține victiei creștine ca stare și că ar trebui ținută de către creștini. Dar semnificația Paștelui, atât de comandă din păcate, ca o obligație de a bua și de a mânca poate măsură este o triplă și unită caricatură a săvîrșirii duh al Paștelui! Este într-adevăr tragic că în unele biserici oamenii sunt descurajați de la împărtășirea cu Sfînta Euharistie de Paște iar frumusețea cuvinte

ale Procliei de Paște a Sfântului Ioan Hrisostom — „Masa este plină, ospătați-vă toți. Văchii înțeleg din belșug, nimini să nu lăsați filență!” — sunt probabil înțelese ca referindu-se exclusiv la conținutul bogat al ospațiilor cu prinosurile de Paște. Prinosul este o realitate duhovnicească, iar pentru a fi plăcut așa cum se cuvine are nevoie de tot setul de muncă sobrietate și meditație duhovnicească ca și postul.

Deci, trebuie să se înțeleagă clar că nu există contradicție între însăși Bisericii ca să menținem abstenența de la anumite mâncăruri în timpul Duminicilor din Post și intensificarea postirii în ziua Sfintei Euharistii. De asemenea, este limpede că numai urmând cele două rânduiești ale Bisericii, păstrând simultan ritmul euharistic al nevoinței și desăvârșirii și căminul neînțetate ale celor „patruzeci de zile spre mântuirea sufletului” putem cu adevărat să împlinim scopurile duhovnicești ale Postului Mare. Toate acestea ne conduc acum către locul desosebit pe care îl ocupă în rânduiala slujbelor Postului Liturgia Darurilor mai înalte sfinte.

3. Sfânta Împărtășanie de seară

Cea dintâi și cea mai importantă caracteristică a Liturghiei Darurilor mai înalte sfinte o reprezintă faptul că ea este o slujbă de seară¹¹. Dintr-un punct de vedere formal, aceasta este o slujbă a Sfintei Împărtășanii și urmează Vecerniei. La începutul dezvoltării sale era lipsită de solemnitatea pe care o are astăzi, așa încât legătura sa cu slujba zilnică de seară era mai mult decât evidentă. Prima problemă se referă, deci, la caracterul vesperal al Liturghiei. Știm deja că în tradiția ortodoxă Sfânta Euharistie este întotdeauna precedată de o perioadă de postire deplină. Acest principiu general explică faptul că pentru Sfânta Euharistie, diferită ca formă de toate celelalte slujbe, nu s-a fixat o oră

anume, pentru că timpul săvârșirii sale depinde în primul rând de caracterul zilei în care ea urmează a fi săvârșită. Astfel, la un praznic mare, Tipical rânduiește o împărtășire foarte matinală, deoarece privegherea îndeplinește totuși postul sau a pregătirii. Pentru un praznic mic, fără priveghere, Sfânta Euharistie este mutată la o oră mai târzie, astfel încât — cel puțin teoretic — în oricare din zilele săptăminii ea trebuie să aibă loc la prazn. În cele din urmă, în zilele în care se rânduiesc un post, asortu sau

deplin de-a lungul zilei, Sfânta Euharistie — „întreprinderea” postului — se primește seara. Împlicatul acestor rânduiești, care din nefericire sunt complet uitate și neglijate astăzi, este foarte simplu. Sfânta Euharistie fiind întotdeauna sfârșitul pregătirii, plătirea mîndriei, își are timpul său de săvârșire sau lăsat, corelat cu durata postului deplin. Acesta din urmă fie în forma unei Priveghi de toată noaptea, fie se ține individual. În timp ce zilele de Mîncare și Vinere ale Postului Mare sunt zile de abstenență totală, slujba Sfintei Împărtășanii, care este plătirea postului, devine o prilezuire de seară. Această logică se aplică și pentru ajunul Călcării și cel al Bobotezei, care sunt de asemenea zile de postire deplină, și în care, deci, Sfânta Euharistie se săvârșește după slujba vecerniei. Dacă, totuși, ajunul acestor praznice cade Sâmbătă sau Duminică, care în tradiția ortodoxă sunt zile euharistice, abstenența „totală” se rânduiește Vinerea. Alți exemple: dacă Buna Vestire cade într-una din zilele Postului Mare, săvârșirea Sfintei Euharistii este rînduită după slujba vecerniei. Aceste rînduiești, care pentru mulți par a fi arhaice și nesemnificative astăzi, descoperă, de fapt, principiul fundamental al spiritualității liturgice ortodoxe: Sfânta Euharistie este întotdeauna sfârșitul pregătirii și plătirea mîndriei; iar zilele de abstenență și post, fiind cele mai puternice expresii ale Bisericii ca pregătire, sunt „încoronate” cu Împărtășania cea de seară.

Mîncarea și Vinerea în timpul Postului, Biserica rânduiește o abstenență totală de la mîncare pînă la apusul soarelui. Aceste zile sunt albe, deci, fiind potrivite pentru Împărtășania din timpul Postului care, după cum am spus mai devreme, reprezintă

zilelor. Săvârșirea ei este întotdeauna o sărbătoare, iar ziua săvârșirii ei întotdeauna a dobândit o conotație duhovnicească a Zilei Domnului. După cum am subliniat, Sfânta Euharistie este incompatibilă cu postul și nu se săvârșește în zilele de rând ale Postului Mare. Astfel, o dată ce împărtășania euhistică de acasă a încetat, aceasta nu a fost înlocuită în Răsărit cu săvârșirea euhistică a Sfintei Euharistii, ci a dat naștere la o nouă formă de împărtășanie cu Darurile păstrate de Duminică sau de la prăznuirea „festivă”. Este foarte posibil ca la început această slujbă „mai înalte slujbă” să nu fi fost limitată doar la Postul Mare, ci să fi fost comună tuturor perioadelor de post din Biserică. Iar apoi, deoarece numarul praznicilor — mari sau mici — creștuse și determinase săvârșirea Sfintei Euharistii mai des, Liturgia Darurilor mai înalte slujbă a devenit o tradiție liturgică caracteristică Postului Mare și, încetul cu încetul, sub influența dubului liturgic al Postului, a accelei „tristeți strălucitoare” de care am vorbit capitolul acestor înmănecări și solemnitate unică care o fac să fie culmea duhovnicească a slujbilor Postului.

Slujba începe cu Vecernia cea Mare, deși doxologia de la început este „euharistică” — „Binecuvântată este Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh...” — și plasează întreaga prăznuire în perspectiva împărăției, care este perspectiva duhovnicească a Postului și a postării. Psalmul de scări (Psalmul 104) — „Binecuvântată sufletă al meu pe Domnul...” — este cântat cu de obicei, urmat apoi de Litia Mare și de a optzecișecara parte sau cântatul a Psalmilor. Această cântare este rânduită pentru fiecare zi de rând a Postului. Ea constă din Psalmii 120—124, surșii „Cântările Treptelor”. Ele erau cântate pe treptele templului de la Ierusalim — ca înmănări ale poporului adunat pentru slujbă, pregătindu-se pentru a-L întâlni pe Dumnezeu în loc: „Veseliți-vă am de cei ce mi-au zis mie: «Ia casa Domnului vom merge!»” (Psalmul 121, 1). Jălit, acum binecuvântați pe Domnul toate slugile Domnului, care stați în casa Domnului; în curțile casei Dumnezeului nostru. Noaptea ridicați mâinile voastre spre

cele sfinte și binecuvântați pe Domnul. Te va binecuvânta Domnul din Sion, Cei ce a făcut cerul și pământul” (Psalmul 134).

În timp ce acești psalmi sunt cântați, slujitorul la Plina slujbă păstrată din Duminică de dinainte și o pune pe Sfântul Disc. Apoi, după ce a apăsut Sfântul Disc de pe masa Sfântului Altar pe Proscomidia, toarnă vin în potir și acoperă Sfintele Daruri, așa cum face de obicei înaintea Sfintei Liturghii. Trebuie să menționăm că toate acestea se săvârșesc de către preot „fără să zică ceva”. Această rânduire subliniază caracterul pragmatic al acestor acte, pentru toate rugăciunile rostite la Euharistia duminicală.

După încheierea cu Sfânta Evanghelie și după înmănări de scări „Lumină fiată...” se citesc cele două pericope vechi-testamentare rânduite din Cartea Facerii și Pildele lui Solomon. Un ritual aparte însoțește citirea acestora, purtându-se înapoi la timpul în care Postul era înălțat pe pregătirea catehumenilor pentru Botez. În timp ce pericopa din Cartea Facerii este citită, o lumină aprinsă se așază pe Sfânta Evanghelie de pe altar, iar după citirea pericopei, preotul la luminarea și candelă și binecuvântarea cu ele credincioșii rostind: „Lumina lui Hristos înmăneză tuturor”. Luminarea este simbolul liturgic al lui Hristos — Lumina lumii. Apăsarea cu pe Sfânta Evanghelie în timpul citirii pericopei din Vechiul Testament semnifică faptul că toate profețiile sunt împlinite în Hristos, Care a deschis mintea apostolilor Săi, „ca ei să poată înțelege Scripturile”. Vechiul Testament se conduce către Hristos, așa cum Postul se conduce către luminarea Botezului, Lumina Botezului unind pe catehmeni cu Hristos va deschide mințile acestora spre înțelegerea înșirăturii Sale.

După citirea celei de-a doua pericope din Vechiul Testament, tradiția rânduitește cântarea a cinci versete din Psalmul de scări (Psalmul 140) — începutul cu versetul doi: „Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tîmbă înaintea Ta...” Deoarece Psalmul 140 era deja cântat la locul său obișnuit — înainte de Vohod — ne putem întreba care este sensul celei de-a doua

cîntării a acestor versete. Se poate presupune pe baza anumitor indicații că această practică trimite în urmă la primele faze ale dezvoltării Liturghiei Darurilor mai înainte sfîșite. Probabil că în vremea cînd această liturghie nu căpătase încă solemnitatea și complexitatea de astăzi, ci consta doar în administrarea Sfintei Împărtășanii la vecernie, aceste versete erau cîntate ca himn al Sfintei Împărtășanii. Astăzi, ele formează, totuși, o minisună introdusă de psalmii pentru a doua parte a slujbei — Liturghia proprie cîntă a Darurilor mai înainte sfîșite.

Acastă a doua parte începe cu Liturghia catehumenilor — adică un set de rugăciuni și cereri speciale pentru aceia ce se pregătesc pentru Botez. La „Înjurătura Postului” — în

speciale sunt așugate pentru phosomenoi — „cei pregătiți pentru luminare”. Sînt subliniate, o dată în plus, originea și caracterul inițial al Postului ca pregătire pentru Botez și Paște.

După ce catehumenii sînt lăsați să plece, se citesc două rugăciuni ce introduc „Liturghia credincioșilor”. Mai tîrziu, cîrmăritura sufletului nostru, a trupului și a minții:

— și ochii să fie ferți de toată vederea cea vădînd, și urezî nevăditul de curvine depărate, iar limba curată de vorbe necurățitoare. Cîntărește buzele noastre, cu care Te lăudăm pe Tine, Doamne, fi ca mințile noastre să fie ferite de faptele rele și să facem cele bine plăcute Tie, toate mîndărilor și gloriilor noastre întruîndu-le cu buzele Tale”.

Cea de-a doua rugăciune ne pregătește pentru înșirarea cu Sfintele Daruri:

„Cîci iată, Preacuratul Lui Trup și de viață înaltului Sânge, în alene erau întinși, va să se pună înainte pe această masă de tîmăr, fiind înconjurat în chip nevîdit de mulțimea oștirilor îngerești. Și ne dăruiește nouă împărtășirea cu acestea, ca păina-înaltă, lumîndu-ne cu ochii gloriei noastre, fi ai lumii și ai sfîi să ne facem”.

Apoi urmează cel mai solemn moment al întregii slujbei: purtarea Sfintelor Daruri la altar. Din punct de vedere exterior, această înșirare este similară cu Vohodul Mare a Sfintei Buharistii, dar înșirarea sîm liturgic și duhovnicesc este, desigur, total diferită. Din toată slujba Sfintei Buharistii, aici avem proximitatea de Dumnezeu; Biserica se adrese pe sine, viața sa, viața membrilor săi și chiar pe aceea a întregii Creații ca ofrandă lui Dumnezeu, ca reînnoirea a Jericii depășă a lui Hristos. Amintindu-l pe Hristos, ca amintește pe toți aceia a celor viați Hristos a lui-o asupă-și, pentru descoperirea și mîntuirea lor. La Liturghia Darurilor mai înainte sfîșite, nu este purtare înainte, nu există kettî, nu este Buharistia, nu este sfîșire, ci tăina prezenței lui Hristos în Biserica este descoperită și lucrătoare.

— „...într-o vreme în care slujba ca în tradiția sfîșirea ortodoxă, diferită în această privință de practica latină, nu se înălțase venerarea Darurilor euharistice în afara Sfintei Împărtășanii. Cîci păstrarea Darurilor ca taină păstrată, folosită pentru împărtășirea bolnavilor sau în alte situații de urgență, este o tradiție relevantă, care nu a fost niciodată pusă la îndoială în Biserica Ortodoxă. Am menționat deja că în Biserica primară există chiar o practică a „auto-împărtășirii” particulare acasă. Avem astfel prezența permanentă a Sfintelor Daruri și absența venerării lor. Menținînd simultan aceste două atitudini, Biserica Ortodoxă a evitat pericolul raționalismului sacramental al Apusului. Împotră de dorința de a afirma — împotriva protestanților — obiectivitatea „prezenței reale” a lui Hristos în Darurile euharistice, latină, de fapt, au separat venerarea de Sfînta Împărtășire. Fîcînd aceasta, ei au deschis ușa unei periculoase deviații duhovnicești de la adevăratul scop al Sfintei Buharistii și chiar al Bisericii înșir. Deoarece scopul Bisericii și al tainelor sale nu este acela de a „sfîși” lucrul sau elemente de materie și fîcîndu-le astfel sacre sau sfînte să le opună celor profane. În schimb, scopul ei este de a realiza comuniunea vieții omului cu Dumnezeu, cu „cunoașterea lui Dumnezeu, înălțarea la înălțarea lui Dumnezeu; Sfintele Daruri sînt mijlocul al

acostei comarului, hrana acestei noi vieți, dar ele nu sunt scop în sine. Pentru că Împărăția lui Dumnezeu nu este „înțelegere și blândură și pace și bucurie în Duhul Sfânt”. Întocmai cum în această lume mlașcarea lui îndepărtează funcțiile sale numai atunci când este consumată și astfel transformată în viață, așa și noua viață a lumii ce va să vină nu este dirijată prin Împărăția sa cu „hrana nemuririi”. Biserica Ortodoxă evită în mod consecvent venerarea Sfinților Taine în afara Sfintei Împărății, pentru că singura venerare reală este aceea când ne facem părtași Trupului și Sângelui lui Hristos, când „Jucăm în această lume așa cum El a făcut-o”. Cât deșee protestanții, accepția, în frica lor de orice constatare „magică”, tind să „spiritualizeze” Taina atât de mult încât ajung să neghe prezența Trupului și a Sângelui lui Hristos în afara Sfintei Împărății. Din nou, aici, Biserica Ortodoxă, prin practica păstrării Sfințelor Daruri, refuză adevăratul echilibru. Darurile sunt date pentru Sfânta Împărăție, dar realitatea Sfintei Împărății se bazează pe realitatea Sfințelor Daruri. Biserica nu speculează asupra modului în care avem prezența lui Hristos în Sfințele Daruri. Ea interzice folosirea lor pentru oricare alt act decât acela al Sfintei Împărății. Ea nu dezvoltă, ca să spunem așa, prezența lor în afara Sfintei Împărății, ci crede cu tărie că așa cum Împărăția ce va să vină este „deja în mijlocul nostru”, așa cum Hristos S-a înălțat la cer și stă de-a dreapta Tatălui și va fi de asemenea cu noi până la sfârșitul lumii, așa și calca de Împărăție cu Hristos și Împărăția Sa, hrana nemuririi, este întotdeauna prezentă în Biserică.

Acastă constatare teologică ne dăre înapoi la Liturgia Darurilor mai înainte sfîșite și la „epifania” Darurilor sfîșite, apogeu solemn al acestora. Acastă „mare înșir” s-a dezvoltat din necesitatea de a aduce (la altar — n.tr.) Darurile sfîșite, întrucît la început acestora erau pînă nu pe altar ci într-un loc special, uneori chiar în afara Bisericii. Acest „transfer” va căpăta, firește, o mare solemnitate, deoarece el exprimă fîrta venirea lui Hristos și sfîrșitul unei zile lungi de postire, rugăciune și

asteptare, venirea aceluia ajutor, a acelei mîngîierii și bucurii pe care am așteptat-o:

„Acum Peterile cerești împreună cu noi nevină slujbe, că totuși înviți Împăratul slavii. Iată fîrta tînăci sfîrșit de dincolo este înconjurat. Cu credință și cu dragoste să ne apucăm, cu părtași ai vieții venim să ne facem. Alina, alina, alina.”

Sfințele Daruri sunt aşezate pe altar, apoi, pregătindu-ne pentru Sfînta Împărăție, cerem:

... „slujbe sufletelor și trupurilor noastre ale tuturor, cu sfîșite neputem; ca în ruger curat, cu fîrta neînfruntată, și cu inima luminată, Împărătiindu-ne cu aceste Dumnezeulești și Sfînta Taina și printr-insă viață făcându-ne să ne unim cu însuși Hristosul Tău... Cui a zic: Cel ce amîndună Trupul Meu și în Sîngele Meu întru Mine rîndise și Eu întru el... să ne facem Biserici a Preaînălțatului și Închinatului Tău Duh, izbîvindu-ne de toată neclădire diavolească... și să dobîndim înaintărie cele făgăduite nouă, împreună cu toți sfinți Tăi...”

Urmează apoi Rugăciunea Domnască, care este întotdeauna actul nostru ultim de pregătire pentru Sfînta Împărăție, pentru că fiind rugăciunea lui Hristos însuși înconjurat și primind înțelepciunea lui Hristos ca înțelepciune a minții noastre, rugăciunea Sa către Tatăl Său ca rugăciune a noastră, voia Sa, dorința Sa, viața Sa — ca a noastră. Iar apoi, Sfînta Împărăție începe în timp ce credincioșii cântă imnul Sfintei Euharistii: „Gustați și vedeți că bun este Domnul!”

În cele din urmă, după ce am sfîrșit slujba, suntem invitați să „mergem în pace”. Ultima rugăciune recitată anual acestei slujbe, a acestei Sfînte Împărății de seară, a legăturii acestora cu nevoia noastră din timpul Postului.

„Slăvesc, Așoptăsc, Cîntăsc. Cel ce cu înțelepciune ai zidit toată făptura și pentru neputa Ta poartă de grijă și mîndă bunăvoință a Ta, ne-ai adus pe noi întru aceste preacinstite zile, spre curățirea sufletelor și a trupurilor, spre înfrînarea paturilor și spre slăbirea înșirilor; care în puterul de zile ai dat în mâna slujitorului Tău

Moise tablele cele cu zămiceștești slove, din ne și nouă, Basmile, Iupia cea bună și Iuplun, calca postului și o slăveșcă, credința neîndreptății și o plăm, capetele nevătășilor băușari și le sfârșindun, birușori asupra pământului și ne acțăm și fieri de colodii și ajungem a ne închina și sfârși Iovieri.¹²

Până atunci poate fi înțineric afur, iar noaptea prin care noi trebuie să umblăm și în care trebuie să trăim, să Iuplun și să răbdăm, poate fi lungă. Însă lumina pe care am văzut-o acum luminează întinericul. Inspirația a clirei prezeneți în această lume nu pare să fie descoperită de nimic: ne-a fost dăruită „în taină”; bucuria și pacea ei ne însoțesc când năsturem gata să umblăm călătoria Postului.

CAPITOLUL IV

CĂLĂTORIA POSTULUI

1. Începutul: Canonul cel Mare¹³

Este important faptul că ne întorcem acum la ideea și experiența Postului ca o călătorie duhovnicească al clirei scop este să ne treacă dintr-o stare spirituală în alta. Așa cum am spus-o deja, marea majoritate a creștinilor de astăzi neglijează acest scop al Postului și îl privește doar ca pe o perioadă în timpul clirei „trebuie” să-și împlinescă obligația religioasă — împlințarea „a datii pe an” — și să se supună unor restricții alimentare ce ținucăz a fi înlocuite curând cu delegarea de după Paște. Iar când nu numai laicatul dar și mulți proci, în același timp, au acceptat această idee simplistă și formală despre Post, adăvărul dub al Postului aproape că a dispărut din viață. Reconsiderarea liturgică și duhovnicească a Postului este una din cele mai urgente cerințe, care nu poate fi realizată decât dacă se întorcem pe o înțelegere reală a ritmului și structurii liturgice a Postului.

La începutul Postului, ca un „debut” al acestuia, ca un „acordaj” înainte de „armonia” deplină, găsim Marele Canon de poclănie al Sfântului Andrei Critoaeu. Împlinț în patru părți,

este citit la Vecernia cea Mare, în scriile primelor patru zile ale Postului. Canonul poate fi descris cel mai bine ca o pilăgare de poclîngă care ne vorbește despre proporțiile și adîncimea păcatului, tulburarea sufletului cu jale, clișei și aluziile. Cu o măiestrie unică, Sfîntul Andrei împletește marile teme biblice — Adam și Eva, Iaiul și căderea în păcat, Noe și Potopul, David, Ierusalimul trădător și, în cele din urmă, Hristos și Biserica — cu mărturisirea păcatului și cu poclîngă. Evenimentele istoriei sfînte sînt desvîluite cu evenimentele ale vieții mele, faptele lui Dumnezeu din trecut ca fapte îndreptate spre mine și mîntuirea mea, tragedia păcatului și a trădării ca drama mea personală. Viața mea îmi este prezentată ca o parte a luptei îndrepte și atotcuprînzătoare dintre Dumnezeu și puterile întinericului care o-au călăvășit împotriva Lui.

Canonul începe în această notă foarte personală:

„De unde voi începe a plînge faptele vieții mele dîrloase? Ce începore voi pune, Hristoase, slăvești acestor de acum?”

Unul după altul păcatele mele sînt desvîluite în legătura lor profundă cu drama continuă a relației omului cu Dumnezeu. Istoria căderii omului în păcat este istoria mea.

„Dîrlostia neascultării lui Adam, celui întâi călăv, m-am cunoscut pe mine dîrlostic de Dumnezeu, și de împlîngire cea neascultare, și de desfiare, pentru păcatele mele.”

Au pierdut toate darurile dumnezeiești;

„Înfrînat-mi-am haina trupului meu, și mi-am spercut picioarea cea după chipul și după asemănarea Tui, Mîntuitorule.”

Înscutur-mi-am frumusețea sufletului cu durorile potolilor, și cu totu, totuîm mînea, gînduîm mi-am flăc.”

Astfel, patru son, cele două cîntări ale Canonului îmi amintesc iar și iar istoria duhovnicească a lumii, care este și istoria mea. Mă împlîng cu împlîngirile și faptele hotărîtoare ale trecutului a căror semnificație și patos sînt oricîm veșnice, pentru că fiecare suflet omenesc — unic și de neîncăut — se

mîșcă, ca să spunem așa, către aceeași dramă, se află față în față cu aceeași dîrlostie fundamentală, descoperă aceeași ultimă realitate. Exemplele scripturistice sînt mai mult decît simple „parabole” — așa cum mulți oameni cred — și „cine gîndește deci acest Canon precum „istoritor”, precum înlocuind cu nume și împlîngiri neconvertibile! De ce să scriem, se întrebă el, de Cuvîntul lui Dumnezeu

de David și Solomon, cînd ar putea fi cu mult mai simplu să spun: „Am păcînit!” De ce să citim înțeleg, totuși, este că simplul cuvînt „păcat” în tradiția biblică și creștină are o încredințare pe care omul „modern” este, pur și simplu, incapabil să o cuprîndă și care face ca mărturisirea păcatelor sale să fie ceva foarte diferit de adevărata poclîngă creștină. Modul cultural în care trăim și care modelează concepția noastră asupra lumii, exclude în fapt neșansa de păcat. Cînd dădîm păcatul este lăsat de toate căderile omului de la o foarte mare înălțime spirituală, respingerea de către om a „chemării sale înalt”, ce pot înecarea toate acestea înăuntrul unei culturi care ignoră și neguă această „mare înălțime” și această „chemare” și care definește omul nu ca pe cel „de deasupra” ci ca pe cel de „dedeasupra” — o cultură care chiar și atunci cînd nu îl neguă fîp pe Dumnezeu este, în realitate, materialistă pînă în cele mai adînci structuri ale sale, care se gîndește la viața omului numai în termenii bunurilor materiale și ignoră vocația sa transcendentă! Aici, păcatul este gîndit lăsat de toate ca o „dîrlostie” înăscut, dîrlostă de obicei unei „neadaptrări” care are la rîndu ei rădăcini sociale și care, prin urmare, poate fi eliminată printr-o mai bună organizare socială și economică. Din acest motiv, chiar și atunci cînd își mărturisesc păcatele, omul „modern” nu mai face poclîngă, fiind sigur de justiția felului în care înțeleg religia, ei ori înșiră formal încredințări formale ale unor reguli formale ori împlîngesc „problemele” sale cu duhovnicul — acceptînd de la religie un tratament terapeutic care îl va face din nou fericit și „în rîndu-lu”. În nici un caz nu putem vorbi aici despre poclîngă ca despre cutremurarea omului, care, văzînd în sine „îmaginea” slavei celei de neapîră, realizează că a plîngîrî-o, a trădă-o și a atîngat-o

din viața sa: poezia, ca plăm de rău, vine din adâncimea cea mai profundă a conștiinței omenești; ea dorește de reînnoire, ca încredințare în iubirea și miștivitatea lui Dumnezeu. Din acest motiv, nu este îndoașans să spun „Am păcatat”. Această mărturisire capătă sens și devine încredințare numai dacă păcatul este înțeles și trăit în toată adâncimea și tristețea sa.

Rolul și scopul Canonului cel Mare este să ne descopere păcatul și, astfel, să ne conducă spre poezia; să descopere păcatul nu prin definiții și înșurări ci printr-o adâncă meditație asupra măreției istoriei biblice, care este, cu adevărat, o istorie a păcatului, a păcatului și a iertării. Această meditație ne dăre într-o cultură duhovnicească diferită, ne provoacă cu o viziune total diferită asupra omului, asupra vieții sale, asupra plăcerilor și motivațiilor sale. Ea reînnoiește și revitalizează spiritul umanității în cadrul cărui poezia devine din nou posibilă. Când auzim de exemplu:

„Nu ne-am asemănat, Ioane, dreptății lui Abel. Daruri primite nu și-am adus Tie nici ofrădărilor, nici fapă dumnezeiești, nici jertfi curate, nici viațfi fără prihană”.

Înțelegem că istoria primei jertfi (cea a lui Cain și Abel — n.r.), atât de lapidar amintită în Biblie, ne descoperă ceva esențial despre propria noastră viață, despre înșuși ființa umană. Înțelegem că înainte de toate păcatul este respingerea vieții ca ofrădă sau jertfi adusă lui Dumnezeu sau, ca alte cuvinte, păcatul este respingerea orientării divine a vieții, deci, acel păcat este, la originea sale, deviația iubirii noastre de la țelul său final. Aceasta este descoperirea care face posibilă mărturisirea a ceva ce este atât de profund îndepărtat de experiența „modernă” a vieții și care acum devine atât de adevărat din punct de vedere „existențial”:

„Zădărnice, făcându-mă tot vin, ai pus între mine trup și os, și suflare de viață! Că, o, făcându-mă, Măntuitorule și îndreptătorule, primești-mă pe mine, cel ce mă poeziești.”

Pentru a fi încredințat cum se curvine, Canonul cel Mare presupune, desigur, cunoașterea Sfintei Scripturi și priceperea de a ne împărtăși din meditațiile asupra înțelegerilor Canonului pentru noi. Dacă astfel atât de mulți oameni îi consideră plicticos și fără sens, aceasta e din cauza cordului lor, care nu se mai hrănește din izvorul Sfintelor Scripturi care, pentru Părinți Bisericii, era izvorul cordului. Trebuie să învățăm din nou cum să intrăm într-o lume cu aceea descoperită de Biblie și cum să trăim în ea; și nu există o cale mai bună către această lume decât Liturgia Bisericii, care ne reprezintă numai transmiterea unor învățături biblice ci toamă descoperirea felului biblic de viață.

Clătoria Postului începe astfel cu o măntuare la „punctul de nlocuire” — lumea Creatiei. Clătoria și încredințarea, o lume:

În care toate lucrurile vorbesc de Dumnezeu și reflectă slava Sa, în care toate întâmplările sunt îndreptate spre Dumnezeu, în care omul gândește adevărată dimensiune a vieții sale și, având temelie în aceasta, face poezia.

2. Sămbetele Postului Mare

Sfinții Părinți compari adesea Postul cu clătoria de patruzeci de ani a poporului ales în pustia. Știm din Biblie că pentru a salva poporul Său de la dezmoșdă și pentru a le descoperi, de asemenea, planul Său de măntuire a lumii — n.r.) Dumnezeu a slăvit mult timp înainte de-a lungul acestei clătiri; prin analogie, același model de explicație este dat de Sfinții Părinți și celor patruzeci de zile ale Postului.

Deși finalitatea sa este Paștele, țara făgăduită a Împărăției lui Dumnezeu, Postul Paștelui are la sfințitul focăreia din săptămânile sale un „popos” special — o anticipare a acestei finalități. Sunt două zile „euharistice” — Sămbăta și Duminica

— care în călătoria dăhovnicească a Postului au o semnificație deosebită.

Să începem cu Sămbăta. Statutul său liturgic special în tradiția noastră și deosebiră sa față de tipicul de sâmbă al Postului Mare au nevoie de câteva explicații. Din punctul de vedere al rânduielilor, pe care le-am explicat mai devreme, Sămbăta nu este o zi de post ci una de sărbătorire, pentru că Dumnezeu însuși a instituit-o ca sărbătoare: „Și a binecuvântat Dumnezeu ziua a șaptea și a sfințit-o, pentru că într-însa S-a odihnit de toate lucrurile Sale, pe care le-a făcut și le-a pus în rânduială” (Facerea, II, 3). Nimeni nu poate deslega sau aboli ceea ce Dumnezeu a statuit. Este adevărat că mulți creștini consideră că instituirea divină a Săbatalui a fost pur și simplu transferată Duminică, care a devenit astfel ziua creștină de odihnă sau Săbăta. Nimic din Sfânta Scriptură sau din Sfânta Tradiție nu poate sprijini această credință. Pe de altă parte, „numirea” Duminicii pentru Sfântii Părinți și întregă Tradiție timpurie nu poate sprijini această credință. Pe de altă parte, „numirea” Duminicii pentru Sfântii Părinți și întregă Tradiție timpurie ca prima sau a cincea diferențierea sa și prime o amănăți oportunități cu Sămbăta, care rămâne pentru totdeauna cea de a șaptea zi, ziua binecuvântată și sfințită de Dumnezeu. Este ziua în care Creația este recunoscută după „bună foarte” și astfel este și începutul său în Vechiul Testament, un început plăcut de Hristos însuși și de Biserici. Aceasta înseamnă că în creația plăcută și a căderii umane rămâne creația bună a lui Dumnezeu; ea plătează acea bunătate esențială în care Creatorul S-a bucurat: „Și a privit Dumnezeu toate câte a făcut și iată erau bune foarte...” (Facerea, I, 31). A plătit Săbăta în începutul său de la început înseamnă, deci, că viața poate fi plină de sens, fericită, ziditoare; poate fi așa cea viață pe care Dumnezeu o face să fie așa. În Săbăta, ziua odihnă, în care ne bucurăm de roadele muncii noastre, rămâne de-a pururi binecuvântarea pe care Dumnezeu a dat-o omenii și vieții acestora. Această constatare a înțelegerii creștine a Săbatalui cu aceea a Vechiului Testament nu numai că nu exclude, ba chiar include o diferențiere, iar aceasta,

întrucât în Hristos nimic nu rămâne la fel pentru că totul este plinit, se transcende și capătă un nou sens. Dacă Săbăta, în realitatea sa spirituală fundamentală, este prezența dăhovnicească „bună foarte” (Facerea, I, 31) în structura intimă a acestei lumi, „această lume se descoperă prin Hristos într-o lumină nouă și este, de asemenea, zidită ca ceva nou de El. Hristos dăruiește omului înălțarea lui Dumnezeu, care „nu este din lumea aceasta”, iar acolo este „odihna” desfructului, care pentru un creștin „înseamnă toate lucrurile”. Bunătatea lui și a tuturor lucrurilor din ea nu se reflectă acum în înălțarea lor ultimă în Dumnezeu, în înălțarea „ce va să viată” și care se va manifesta în toată marea sa numai după ce „această lume” a ajuns la sfârșit. Pe deasupra, această lume, respingându-l pe Hristos, s-a descoperit pe sine a fi puterea „Stăpânitorului lumii acestei” și a „ceia sub puterea celui rău” (I Ioan, V, 19); în viziunea marelui nu este prin dezvoltare, îmbunătățire sau „progres”, ci prin Cruce, Moarte și Înviere. „Căci ce semeni în via capătă viață dacă nu moare” (I Corinteni, XV, 36). Astfel, via creștină înțeleg o „viață dublă” — nu în sensul suprapunerii activităților sale „umane” cu cele „religioase”, ci în sensul de a transforma viața sa, în totalitatea ei, într-o „pregătire” și pregătire pentru înălțarea lui Dumnezeu, transformând fiecare acțiune a sa într-un semn, o mărturie și așteptare a celor ce „vor să vie”. Astfel este începutul apăsătoare contradicții a Evangheliei: înălțarea lui Dumnezeu este „în mijlocul nostru și înălțarea lui Dumnezeu este ceea ce „va să vie”. În afara de cazul când cineva descoperă înălțarea lui Dumnezeu „în mijlocul” vieții, unii nu pot vedea în ea obiectul acelei iubiri, așteptări și doriri către care ne cheamă Evanghelia. Unii încă mai pot crede în pericolul sau risipita de după moarte, pe când unii nu pot niciodată înțelege bucuria și intensitatea rugămintei creștine: „Via „Înălțarea Ta!” — „Vino însuși Doamne!” Hristos a venit ca noi să-l putem aștepta pe El. A înscris viața în timp, astfel înscris viața și timpul pot deveni puntea, trecerea către înălțarea lui Dumnezeu.

Sabatul, ziua Creației, ziua „Lunii acestea”, devine — în Hristos — ziua așteptării, ziua sfârșitului de Ziua Domnului. Transformarea Sabatului s-a petrecut în Silinta și Marva Sâmbătă în care Hristos, „plîndu-și toată lucrarea Sa”, S-a odihnit în mormânt. În ziua următoare, „prima după Sabat”, Viața a risdit afări din mormântul de viață dătător, femeilor mironsoase li s-a spus: „Bucurați-vă!”, apostolii „încă necredind de teamă și de bucurie”, iar prima zi a Noii Creații a început. De această nouă zi, Hristica se împărțese și, prin ea, intră în Duminică. Ea își află viețuirea și petrecerea în timpul „Lunii acestea”, timp care în adîncimea sa mistică a devenit Sabat, aici, spune Sfântul Apostol Pavel: „voi ați murit și viața voastră este ascunsă cu Hristos între Dumnezeu, iar când Hristos, Care este viața noastră, Se va arăta, atunci și voi, împreună cu El, vă veți arăta între sfîrși” (Coloseni, III, 3-4).

Toate acestea explică locul unic al Sâmbetei — ziua a șaptea — în tradiția liturgică: caracterul său dublu, ca zi de sărbătoare și ca zi a morții. Este o sărbătoare deoarece lumea aceasta și timpul ei ne spun că Hristos a învins moartea și a înstăruit Împărăția Sa, deoarece înstăruirea, Moartea și Învierea Sa reprezintă plîndirea Creației între care Dumnezeu S-a bucurat la începuturi. Este o zi a morții deoarece în moartea lui Hristos lumea a murit iar mîntuirea, plîndirea și transfigurarea ei sunt dincolo-de-mormânt, în „voacul ei de să vîd”. Toate Sâmbetele anului liturgic își dobîndesc înțelesul de la două Sâmbete importante: aceea a învierii lui Lazăr, care a avut loc în lumea aceasta și care este vestirea și încredințarea învierii ora de obște și aceea din Silinta și Marva Sâmbătă a Paștelui, când moartea înșelă a fost schimbată și a devenit „puntea” către viața nouă a noii Creații.

De-a lungul Postului, acest înțeles al Sâmbetei capătă o intensitate deosebită întrucît scopul Postului este tocmai acela de a regăsi actual cîmpul al timpului ca pregătire și pelerinaj și de a redescoperi starea de „aștept” și „odihnă” pe care o are creștinul în această lume. (1 Cor., II, 11). Aceste Sâmbete ne

referă la ostentivitatea Postului în legătură cu plîndirea viitoare și astfel dau Postului ritmul său deosebit. Pe de o parte Sâmbăta, în Post, este o zi „euharistică” marcată prin „avdîirea Liturghiei Silintului Ioan Gură de Aur iar Euharistia înseamnă totdeauna sărbătoare. Totuși, caracterul specific al acestei sărbători este acela că se referă o înșelă în Post ca la o odihnă, odihnă și osteneală, devenind astfel o „escală” al cărei scop este să ne facă să modetim asupra scopului ultim al acestei odihni. Aceasta este în mod deosebit vizibilă în succesiunea citirii Apostolului din Sâmbetele Postului, când pericopele sunt alese din Epistola către Evrei a Sfîntului Apostol Pavel, în care tipologia istoriei mîntuirii, peregrinării, făgăduința (noi) Răscumplecitor — n.tr.) și credința în cele ce vor veni ocupă un loc central.

În prima Sâmbătă, aziuș prologul celui al Epistolei (Evrei, I, 1—12), care este o mîntuire solemnă a Creației, Răscumplecării (din păcatul stranieșor — n.tr.) și Împărțirii celei veșnice a lui Dumnezeu:

„După ce Dumnezeu cel viu, în multe rînduri și în multe chipuri, a vorbit părinților noștri prin proroci, în zilele acestea mai de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul, pe Care L-a pus moștenitor a toate și prin Care a făcut și veacurile... Dar Tu același ești și azi: Tău nu se vor sfîrși”.

Trăim în aceste „ultime zile” — zilele ultimelor nevoițe. Trăim încă ziua de „aștept”, dar sfîrșitul se apropie. Aziuș în ora de-a doua Sâmbătă (Evrei, III, 12—14):

„Lăsați teama, fraților, să nu fie ca una, în vremea din voi, o inimă ridicată a necredinței, ca să vă depărtați de la Dumnezeu cel viu. Ci îndemnați-vă unul pe alții, în fiecare zi, pînă ce putem să zicem: astăzi!... Cîci ne-am făcut părtași ai lui Hristos, numai dacă vom păstra tenac, pînă la urmă, începutul stării noastre în El...”

Lupta este dificilă. Săferia și ispitele sunt preajă pe care îi pîtim pentru o mai bună și statornică viață. Din acest motiv Apostolul celei de a treia Sâmbete (Evrei, X, 32—38) ne îndeamnă:

noi cu moartea și în negri. Aceasta este simbolizată în multe locuri de folosirea vespimentelor negre la înmormântări și, echivalent, Oricum, ar trebui să știm că, pentru un creștin, culcrarea morții este albul. Rugăciunea pentru morți nu înscăună „dinuți pichetii moarte, arizata ariză, înfășurată deose în arizata, „

dintre pomenirea obștanească a morților în Sâmbetele în general și în Sâmbetele Postului Mare în special. Din cauza păcatului și a trădării, ziua luminoasă a Creației a devenit ziua morții; căci Creația „... a fost supusă deperțiciunilor” (Romani, VIII, 20), a devenit ea însăși moarte. Dar moartea lui Hristos a restaurat oca de a șaptea și, transformând-o într-o zi a re-creării, a înviului și a distrugerii celor ce au făcut din lumea aceasta un triumf al morții. Iar ultimul scop al Postului este de a restaura în noi „acribilata deperțiciunilor fililor lui Dumnezeu”, care reprezintă răzula credinței, dragostei și nădejzii creștine. Prin această nădejde „am fost mântuiți. Căci prin nădejde ne-am mântuit; dar nădejdea care se vede nu mai e nădejde. Cum ar nădăjdi cineva ceea ce vede? Iar dacă nădăjduim ceea ce nu vedem, așteptăm prin răbdare” (Romani, VIII, 24—25). Stăruirea Sâmbetei lui Lazăr și pacea luminoasă a Sfinței și Marii Sâmbete sunt acestea care constituie înțelesul morții creștine și al rugăciunilor noastre pentru cei morți.

3. Duminicile Postului Mare

Fiecare Duminică din Post are două teme, două înțelesuri. Pe de o parte, fiecare aparține unei succesiuni în care ritmul și „dialecțica” duhovnicească ale Postului sunt descoperite. Pe de altă parte, în cadrul dezvoltării interioare a Bisericii aproape fiecare Duminică a Postului Mare a căpătat o a doua temă. Astfel, în prima Duminică, Biserica prăznuiește „*Învierea Ortodoxiei*” — pomenirea victoriei asupra iconoclasmului și restabilirea culturii

icoanelor în Constantinopol în anul 843. Legătura acestei prăznuiri cu Postul Mare este una pur istorică: prima „*Învierea a Ortodoxiei*” a avut loc în această Duminică. Același este „*acelaltă*” despre prăznuirea, în cea de-a doua Duminică din Postul Mare, a

„*Sfințirii Grigori Palama*” — Ocolirea detractorilor săi și apărarea învățăturilor sale de către Biserica în secolul al XIV-lea a fost aceluși ca a doua înviere a Ortodoxiei și, din acest motiv, prăznuirea sa anuală a fost rânduită pentru oca de a doua Duminică a Postului Mare. Importante și pline de înțeles — după cum sunt în sine —, aceste pomeniri sunt independente de Postul Popului într-atât încât putem să le plasăm în afara domeniului acestei lucrări. Mult mai „*integrată*” în Postul Popului sunt pomenirile „*Sfințirii Ioan Solzari*” în cea de a patra Duminică și ale „*Sfinței Maria Egipteanca*” în cea de a cincea Duminică. În amândouă, Biserica vede mesajul ascetismului creștin — Sfințul Ioan exprimând rânduicile ascetismului în scrierile sale iar Sfința Maria în viața sa. Pomenirea lor în timpul celei de-a doua jumătăți a Postului este în mod evident destinată să încurajeze și să însoiește stăruințele credincioșilor în ostenețele lor duhovnicești din timpul Postului. De vreme ce ascetismul trebuie să fie practicat și nu numai comemorat, și de vreme ce pomenirea acestor doi sfinți însoiește ostenețele noastre personale din timpul Postului, ne vom ocupa cu expunerea înțelesului său în ultimul capitol.

Ca și cea dintâi temă a Duminicilor Postului Mare, aceasta oca de-a doua este descoperită, întâi de toate, în pericopele biblice. Pentru a înțelege succesiunea lor trebuie, o dată în plus, să ne amintim legătura originară dintre Post și Botez, înțelesul Postului ca pregătire pentru Botez. De aceea, aceste pericope constituie o parte integrată a catehezei creștine timpurii; ele explică și sintetizează pregătirea catehumenului pentru taina pascuală a Botezului. Botezul este intrarea în viața nouă inaugurată de Hristos. Pentru catehumen această viață nouă este numai venită și făgăduită, iar el o acceptă prin credință. El este

asemenea cuceririlor Vechiului Testament, care au trăit prin credința lor într-o făgăduință a cărei împlinire nu au văzut-o.

Acesta este tema primei Duminici. După ce a menționat cuceririle drept ai Vechiului Testament, Epistola (Evrei, XI, 24—26, 32—40; XII, 2) conchidează:

„Și veți accepta măcar și fiind prin credință, a-au primit făgăduința. Pentru că Dumnezeu a rânduit pentru noi ceva mai bun...”

Dar ce este aceasta? Răspunsul este dat în pericopa evanghelică a primei Duminici (Ioan, I, 43—51).

... Mai mari decât acestea veți vedea. Și în zic: Adevărat, adevărat vă zic, de acum veți vedea totul deschizându-se și pe înțeles lui Dumnezeu stăruind-se și coborându-se peste Fiul Omului.”

Acesta se înfățișează: voi catehumeni, voi care credeți în Hristos, voi, care doriți să fiți botezați, care vă pregătiți voi înșivă pentru Paște — veți vedea începutul seacului celui nou, împlinirea tuturor celor făgăduite, arătarea Împărăției lui Dumnezeu. Dar o veți vedea numai dacă aveți credință și dacă vă pocășiți, dacă schimbăți pomenirea cea veche a minții, dacă purtați domul (după cele duhovnicești — n.tr.), dacă vă osăniți pentru aceasta.

Despre acestea ni se amintește în Apostolul celui de a doua Duminici (Evrei, I, 10 — II, 3).

„Pentru aceea se cere ca noi să lăsam amintire cu atât mai mult la cele murite, cu cu câtva să ne pierdem. ... Cum vom sculpa noi, dacă vom fi nepăsători la astfel de minunții?”

În pericopa evanghelică a celui de a doua Duminici (Marcu, II, 1—12) icoana acestei osăniți și dorințe este sfătușoara care a fost adus la Hristos prin acoperiș:

„Și văzând liasă credința lor, i-a zis sfătușoarei: Fiule, ascultă fi sunt plătute tale!”

În cea de a treia Duminică — Duminica Sfintei Cruci — tema Sfintei Cruci își face apariția, iar nouă ni se spune (Marcu, VIII, 34—IX, 1).

„Cei ce-l folosesc omului să câștige lumea întregă, dacă și piade suferă? Sau ce ar putea să dea omul, în schimb, pentru suferă alui?”

Începând cu această Duminică pericopele din Epistola către Evrei încep să ne descopere sensul jertfei lui Hristos, prin care stătem primii „în adăncul catapetesmei”, adică înaintea Sfintei Sfintelor a Împărăției lui Dumnezeu (conform celui de a treia Duminici, Evrei, IV, 14—V, 6; a patra Duminică, Evrei, VI, 13—20; Duminica a cincea, Evrei, IX, 11—14), în timp ce pericopele din Evanghelia Sfântului Apostol Marcu vestesc Plămirea cea de bună voie a lui Hristos:

„Fiul Omului se va da în mîinile oamenilor și-l vor ucide...”

(Marcu, IX, 17—31) — Duminica a patra

și învierea Sa:

„... iar după ce-l vor ucide, a treia zi va învia!”

(Marcu, X, 32—45) — Duminica a cincea

Catehizarea, pregătirea pentru marea taină, își schimbărilor sfătușul: omul hotărât al intrării omului în Moartea și învierea lui Hristos se apropie.

Astăzi, Postul Paștelui nu mai are rolul de pregătire a catehumenului pentru Botez, dar, chiar botezați și încredințați fiind, ne stăruim, totuși, într-un anumit sens „catehumeni”? Sau, mai degrabă, nu ne întărim în această stare în fiecare an? Care nu se îndepărta de marea și marea de la marea taină la care am fost făcuți părtași. Care nu avem nevoie în viața noastră — care este o depărtare permanentă de Hristos și Împărăția Sa — de această sfătușie anuală, înapoi, către sfătușia adăncă a credinței noastre creștine?

4. Înjumătățirea Postului: Sfânta Cruce

A treia Duminică a Postului este numită „*Închinarea Sfintei Cruci*”. La Privegherea acestei zile, după *Doina*logia cea Mare, Sfânta Cruce este adusă într-o procesiune solemnă în mijlocul

„*Leilor lui Dumnezeu*” adică pentru a înfrânja „supănatia” — cu un ritual special de închinare de-a lungul fiecărei străzi. Este de remarcat faptul că tema Sfintei Cruci, care domină iconologia acestei Duminici, nu este dezvoltată în termeni de suferință ci în termeni de biruință și de bucurie. Mai mult decât atât, cinstărită-toră (însoțită) ale Canonului Duminicii sunt laute din slujba pascală — „*Zina Învierii*” — iar Canonul este o parafrază a Canonului Paștelui.

Înțelesul tuturor acestora este clar. Săntem la *Înjumătățirea Postului*. Pe de o parte strălăbănele prăbrie și dăbărnicești, dacă sunt sincere și conșovente, încep să se facă simțite; povara lor devine mai obositoare, ostentala noastră mai vizibilă. Avem nevoie de sprijin și încurajare. Pe de altă parte, suportând această ostentala, urcând muntele până la acest punct, începem din vâd să vedem strălăbănele cinstăriei noastre, iar razele Paștelui cresc în strălăbăne. Postul este propria noastră cinstăgăne, trăirea noastră, așa cum este ea, limitată, a poruncii lui Hristos pe care o auzim în pericopa evanghelică a acestei Duminici. „Dacă vreai om vrea să-Mi urmeze Mie, acela să se topească de sine, să-și ia crucea sa și să-Mi urmeze Mie (Matei, VIII, 34). Dar nu putem să ne luăm crucea și să-L urmăm pe Hristos dacă nu avem Crucea Sa, pe care a luat-o asupra-și pentru mântuirea noastră. Crucea Lui este aceea care ne mântulește, nu a noastră! Crucea Lui este aceea care dă nu numai sens ci și putere celorlalți. Aceasta o glăsim explicit în Sinaxarul Duminicii Sfintei Cruci:

„*Pentru că în timpul postului celui de patruzeci de zile ne cinstăgim și noi cauzăm, moșii fiind lași de posturi, cu simțările adormite și posturile din pricina amălcăării postului, și se pune înainte cinstăgăne de viață flicătoarea Crucei cu să ne înălăbăne, să ne sprijine, să*

ne adăci aminte de patina Doinălogiei noastre Iesus Hristos și să ne mântăgăie. Dacă Doinălogia a fost cinstăgăne pentru noi, cum nu trebuie ca și noi să lucrăm mai mult pentru El? Nevoimțele noastre să se supănată clăd să ne adăci aminte și de strălăbănele slăveii cu să ne adăci prin Cruce. Căci după cum Măntălogia noastră, arăbăne-sa pe Cruce, a fost slăvit prin felul necănit prin care a su-pănat-oșăni cu El și prin amălcănele ce l-au cinstăgăit, tot așa” (Istăle să facem și

să fim slăviți împreună cu El, cu toate că îndăruim cu grea nece postului.

Se mai explică prăbănele de azi și în alt chip. După cum o cinstăgăne pe o cale aspră și lungă, străbăne de obosăne, înălăbăne pe cale un copăz amălcăne se cinstăgăne puțin, apăsăne sub el, și cauzăm sefălcăne termină și restul doinălogiei, tot acur, în timpul postului, a fost slăvit de Sfântă Pătră și în această cili obosătoare Crucea cea adălcătoare de viață, apăsăne, a înălăbăne și a ne face pe noi cei cinstăgăni sprijinați și pentru restul ostentăli.

Sau altă-explicație. După cum în venirea noastră împreună sunt p-lăbăne străbănele lui și acceptă, iar în urmă vieții glăd, plină de și de bucurie pentru biruința asvă, iar împreună cu el se bucură supăne, iar așa și Doinălogia noastră Iesus Hristos, urcând să urcă bi-asupra morții și el are să vină cu slăve în zina Învierii, a înălăbăne acceptat Lui, venim Lui cel împărlăbăne, crucea cea de flicătoare, care ne ample de multă bucurie, ne dă flicăte mare u și ne prăbănele să fim gata să primim pe Împărlănt și să ne străbăne de bucurie între îndălcănele Birăntăriei.

A fost apăsăne Sfânta Cruce în strălăbăne de la mijloc a postului de patruzeci de zile pentru următoarea prăbăne: Sfântul P-lăbănele de zile se ascăndă cu învârlă cel din Măre, din p-asprăne, amălcănele și lipici de trai bun cu ne face postul, cum dămălcănele Moșie clăd a blăgă leamul în mijlocul înv-l-a îndălcăne, tot așa și Doinălogia, Care ne urce prin Măre Răpărlăntăli și ne urce de la nevălcănele Pătrăne, prin leamul viații flicăte al cinstăriei și de viață flicătoare Cruci, îndălcănele postului celui de patruzeci de zile și ne mântăgăie care trăim cu în postă până ce ne va dăce, prin Învieria leamălcănele cel sprijăne.

Sau altă explicație. Deoarece crucea se numește și este postul vieții, iar acel post a fost stabilit în mijlocul mării, în Eden, în chip potrivit și dumnezeiești Părinți l-au stabilit pe acesta în mijlocul postului celui de pătrunzi de zile ca el ne amintească și de libertatea lui Adam, dar în același timp să ne arate prin postul acesta și înălțarea osteliei lui. În acest fel dacă selecția din el ne mai amintește, ci întin.

Prin puterea Crucii, Hristosul Dumnezeule, plătește-ne de ispășirea celui viciului, învrednicindu-ne să ne închinăm dumnezeieștilor tale Patimi și Ierusalim celei purtătoare de viață, decizând în capul cu apăsări căuta acesta post de pătrunzi de zile și ne mântuiește pe noi ca un singur bun și de oameni iubitor. Amin."

Astfel, înțelepți și liniștiți, începem partea a doua a Postului. Încă o săptămână și, în cea de a patra Duminică, azim vestirea: „Fiul Omului se va da în mâinile oamenilor și-L vor ucide, iar după ce-L vor ucide, a treia zi va învia” (Marcu, IX, 31). Accentul se mută acum de la noi, de la poclînța și ostenețile noastre, către faptele ce o-au făcut „pentru noi și pentru a noastră mântuire”.

„Dumnezeu, Dumnezeule, Cel ce ne-ai dat și propusul acestui prin înverea lui Lăsar Sfânta Săptămână cea înaintea-vestitoare, ajută-ne să străduim cu încredință postului.

Ajunșând la cea de-a doua vreme a postării să putem începe viața dumnezeiească, cu strălucit strălucirea osteneților noastre să primim bucuria cea nepieritoare.”

La Utenia din Iosia celei de a cincea săptămâni auzim încă o dată *Canonul cel Mare al Sfântului Andrei Criticanul*, de data aceasta în totalitatea sa. Dacă la începutul Postului acest Canon a fost ca o ușă ce ne-a condus către poclînță, acum, la sfârșitul Postului, el pare ca un „acuzant” al poclînței și ca o împlinire a acesteia. Dacă la început îl ascultam doar, acum, curvintele sale, pline de înțeles, au devenit curvintele noastre, plîngerea, nădejdea și poclînța noastră și, de asemenea, o „evaluare” a nevoiștelor noastre postitoare: cît de multe din acestea au devenit cu

adevărul ale noastre? Cît de departe am ajuns pe calea acestei poclînțe? Pentru că toate cele ce ne privesc se apropie de sfârșit, de acum înainte îl urmăm pe acenici, care „erau pe drum, venind-se la Ierusalim, și li s-a morțea înaintea lor”. Iar li s-a spus: „Ată, ne vom la Ierusalim și Fiul Omului va fi dat în mâna arhiereilor și cărturarilor; și-L vor osindi la moarte, și-L vor da pe mâna păgînilor, și-L vor batjocori, și-L vor scuipa, și-L vor biciui, și-L vor omorî, dar după trei zile va învia” (Marcu, X, 32—45). Aceasta este Evanghelia celei de a cincea Duminici.

Totul sfîșelilor Postului se schimbă. Dacă de-a lungul primei părți a Postului ostenețile noastre pătrun la propria noastră curățire, acum suntem făcuți să înțelegem că această curățire nu reprezintă o finalitate în sine, ci ea trebuie să ne conducă la contemplarea, înțelegerea și înpropierea tainei Crucii și învierii. Sensul nevoiștelor noastre ni se descoperă acum ca o participare la această taină cu care eram atât de obișnuiți, încît o acceptam de la sine și pe care acum o uităm pur și simplu. Și în timp ce-L urmăm, urcînd la Ierusalim împreună cu acenicii, suntem „amintiți și temători”.

5. Pe drumul către Betanin și Ierusalim

A jasea și cea din urmă săptămână a Postului este numită „Săptămîna Sălpărilor”. În timpul celor șase zile care premeng Sămbetei lui Lazăr și Duminicii Sălpărilor (Ploierilor — n.n.), sfîșele Bisericii ne îndeamnă să fim următorii lui Hristos. După cum întîi El însuși se vestește marea prietenărie Săa iar apoi începe călătoria Sa către Betanin și Ierusalim. Tema și totul săptămînii sunt date Duminică seara, la Vecernie:

„Începînd cu dragoste a jasea săptămînă a cîinstului post, să aducem credințioșilor cîntare înaintea prietenirii sălpilor

Dumnezei Celui ce vine în slavi cu puterea dumnezeirii în Ierusalim, cu și omorâre moartea.”

Centrul atenției este Lăzile: boala sa, moartea sa, mîlăvirea rădenilor sale și răspunsul lui Hristos la toate acestea.

Astfel, Lunea amine:

„Astfel, umbra lui Hristos pe umerii lui Iordan. I S-a arătat boala lui Lăzile...”

Marțea:

„Jeri și astfel a fost boala lui Lăzile...”

Miercuria:

„Astfel Lăzile murind se îngroapă și-l pleșoie surorile...”

Joi:

„Doamne alie are astfel Lăzile cel mori.”

În cele din urmă, Vineria:

„În ziua de mîine Domnul vine să ridice pe fratele cel mori (al Mariei și al Mariei).”

Întreaga săptămîină este astfel petrecută în contemplația duhovnicească asupra viitoarei Întîlniri dintre Hristos și moarte — întâi în persoana prietenului Sita, apoi în însuși moartea lui Hristos. Este apropierea aceluia „ceas al lui Hristos” despre care El a vorbit adesea și spre care a fost orientată întreaga sa viață pămîntescă. Atunci trebuie să ne întrebăm: Care este locul și înțelesul acestei contemplații în dușele Postului? Care este legătura acestuia cu nevoile noastre din timpul Postului?

Aceste întrebări presupun o altă, cu care trebuie, pe scurt, să ne ocupăm acum. La pomenirea diferitelor evenimente din viața lui Hristos foarte des, dacă nu curva întotdeauna, Biserica transpune trecutul în prezent. Astfel, în ziua Nașterii Domnului cântăm: „Peoiaura astfel pe Cel mai presus de înșii naște...”; în Vineria Patimilor: „Astfel stă înaintea lui Pilat...”; în Duminica Florilor (Stîlpîrilor): „Astfel vine în Ierusalim...” Întrebară

este: care este înțelesul acestei transpuneri, semnificația acestui astfel liturgic?

O covârșitoare majoritate a credincioșilor înțeleg, probabil, că este vorba de o metaforă retorică, o poezică „figură de stil în vorbire”. Modul nostru modern de abordare a cultului este fie rațional fie sentimental. Abordarea rațională constă în reducerea prilezării liturgice la idei. Este înșelăciunată în această teologie „occidentală” care s-a dezvoltat în Răsăritul ortodox după sfîrșitul perioadei patristice și pentru care cultul este în cel mai fericit caz o zonă palpabilă pentru definiții și afirmații pur intelectuale. Ceea ce în cult nu poate fi redus la un adevăr intelectual este etichetat drept „poezie” — adică ceva ce nu trebuie luat foarte în serios. Și chiar dacă este evident că evenimentul prilezuit de către Biserica aparține trecutului, liturgicului astfel nu i se dă nici un înțeles serios. Cîm despre abordarea sentimentală, ea este rezultatul unei pierdute individualiste și egocentriste, care este din mai multe puncte de vedere corespondențial teologiei intelectuale. Pentru acest fel de pietate, cultul reprezintă înaintea de orice altceva un cadru util pentru rugăciunea particulară, un fundal inspirator, al cărui scop este de a ne „încălzi” înima și de a o întăzine către Dumnezeu. Conștința și înțelesul dușebelor, al textelor, al rînduicilor și acelor liturgice este aici de o importanță secundară; sunt de folos și suficiente atîta vreme cîm înducăm și mîl resp. Și astfel liturgicului astfel este dizolvat aici, ea de altfel și toate celelalte texte liturgice, într-un soi de „rugăciune” nediferențiată din punct de vedere al devoțiunii și al inspirației.

Datorită lungii polarizări în mentalitatea Bisericii noastre dintre aceste două moduri de abordare, este foarte dificil astfel să arătăm că adevăratul cult al Bisericii nu poate fi redus nici la „idei”, nici la „rugăciune”. Nu putem prilezui idei! Cîm despre rugăciunea particulară, nu stă scris în Evanghelie că atunci cîm venim să ne rugăm să înșelăm ușa cămîrîri noastre și să intrăm acolo într-o comunione harică personală cu Dumnezeu (Matei, VI, 6)? Adevărată prilezuire implică atîm un eveniment cult și

și cu noi toți acestea se desfășoară astăzi. Noi nu am fost acolo, în Betania, la mormint cu surorile lui Lazăr. Despre aceasta cunoaștem numai din Sfânta Evanghelie. Prăbușirea acestei astăzi al Bisericii este vremea când un fapt istoric devine eveniment pentru noi, pentru mine, o putere în viața mea, o aducere aminte, o bucurie. Teologia nu poate pătrunde dincolo de „idee”, iar din punctul de vedere al ideii, avem nevoie de aceste cinci lungi zile, când este așa de simplu doar să mărturisim, „că încredințăm încrederea cea de obicei”? Dar totuși problema este că în sine și prin sine fraza nu încredințăm nimic. Adevărata încredințare vine din pătrundere și exact din aceste cinci zile în care mărturisim începutul acestei lupte decisive dintre viață și moarte și începem, un azi de mînt, al înțelegerii căt să-L mărturisim pe Hristos, Cel ce va călca cu picioarele pe moarte.

Începutul zilei este, încredințare, încredințarea, postului Sfântului...

...într-o zi, se află spre sfârșitul Postului Mare, în Vineria de dinaintea cinstirii „Sărbătorii patruzeci de zile cele de suferințoase...”, iar în termeni liturgici, Sărbătoarea lui Lazăr și Duminica Sărbătorii (a Florilor) sunt „începutul Crucii”. Dar ultima săptămîna a Postului Mare, care este o continuă înaltă-prănuire a acestor zile, este revelația ultimă a începutului Postului. La începutul acestei lucrări am spus că Postul este pregătirea pentru Paște; totuși, în realitate, în practici uzuală care a devenit într-un timp tradițională, această pregătire rămîne abstractă și individuală; Postul și Paștele sunt alinate, înseși fără o înțelegere reală a legăturii și interdependenței lor. Chiar și atunci când Postul

este înțeles ca perioada de străduire a Sposobnicii și a Împărtășaniei anuale, este de obicei înțeles ca un efort individual și astfel rămîne ego-centric. Alfel spus, ceea ce în mod practic este absent din experiența Postului este că acel efort fizic și duhovnicesc (înțeleg participarea noastră în acel astăzi al Ierierii lui Hristos, și nu o moralitate abstractă, nu un progres moral, nu o mai mare pază a patimilor, nici măcar o îmbunătățire personală, ci Împărtășirea de acel astăzi fundamental al lui Hristos. Spiritualitatea creștină care nu aspiră la aceasta este în pericol de

a deveni pseudo-creștină, pentru, că în ultima instanță, aceasta este motivată prin „sine” și nu prin Hristos. Pericolul ce există aici este că o dată ce chinura sufletului este curățită și elaborată de diavolul care locuiește întru-înă ca rădăcină goală, iar diavolul se răstornează” și în cu cîte alte șapte dăhuri mai rele decît el și, înțeleg, locuiește acolo, și se fac cele de pe urmă mai rele decît cele dină.” (Lucă, XI, 24). În această lume orice — chiar și „spiritualitatea” — poate fi demonică. Așadar este foarte important să redescoperim începutul și ritmul Postului ca adevărata pregătire pentru marea acțiunii al Paștelui. Am văzut pînă acum că Postul are două părți. Înaintea Duminicii Sfintei Cruci, Biserica ne îndeamnă să ne concentrăm asupra noastră, să luptăm împotriva cărnii și a păcătoșilor, a răului și a tuturor celorlalte păcate. Dar chiar și atunci când împlinim acestea, suntem permanent îndemnați să privim înainte, să măsurăm și să găsim în el, în noi, „ceva mai bun” decât în noi.

Apoi, din Duminica Sfintei Cruci, țina suferinței lui Hristos și a Moșiei Sale, sunt acelea ce devin centrul al Postului. Devin „arcanul spre Ierusalim”.

În cele din urmă, de-a lungul acestei ultime săptămîni pregătire începem prăbușirea lui. Nevoia postului ne-capabil să dăm la o parte tot ceea ce de obicei și stă ascuns obiectul central al credinței, al nădejdii și al lui nostru. Timpul înșuși, ca și ziema așa, se apropie de un El este măsurat acum nu prin preocupările și grijele uzuale, ci de ceea ce are loc în drumul spre Betania, devinț, la Ierusalim, iar, o dată în afar, toate acestea

istorice. Pentru oricine care a gustat din viața liturgică — fie acesta numai o dată și fie chiar imperfec — o de la sine înțeles că din momentul în care amuz: Betanie, căsă a lui Lazăr?...” iar apoi: ...mîine Hristos lăuna exteriorizat devine ușor înalt, iar unii aproape când intră într-un contact ritmic și necesar cu această exteriorizat — năd. „Realitatea” este aceea care se de Hristos, în acea prăbușire care, și după ei, ne face să înțelegem că aștopi și de ce creștinismul este, mai pres

adaptare și pregătire. Astfel, atunci când accesa scări de Vinuri se aptește și clement „îndrăgind cele patruzeci de zile cele de suflet folositoare...” nu are împlinit doar o „obligatie” creștinăscă, anafii, sistem pregătii să se înproprietă cuvintele pe care le vom citi în ziua următoare.

„Prin Lăzăr te prădi Hristos pe tine, meargă, dar unde-ți este biruința, iudeule?”

POSTUL ÎN VIAȚA NOASTRĂ

1. "Lindbergh-film series..."

Până acum am vorbit despre înălțimea Bisericii referitoare la Postal Mare așa cum ne-a fost transmisă mai întâi de toate prin slujbele Postului. Acum trebuie să ne punem următoarele întrebări: Cum putem aplica această înălțură în viața noastră? Care ar putea fi nu numai impactul simbolic dar și cel real al Postului în existența noastră? Aveți un comentariu? comentarii@postulmare.ro

simbolism este totuși diferit de cel al acelor care au trăit în vremurile aceste slujbe, înmormântări, căsătorii și botezuri au fost compuse și sistematice. Se trăia atunci în comunități relativ mici, izolate rural, într-o lume din punct de vedere structural ortodoxă; înaintea al vieții acestora era modelul de Eserick. Totuși, acum trăim în uriașele societăți urbane și tehnologice care este plină din punct de vedere al credințelor sale religioase, secularizată, viitoare să asuma lumi și în care noi, ortodocșii, constituim minoritate nesemnificativă. Poetul nu mai este „vizibil” apăsător, și sperăm, în Rusia sau Grecia, într-o lume nouă este o mare frică actuală: cum putem — dincolo de a introduce un simbol schimbător „simbolic” în viața noastră zilnică — Poetul?

Este împedec, de exemplu, că pentru marea majoritate a credincioșilor nici nu poate fi vorba de înecăvătarea zilnică a slujbelor Postului. Ei continuă să meargă la biserică Duminică dar, după cum deja știm, în Duminică Postului Mare Sînta Liturghie, cel puțin sub aspectele sale exterioare, nu reflectă Postul și astfel cu greu putem „ajunge” la slujbele Postului, principalul mijloc prin care duhul Postului ne este transmis. Și de când Postul nu mai este reflectat sub nici o formă în cultura civică și aparținem, nu ne mai întrebăm astăzi de ce înțelegerea noastră despre Post este predominant una negativă — ca despre o perioadă în care anumite lucruri privesc carnea și grîsimile, dansul și distracțiile sunt interzise. Întrebarea „populară”: La ce renunți pentru Post? este un rezumat potrivit pentru acea uzuală abordare negativă. În termeni „pozitivi”, Postul este vădit ca vremea în care trebuie să împlinim „obligății” anuale a Sproedaniici și împărțirilor („...și aceasta nu mai ține de Duminică Sîntărilor...”, după cum am citit într-un buletin parohial). Fîind îndeplinită această obligație, restul Postului pare să-și piardă toate semnificațiile sale pozitive.

Astfel, este evident că aici s-a dezvoltat o discrepanță destul de adîncă între duhul sau „scoria” Postului, pe de o parte, pe care am încercat să o conturăm burlăndu-ne pe slujbele Postului iar, pe de altă parte, înțelegerea sa comunală și populară, care este foarte adesea împlinită și susținută nu numai de laici ci și de către clerul înșiși. Cîci este întru-decît mai ușor să reduci ceva duhovnicesc la ceva formal decît să cauți duhovnicescul în

spatele formalității. Putem spune fără exagerare că, deși Postul este încă „fînt” „a pierdut mult din impactul său asupra existenței noastre, a încetat să mai fie baza credinței și a înțelegerii așa cum este socotit în învățătura liturgică și duhovnicescă a Bisericii. Dar atunci, putem noi care să-l redescoperim, să-l transformăm din nou într-o putere duhovnicescă în realitatea zilnică a existenței noastre? Răspunsul la această întrebare depinde în principal, și nu spune aproape exclusiv, de faptul dacă dorim sau nu dorim să intrăm în serios Postul. Oricînd de noi sau diferite sunt

condițiile în care trăim astăzi, oricînd de reale sunt dificultățile și obstacolele ridicate de lumea noastră modernă, nici unul din acestea nu reprezintă un obstacol absolut, nici unul din acestea nu face Postul „imposibil”. Originile pierderii treptate a influenței Postului asupra vieții noastre sunt adinec înrădăcinate în noi. Reducerea conștiinței sau inconștiinței a religiei la un nominalism și simbolism superficial este modul de a ecoti sau „deslăși” seriozitatea necesităților religiei în viața noastră, necesitatea religiei pentru împlinirea obligațiilor și a clerului. Această reducere, trebuie să adăugăm, este într-un fel specific Ortodoxiei. Creștinii apăsători, catolici sau protestanți, cînd se confruntă cu ceva ce ei consideră drept „imposibil”, mai degrabă schimbă religia înșiși, o „adaptează” unei noi condiții și astfel o fac „practicabilă”. Poate recent, de exemplu, am văzut cum Biserica Romano-Catolică, mai înaltă reduce postul la un minimum minimorum și apoi practic îl elimină cu totul. Demonștrăm cu indignare îndeplinirea o astfel de „adaptare”, ca pe o trădare a tradiției creștine și ca pe o minimalizare a credinței creștine. Și într-adevăr, este spre îndeplănirea și slava Ortodoxiei faptul că ea nu se „adaptează” și nu se compromite cu standardele seculare care nu fac creștinismul „ușor”. Este spre slava Ortodoxiei și cu siguranță nu spre slava noastră, a ortodoxilor, Nu de azi, sau de ieri, ci cu mult timp în urmă am găsit o cale de a reconcilia exigențele de desăvîșire ale Bisericii cu slăbiciunile umane, și aceasta nu numai fără „a ne pierde reputația” ci cu

procură în plus pentru autoînălțare și conștiință curată. Mărețorii în împlinirea simbolică a acestor exigențe, individualismul simbolic penetrează astfel întreaga noastră viață religioasă. Astfel, de exemplu, nici măcar nu ne glăsim revînzîndu-ne cultura noastră și a rînduiriilor monastice — Doam ferește! — vom continua să manin pur și simplu „Privighie de toată noaptea” o slujbă de o oră și vom explica cu mîndrie această este aceeași slujbă ca aceea pe care călugării din La Sîntului Sava o săvîșeau în secolul al nouălea. Referindu-ne Post, în locul întrebărilor fundamentale — „Ce este postirea

Adam din Rai (a Iertării), atunci când plecăm de acasă la Vecernie să fim pregătiți pentru a ne împropia — fie și numai parțial — cavitățile Prochinomului cel Mare care va deschide Postul Mare:

„Să nu înțarci Raia Ta de la sluga Ta, când mi se sculase degrab mi sari...”

2. Participarea la slujbele Postului

Nimeni, după cum am spus deja, nu poate frecventa tot ciclul slujbelor Postului. Oricine poate participa însă la o parte din acestea. Par și simplu nu există nici o sursă pentru a nu face din Post, înainte de toate, perioada destinată unei frecvenței și participări eroicade la slujbele Bisericii. Din nou, aici, condițiile personale, posibilitățile și imposibilitățile individuale pot varia și pot sfârși în diferite decizii, însă trebuie să existe o hotărâre, trebuie să existe un efort și trebuie să existe „o stăruință”. Din punct de vedere liturgic, am putea sugera următorul „minimum” destinat nu unei sens dubovnicice autodistructiv — acela de a împini o obligație —, ci spre acela al percepției esențiale din dubul liturgic al Postului.

În primul rând, trebuie făcut un efort special la nivel parohial pentru cavenita primărie a *Vecerniei Duminicii Împosării lui Adam din Rai* (a Iertării). Este înt-adevăr o tragedie că în atât de multe biserici această slujbă fie nu este săvârșită deloc, fie nu i se acordă suficientă grijă și atenție. Această slujbă trebuie să devină una din cele mai de seamă „probleme parohiale” ale anului și, aa stare, să fie bine pregătită. Pregătirea trebuie să constea din instruirea corului, din explicarea slujbei cu ajutorul predicilor sau a buletinelor parohiale, această pregătire urmînd a fi plănuită pentru vremea când poate participa la ea un

număr cât mai mare de enoriași; pe scurt: prin transformarea acestuia într-un eveniment dubovnicesc. Pentru că, din nou, nimic nu descoperă mai bine sensul Postului decît această slujbă, ea tensionă a pocîinței, a împăcării, ea și cum ne-am îmburca cu toți într-o călătorie comună.

Următoarea „prioritate” trebuie acordată primei săptămîni din Post. Trebuie făcut un efort deosebit pentru a participa măcar o dată sau de două ori la *Căntecul cel Mare al Sîntului Andrei Crivanaul*. După cum am văzut, funcția liturgică a acestor prime zile este aceea de a ne introduce în „starea” dubovnicescă a Postului, pe care am descris-o ca „întreaga stăruință”.

Apoi, de-a lungul întregului Post, este imperativ să participăm măcar o dată la *Liturghia Dăruirilor* mai înainte sfîșie, cu experiența dubovnicescă pe care o implică — aceea a postirii totale, aceea a transformării măcar a unei zile într-o săvîșită așteptare a Judecîții și a bucuriei. În această privință nu se mai acceptă scuze referitoare la condiția de viață, lipsă de timp etc., pentru că, dacă facem numai ceea ce se „potrivește” după ea condițiile noastre de viață, adevărata noțiune a nevoinei postului devine total lipsită de sens. Nu numai în secolul douăzeci, ci, de fapt, de la Adam și Eva „această lume” a fost dintotdeauna un obstacol pentru împlinirea poruncilor lui Dumnezeu. Nu este, deci, nimic nou sau special referitor la „secolul nostru modern de viață”. În cele din urmă, depinde între totul dacă luăm sau nu luăm în serios religia noastră; iar dacă petrecem opt sau zece seri în plus pe an la Biserica, aceasta reprezintă cu adevărat un efort minimal. Priviți de această seară, totuși, ne lipsim noi înșine nu numai de frumusețea și profunzimea slujbelor Postului, nu numai de o inspirație sau de un ajutor dubovnicesc necesar, ci de ceea ce, după cum vom vedea în cele ce urmează, dă sens postirii noastre și o face lucrătoare.

3. numai cu post și cu rugăciune"

Nu există post fără postire. Se pare, totuși, că mulți oameni, astăzi, fie nu iau în serios postul, iar dacă o fac, înțeleg greșit scopurile sale duhovnicești. Pentru anii, postularea constă într-o „renunțare” simbolică la ceva; pentru alții, ea este o respectare scrupuloasă a prescripțiilor alimentare. Dar în ambele cazuri, amândoi postularea se referă la întreaga viață și a postului. Aici, ca oriunde, așadar, trebuie mai întâi să înțelegem și să înțelegem învățătura Bisericii referitoare la postire și apoi să ne întrebăm: Cum putem aplica această învățătură în viața noastră?

Postirea sau abținerea de la mâncare nu este exclusiv o practică creștină. Ea a existat și încă există în alte religii și chiar în afara vreunei religii, ca, de exemplu, în anumite timpuri specifice. Astăzi, oamenii postează pentru tot felul de motive, incluzându-le uneori și pe cele politice. Este important, deci, să discernem conștiința creștină unică al postirii. Mai întâi ni se desvăluie în interdependența dintre două evenimente pe care le găsim în Biblie: unul se află la începutul Vechiului Testament, iar celălalt la începutul Noului Testament. Primul eveniment este „întreruperea postului” de către Adam în Rai. El a mâncat din fructul opit. Așa ni se desvăluie păcatul original al omului. Hristos, Noul Adam — și acesta este cel de-al doilea eveniment —, începe cu postul. Adam a fost ispitit și a cedat ispitei. Hristos a fost ispitit, dar El a biruit acea ispită. Consecința căderii lui Adam este înșelăciunea din Rai și moartea. Rădăcina biruinței lui Hristos sunt călcarea morții și reînvierea noastră în Rai. Lipsa de spațiu ne împiedică să oferim o explicație detaliată a sensului acestui paralelism. Este limpede, totuși, că din această perspectivă postularea ni se descoperă ca ceva hotărâtor prin importanța sa. Ea nu este o simplă „obligatie”, un obicei; ea este legată de taina intimă a vieții și morții, a mântuirii și a osândirii.

În învățătura ortodoxă, păcatul nu este numai încălcarea unei rânduieli ce duce la osândire; este întotdeauna o mutilare a

vieții pe care ne-o dă-o Dumnezeu. Din această cauză, istoria păcatului original ne este prezentată ca un act al mântuirii. Pentru că hrana reprezintă mijlocul de păstrare a vieții; ea este aceea care ne ține pe noi vii. Dar aici stă toată problema: ce înseamnă să fi vii și ce este „viață”? Aici, pentru noi, această noțiune are în primul rând un sens biologic: viața este totuși aceea care depinde total de hrană și, mai general, de hrana fizică. Dar pentru Sfânta Scriptură și pentru Tradiția creștină această viață ce subzintă „numai cu pline” este identificată cu moartea, pentru că este o viață maritoare, pentru că moartea este un principiu purtarea lucrurilor în ea. Dumnezeu, ni se spune, „nu a făcut moartea”. El este Dătătorul de viață. Cum a devenit atunci viața maritoare? De ce este moartea și numai moartea singura condiție absolută a tot ceea ce există? Biserica răspunde: pentru că omul a scutur viața, așa cum i-a fost oferită și dăruită lui de către Dumnezeu, și a preferat o viață care să nu depindă numai de Dumnezeu, și a preferat o viață care să nu depindă numai de Dumnezeu singur, ci „numai de pline”. Nu numai că nu L-a ascultat pe Dumnezeu, lucru pentru care a fost osândit; el a schimbat relația intimă dintre el și hrana. Putem fi siguri de faptul că hrana i-a fost dată de către Dumnezeu ca „hrană” — ca mijloc al vieții; în afara de aceasta, viața era asociată cu mijloc de comuniune harică cu Dumnezeu; ea și-a avut nu numai plinirea, dar și integralul său conștient în El. „Întru El era viață și viața era lumina oamenilor”. hrana și hrana au fost astfel create cu mijloc al comuniunii cu Dumnezeu, și numai dacă sunt acceptate pentru Dumnezeu vor naște viață. hrana în sine, nu are viață. Numai Dumnezeu are Viață și este Viața. În înălțimi hrana Dumnezeu — și nu calorile — era principial viață. Astfel, a mânca, a fi viu, a-L cunoaște pe Dumnezeu, a te afla în comuniune harică cu El era unul și același lucru. Tragédia de neputința a lui Adam este că el a mâncat de dragul său. Mai mult decât atât, el a mâncat „separat” de Dumnezeu, pentru a fi independent față de El, și dacă el a făcut aceasta, a făcut-o pentru că a crezut că hrana are viață în sine și că el, prin împietăirea din acea hrană, poate deveni ca și Dumnezeu, adică să aibă viață în sine. Mai simplu spus: el a

creștat în brand, în timp ce singurul obiect al încrederii, al credinței, al dependenței este Dumnezeu și numai Dumnezeu.

¹¹ Cuvântul „brand” al vechii germane *brān* înseamnă „protecție”, „viață” saftă. El a devenit schela lui Adam — în orașul — înscăunat „om”. El este marelui meu, tunicile noastre obșesc. Omul este înclădit, înclădit „brand”. El poate susține că el crede în Dumnezeu, dar Dumnezeu nu este viața lui, hrana lui, conținutul atotcuprindător al existenței sale. El poate pretinde că își primește viața de la Dumnezeu, dar el nu trăiește în Dumnezeu sau pentru Dumnezeu. Știința sa, experiența sa, conștiința sa, toate sunt construite pe același principiu: „animal cu pînă”. Noi mincăm pentru a fi vii dar nu suntem vii în Dumnezeu. Acesta este păcatul tuturor păcatelor. Acesta este verdictul morții pronunțat în viața noastră.

Hristos este Noul Adam. El vine să repare stricăciunea adusă în viața de Adam, să aducă omul la adevărata viață și, astfel, El începe tot prin postire. „Și după ce a postit paisprezece zile și patruzeci de nopți în urzică a înălțat” (Matei, IV, 2). Frașca este așa stăruie în care trădăm dependența noastră de altceva — când avem nevoie urgentă și esențială de hrană —, arătând astfel că noi nu avem viață în noi înșine. Este așa limită la capitală cîră fie mor de foame fie, după ce mi-am satisfăcut trupul, am din nou impresia că sunt vii. Cu alte cuvinte, este timpul când ne lovim de înțărcarea fundamentală: De ce anume depinde viața mea? Și pentru că această întrebare nu este una academică, ci este simțită cu integral meu trup, este de asemenea timpul ispitii. Satana a venit la Adam în Rai; ci a venit la Hristos în pustie. El s-a apropiat de doi oameni înfomecați și le-a spus: mincună, căci hrana voastră este de fapt că depindeți în totalitate de mincună, că viața voastră stă în mincună. Iar Adam a creștat și a mincunat; dar Hristos a respins această ispită și a zis: „Omul nu va trăi numai cu pînă, ci și cu Dumnezeu”. El a refuzat să accepte așa mincună comică pe care Satana a impus-o lumii, înclăd din așa mincună un adevăr de la sine înțeles fără a mai fi dezbătut, un fundament pentru întreaga noastră viașare asupra lumii,

asupra științei, a medicinei și, probabil, chiar a religiei. Fiindcă aceasta, Hristos, a refuzat „asa relație, dintre brand și om”.

¹² Dumnezeu, pe care Adam a rugat-o și pe care înclă o mai rapun în fiecare zi.

Ca cele atînci postirea pentru noi, creștinii? Este intrarea și participarea noastră în această experiență a lui Hristos înclăși prin care El ne eliberăm de sub totală dependență față de hrană, materie și lume. Sub nici un aspect eliberarea noastră nu este una completă. Totuși înclăși în această lume elclăși, în hrana Vechiului Adam, fiind parte a ei, înclăși depindem de hrană. Dar totuși cum moștenim noastră — prin care înclăși trebuie să trecem — a devenit prin Moartea lui Hristos o postire către viață, hrana pe care o mincăm și viața pe care o susține poate fi viața în Dumnezeu și pentru Dumnezeu. O parte din hrana noastră a devenit deja „brand a acmării” — Trupul și Sângele lui Hristos înclăși. Dar chiar și pînă cea de toate zilele pe care o primim de la Dumnezeu poate fi în această viață și în această lume cea care ne îndrepte pe noi și comunicarea noastră harică cu Dumnezeu, mai degrabă decît cea care ne desparte de Dumnezeu. Numai postirea poate realiza această transformare, dîmîndu-ne dovada existențială că dependența noastră de hrană și materie nu este totală, nu este absolută, ci unită cu rugăciunea, cu hrana și cu precăutirea, pot deveni cele înclăși duhovnicești.

Totuși aceasta spun că postirea, fiind înclășișă mincună, este singura metodă prin care omul redescoperă adevărata sa natură spirituală. Nu este o provocare teoretică ci cu adevărat practică către marelui înclăși care a izbăvit să ne convingă că depindem numai de pînă și care a elclăși întreaga conștiință, știință și existență omul pe această mincună. Postirea este o demnitate a acestei mincuni și, de asemenea, dovadă că este o mincună. Este extrem de semnificativ faptul că Hristos postea când l-a înclăși pe Satana și ceea ce a spus mai târziu, și anume că Satana nu poate fi biruit „decît cu post și cu rugăciune”. Postirea este lupta adevărată împotriva diavolului, pentru că este provocarea către așa lege atotcuprindătoare care-l face pe el „Stăpînitorul

lunii ascetice". Căci cineva, dacă este înfometat și apoi descoperă că poate fi cu adevărat independent de acest foamă, nu în sensul de a fi hrănit de ea ci, dimpotrivă, să o poată transforma într-un izvor de putere și biruință duhovnicească, atunci nimic nu rămâne din acest mare, amestecând în viața, un tărâț de la Adâm...

Începem...

Cât de departe suntem atunci de obișnuita înțelegere a postirii; ca o simplă schimbare a dietei alimentare, ca ceva ce este permis și a ceea ce este oprit, de toată această ipocrizie superficială! În cele din urmă a posti înseamnă numai un lucru: a fi înfometat, a merge până la limita acelei condiții umane care depinde în întregime de hrană și, fiind înfometat, să descoperi că aceasta nu reprezintă întregul adevăr referitor la om, că foamă înșelăci este înțeles de toate o stare spirituală și că este în ultima sa realitate foamă după Dumnezeu. În literatura primară, postirea a însem-

nat înseamnă o stare de foamă,

împingând trupul la extremă. Totuși, descoperim aici, de asemenea, că postirea ca efort fizic este total lipsită de sens fără orizontul său duhovnicesc: „... cu post și rugăciune”. Aceasta înseamnă că fără efortul duhovnicesc corespunzător, fără a ne hrăni cu Realitatea Divină, fără a descoperi dependența noastră totală de Dumnezeu — și nu numai de Dumnezeu, postirea fizică poate fi chiar și sinucide. Dacă hrănim înșel și fost ispitit în timp ce postim, noi nu avem nici o șansă să scădem de a evita această ispitire. Postirea fizică, esențială, așa cum este, nu este numai lipsită de sens, este chiar periculoasă dacă este ruptă de nevoia duhovnicescă — de rugăciune și contemplație a lui Dumnezeu. Postirea este o artă deplină stăpânită de sfinți; nu fi îndrăgostit și periculos pentru noi dacă am experimenta această artă fără discernământ și fără precauție. Întregul cult al postului este o rememorare continuă a greutăților, obstacolelor și isptelilor ce-i aşteaptă pe aceia ce cred că ei pot depinde de puterea voinței lor și nu de Dumnezeu.

Din această cauză, mai întâi de toate, avem nevoie de o păgărire duhovnicescă pentru efortul postirii. Aceasta se

realizează prin cererea noastră de ajutor către Dumnezeu și, de asemenea, făcând din postul nostru unul Teocentric. Ar trebui să postim pentru Dumnezeu. Trebuie să redăm: „perim trupul nostru ca templu al prezenței Lui. Trebuie să ne facem un respect religios...”

postura trup, postura firavă, postu adevăratul ritm al vieții. Toate acestea trebuie să stăpânească înainte ca postul propriu-zis să înceapă, astfel încât atunci când începem să postim ar trebui să fim înarmați cu arme duhovnicești, cu o concepție, cu un sluh al luiptei și al biruinței.

Apoi urmează postul în viață. Conform celor spuse mai devreme, postul ar trebui practicat pe două niveluri; mai întâi ca post ascetic, iar mai apoi ca post deplin. Postul ascetic constă într-o drastică reducere a hranei, astfel încât starea permanentă de foamă poate fi înțeles ca ceva ce amintește de Dumnezeu și ca un efort constant de a-l...

mentat — oricât de puțin — și că acest post este decît să ne slăbească, ne face ușori, înnebuniți de bucurie, curaji. Acesta primește hrana cu pe a lui Dumnezeu. El este permanent aplicat a interioară care devine într-un mod inexplicabil adevăratul sens al oricărui lucru. Căminata exactă fi primită în acest post ascetic, ritmul și cultura discutate aici; acestea depind de capacitățile noastre de conjuncturile exterioare ale vieții noastre este clar: este o stare de foamă pe jumătate „negativă” este modulată permanent într-o put rugăciune, aducere aminte, tozilor și contempla postului deplin, acesta este necesar să fie lim împietit cu Sfînta Euharistie. În starea actuală cea mai bună corectare a sa (a postulului a putem realiza în ziua dinaintea prînzului de a Duminică mai înainte sfințite. Dacă postim în a din-de-diminuare sau de la prînz, important este și ca pe o zi a așteptării, a sălășului și a foamă

lăsați. Este meditația duhovnicească asupra celor ce vor să vie, asupra darului ce va să fie primit și pentru care renunțăm la toate celelalte daruri.

După ce toate acestea sunt spuse, trebuie totuși să amintim că oricât de limitată ar fi postirea noastră, dacă este o postire adevărată, va conduce către ispită, slăbiciune, înălțări și tulburare. Altfel spus, va fi o adevărată luptă și probabil că vom cădea de multe ori. Dar adevărata descoperire a vieții creștine ca luptă și nevoiță reprezintă înfrângerea micșinării a postirii. O credință care nu a biruit înălțările și ispite este rar o credință adevărată. Din păcate, în viața creștină nu este posibil nici un progres fără amara experiență a căderilor. Pentru mulți încep postirea cu entuziasm și renunță după prima cădere. Aș putea spune că adevăratul test începe o dată cu prima cădere. Dacă după ce am căzut și ne-am supus postirii și patimilor noastre reținem totul de la capăt și nu renunțăm indiferent de câte ori cădem, mai devreme sau mai târziu, postirea noastră va purta roadele sale duhovnicești. Între sfîșenie și cinismul care ne trezește din orice iluzie se află marea și democratica virtute a răbdării — răbdarea, mai întâi de toate, ce ne înșine. Nu există un drum mai scurt către sfîșenie; pentru fiecare pas trebuie să facem un sacrificiu total. Așadar, este mai bine și mai sigur să începem de la un minimum — doar cu puțin peste posibilitățile noastre firești — și să creștem efortul nostru puțin câte puțin, apoi să încercăm să simim foarte sau la început și să ne rapim câteva case când revenim pe pământ. Pe scurt: de la un post simbolic și nominal — postul ca obligație și obicei — trebuie să ne reîntoarcem la adevăratul post. Să fi limitat și smerit, dar consecvent și serios. Să călătăm oarecapacitatea noastră duhovnicească și firească și să acționăm cu atare — amintindu-ne, totuși, că nu există post fără stălmășirea acestei capacități, fără a introduce în viața noastră o dovadă dămăscăscă cum că cele ce sunt cu neputință la oameni sunt cu putință la Dumnezeu.

4. „Stîlul de viață” al Postului

Urmasii slujbei liturgice, postind și chiar rugăndu-ne periodic, nu epuizăm nevoițele Postului. Sau, mai degrabă, pentru ca acestea să devină înfricoșare și pline de sens ele trebuie împlinite cu întreaga noastră existență. Cu alte cuvinte, au nevoie de un „stil de viață” care să nu fie în contradicție cu ele, care să nu ducă la o viață „scindalf”. În trecut, în țările ortodoxe, acest spirit era dat de societatea înslujă: acesta reprezenta acel complex de datini, schimbări exterioare, legături, ceremonii publice și particulare pe care îl accepta civilizat rusesc „byt” și care este parțial redat în civilizat englezesc „culture”. De-a lungul Postului, întreaga societate primea un anumit ritm de viață, anumite rânduieli, care continuau să-i fiină treji pe membrii acelei societăți în perioada Postului. De exemplu, în Rusia, nu se putea uita de Post chiar și numai pentru că în vremea aceasta clopotele bisericilor bătău, teatrele erau închise, iar în vremurile mai vechi tribunalele își suspendau activitatea. Prin ele înșele, aceste lucruri exterioare erau în mod evident incapabile să forțeze omul spre poziții sau către o viață religioasă mai activă. Dar erau o anumită atmosferă — un fel de climat de post — în care ostentivitatea individuală era încurajată. Fîind slabi, avem nevoie de aduceri aminte exterioare, de simboluri și de sunete. Dine-lupen că există mereu pericolul ca aceste simboluri exterioare să poată deveni scopuri în sine și, în loc de a fi simple aduceri aminte, să devină, în opinia poporului, adevăratul sens al Postului. Acest pericol a fost deja menționat mai înainte, cînd am vorbit despre obiceiuri și ceremonii exterioare, care înlocuiesc adevăratele strădînșuri personale. Totuși, înțeleg în mod adecvat, aceste datini reprezentîndu-sea „zauca” cu laguri nevoițele duhovnicești cu viața în totalitatea sa.

Nu nu trăim într-o societate ortodoxă și — prin urmare — nu putem crea un „climat” de post la nivel social. Cu post sau fără post, lumea dinprejurul nostru, a cărei parte integrantă suntem,

se schimbă. Prin urmare, aceasta cere din partea noastră un nou efort de reconsiderare a relației religioase accesorie între „cel din

afară” și „cel dinăuntru”. Drama religioasă a secularizării este aceea care ne împinge către o aderare la „schizofrenia” religioasă, divizând viața noastră în două părți — cea religioasă și cea seculară — care sunt din ce în ce mai puțin relaționate. Astfel, este necesar un efort dublu: pentru a transpune în practică moștenirile și datinile tradiționale care reprezintă tocmai mijloacele nevoilor noastre. Într-o manieră experimentală și

inevitabil schematic, această nevoie poate fi apreciată în termenii vieții așii și aflat din casă.

În viațarea ortodoxă asupra lumii, căminul și familia constituie prima și cea mai importantă zonă a vieții noastre, de

aplicare a principiilor creștine în existența de zi cu zi. Nu poarta, nici chiar Biserica, ci căminul, adămintul stii și spirit al vieții de familie, este acela care modelează viațarea noastră fundamental asupra lumii, care modelează în noi o orientare esențială de care, multă vreme, poate că nici nu suntem conștienți dar care va deveni în cele din urmă un element hotărâtor. Starețul Zosima al lui Dostoevski — în Frații Karamazov — spune: „Un om care își poate aminti lucrurile bune din copilărie este măntuit pentru toată viața sa”. Este foarte semnificativ faptul că face această remarcă după ce a recomandat pe mama sa pentru a-l duce la Liturghia Duminicii mai înainte sfârșite, la frumusețea slujbei, la cântarea nepereche a Postului Paștelui: „Să se îndreptare rugămintea mea ca tânăra înalțarea Ta...” Miraculos efort al educației religioase, ce se face astfel în școlile bisericilor va avea o semnificație minoră dacă nu va fi înfrățit în viața căminului, în viața familiei. Deci, ce se poate și ce ar trebui să se facă astfel în timpul Postului? Într-adevăr este imposibil să acoperim aici toate aspectele vieții familiale, mă voi concentra asupra unui dintre acestea.

Oricine va fi de acord, fiul îndoiat, că înțeleg stii al vieții familiale a fost radical schimbat de radio și televiziune. Aceste mijloace de „comunicare în masă” influențază astfel înțeleg

noastră viață. Nu este nevoie „să ieșim” pentru a „fi afară”.

Luna înțeleg este permanent aici, la îndemână, înțeleg, pe alte puține, experiența elementară a vieții înțeleg într-o la interioră, a frumuseții acestei „interiorități” pur și simplu dispune din cultura noastră modernă; dacă nu este televiziune și muzicii. Muzica a înțeleg să mai fie ceva pe care să o ascultăm, devine rapid un fel de „fundal sonor” pentru conversație, lectură, scris etc. De fapt, această nevoie de muzică permanentă descoperă încompătibilitatea omului înțeleg pentru de a o înțeleg nu ca pe ceva negativ, ca pe o simplă absență, tocmai ca pe o prezență și ca pe o condiție pentru orice pe reală. Dacă creștinul înțeleg a trăi în mare măsură într-

înțeleg, aspectul cel mai important al vieții noastre, pentru med

interioară, creștinul de astăzi trebuie să facă un efort pentru a regăsi acest esențial dimensiune a înțeleg pune în legătură cu realitatea cele mai înalte. Astăzi, radioul și a televiziunii de-a lungul Postului marginal, ci în multe aspecte este o problemă de moment dubioasă. Trebuie să realizăm fapt posibil să înțeleg, pur și simplu, viața noastră la strălucire” a Postului și „altitudinal show”. experiențe sunt incompatibile și, în cele din urmă, distrage pe orălabă. Totuși, este foarte probabil ca un efort deosebit, „altitudinal show” și astfel o mai importantă „înțeleg strălucire” decât invers. D. „obiect” ce se sugerează este acela al reducerii dras televiziunii și radioul în timpul Postului. Nu strălucire nici pentru un post „deplin”, ci numai „ascetic” care, după cum știm, înseamnă, înțeleg schimbare a alimentației și o reducere a acesteia. De este nimic greșit în a continua să urmărim șirul a programe serioase, interesante și de înțeleg în dubioasă. Ce trebuie oprit în timpul Postului a programelor T.V. — transformarea omului într-o ființă, lipsit de ecran și acceptând pasiv orice vine d

Cînd eram copil (acasta se întîmpla înainte de apariția televiziunii) mama obișnuia să înceapă pînzul în timpul primei, celei de a patra și celei de a șaptea săptămîni din Post. Îmi amintesc de aceasta mai intens decît de slăjele lungi ale Postului și chiar și astăzi un radio în funcțiune în timpul Postului mi se cheamă aproape ca o blasfemie. Această amintire personală este numai o ilustrare a impactului pe care unele decizii exterioare le pot avea în suferința unui copil. Nu este vorba aici de un simplu obicei sau de o rînduială izvoată, ci de experiența Postului ca vreme aparte, ca ceva care este permanent prezent și care nu trebuie pierdut, mutilat sau distors. Dar totuși, aici, ca și în cazul postirii, nu este suficient de clar o simplă abținere sau abstenență; aceasta trebuie să-și aibă conotatul său pozitiv.

Linștea creată prin absența ogonozelor acestei lungi ~~gîndiri~~ ~~gîndiri~~ nouă prin intermediul mijloacelor de comunicare în masă, va fi plină cu conținut pozitiv. Dacă rugămintea ne înțelege suferință, intelectul nostru are și el nevoie de hrana sa, întrucît intelectul omului este exact ce se distruge astăzi prin „bombardarea” necontenită a televiziunii, a radioului, a ziarelor și a revistelor ilustrate etc. Sugerăm atunci pe lângă cîntul duhovnicesc și unul intelectual. Cîte opere, cîte roade minunate ale gîndirii, imaginației și creativității omenești le neglijăm neîncetat în viața noastră pentru că, pur și simplu, este mult mai ușor ca, întorcîndu-ne acasă, de la lucru, într-o stare de obosală fizică și mentală să deschidem televizorul sau să ne așezăm în vîlul perfect al unui magazin ilustrat? Se presupune că ar trebui să ne „planificăm” Postul? Iar aceasta înseamnă că trebuie să ne facem dinainte o listă scondabilă a cîntecilor pe care să le citim de-a lungul Postului? Nu este necesar ca toate să fie cîntări religioase; nu toți oamenii sînt chemați să fie teologi. Totuși, există atât de multă „teologie” implicită în anumite opere literare și orice rod al adevăratei creativități omenești care însoțesc înțeleptul intelectual nostru este binecuvîntat de Biserici, iar acesta, folosit corect-punctat, capătă o valoare spirituală. În capitolul anterior am menționat că Duminicile a patra și a cincea ale Postului sînt

închinare pomnirii a doi mari învățători ai spiritualității creștine: *Sîntul Ioan Scărilor* și *Sînta Maria Egipteanca*. Să înțelegem aceasta ca un îndrumar general că ceea ce Biserica dorește să facem în timpul Postului este să căutăm înțelegîndu-ne duhovnicesc și intelectual a lumii noastre interioare, să citim și să medităm la acele lucruri ce ne vor ajuta să redescoperim acea lume interioară și bucuria ei. După acea bucurie, despre adevărata vocație a omului, despre cel ce se plînge înaintea și nu în afară, „Junca modernă” nu ne oferă nimic; fără această înțelegere a Postului ca și călătorie în adîncul umanității noastre, Postul își pierde sensul.

În al doilea rînd, care ar putea fi semnificația postului în orele lungi pe care le petrecem în afara cîmînului, ficlînd țigeta,

înălțîndu-ne cu colegii și prietenii noștri? Deși nu se poate da aici o „rețetă” exactă, ca de altfel în nici un alt domeniu, sînt posibile, totuși, cîteva considerații foarte generale. În prima rînd, Postul este vremea potrivită pentru a căuta caracterul incredibil de superficial al relațiilor noastre cu oamenii, cu lucrurile și lumea. Lăstăcile „cîmbește” și „în-o ușor” sînt într-adevăr, marile „porunci” care sînt respectate cu bucurie și care înseamnă: nu te implica, nu te problematizezi, nu adînci relațiile tale cu ceilalți, respectă regulile jocului, care combină o atitudine prietenoasă cu totală indiferență; judecă totul prin prismă chîlgurilor, profiturilor și progresului material; fi, cu al cuvînt, parte a lumii ce folosește permanent expresii mîlcșpe precum: „libertate”, „responsabilitate”, „grijă” etc., dar care, de fapt, urmărește principatul materialist căl omul este ceea ce înăduieci! Postul este vremea căutării înțeleptului: înțelegînd viciile mele profesionale în lumina vocației, înțelegînd relațiile mele cu ceilalți, înțelegînd prietenii, înțelegînd responsabilitățile mele. Nu există slăjele, vocație, care să nu poată fi „transformată” — fie numai în parte — nu în termenii unui mai mari efort și a unei mai bune organizări, ci în termenii valorilor umane. Este nevoie aici de același efort al „interiorizării” tuturor relațiilor

noastre, pentru că suntem ființe libere, care au devenit prizoniere ale sistemului ce, progresiv, a deumanizat lumea. Iar dacă există un sens pentru credința noastră acesta trebuie să fie înrudit cu viața, în toată complexitatea ei. Mii de oameni cred că schimbările necesare vin numai din afară, din evoluții și modificări ale condițiilor externe. Noi, creștinii, trebuie să dovedim că, în realitate, totul vine din interior — din credință și din viața conformă cu aceasta. Biserica, atunci când a părăsit în lumea greco-romană, nu a denunțat sclavia, nu a chemat la revoltă. Credința sa, noua sa viziune asupra omului și a vieții au făcut, înrudit cu lucrul, ca sclavia să devină imposibilă. Un „sfânt” — și sfânt înseamnă aici pur și simplu un om care-și ia credința în serios —

„scrie în cer” — va alina mai mult pentru „scrietărea” nemă decât o mie de programe tipărite. Sfântul este singurul și adevăratul revoluționar în această lume.

În cele din urmă, și aceasta este sfârșitul noastră remanță generală, Postul este vremea de a controla cuvintele noastre. Lumea noastră este încredințată de verbală, iar noi suntem permanent înmăduși de cuvinte care și-au pierdut sensul și, deci, puterea. Creștinismul descoperă sacralitatea cuvintului — un adevărat dar dumnezeiesc pentru om. Din această cauză, cuvintele noastre sunt ilustrate cu puteri uriașe, fie pozitive, fie negative. Din această cauză, vom fi judecați și după cuvintele noastre: „Vă spun că pentru orice cuvânt deșert pe care-l vor rosti, oamenii vor da secontul lui în ziua Judecării. Căci din cuvintele tale vei fi găsit drept și din cuvintele tale vei fi osândit” (Matei, XII, 36 — 37). Paza vorbirii înseamnă să redescoperi seriozitatea și sacralitatea sa, să înțelegi că uncoi o glândă „incoercită” pe care o omestăți fără milă să te gândești la ea poate avea urmări devastatoare — poate fi „pauză” ce împinge un om către dezordine și distrugere totală. Dar cuvântul poate fi, de asemenea, o milturie. O conversație întâmplătoare poate fi, cu un coleg, poate să facă mai multe pentru comunicarea unei concepții de viață, unei atitudini către aproapele sau despre muncă decât predica formală. Ea poate semăna cîndva unei

interviuri, a posibilității unei abordări diferite a vieții, a dorinței de a cunoaște mai mult. Nu știm cum, de fapt, influențăm permanent pe aproapele prin cuvintele noastre, prin adevărata „tonalitate” a personalității noastre. Și, în cele din urmă, oamenii sunt conștienți la Dumnezeu nu pentru că cineva a putut să le dea explicații strălucite, ci pentru că au văzut în el că lumina, bucuria, profunzimea, seriozitatea și iubirea sunt singurele care dezvoltă prezența și puterea lui Dumnezeu în lume.

Și astfel, dacă Postul este, așa cum am spus la început, redescoperirea de către om a credinței sale, este și reglarea vieții sale, a sensului ei divin, a profunzimii ei sfinte. Prin oprirea de la mâncare, redescoperim dulțoarea ei și învățăm din nou cum să o

primim de la Dumnezeu cu bucuria și mulțumire. Prin „cerca” muzicii și a distrațiilor, conversațiilor și a relațiilor sociale superficiale redescoperim valoarea fundamentală a relațiilor umane, a muncii și artei omenești. Și redescoperim acestea pentru că, foarte simplu, *fi redescoperim pe Dumnezeu* — pentru că ne schimbăm la El iar prin El în toate pe care ni Le-a dăruit în neșlefita Lui dragoste și milă.

Și astfel în seaptea de Paște citim:

„Acum toate s-au umplut de lumină și totul și pământul și dedesubt. Deci să scribătorască toată făptura laudarea lui Dumnezeu care s-a împlinit...”

Nu ne regina pe noi din mădălimă noastră, iubitorii oamenilor!

ANEXĂ

SFINTELE SFINȚILOR

Câteva observații referitoare la primirea Sfintei Împărtășanii*

1. O problemă urgentă și esențială

Problemele și controversele referitoare la frecvența Împărtășaniei și la legătura dintre Taina Sfintei Euharistii și aceea a Pocăinței (Spovedaniei), referitoare, de asemenea, la acesta și, semnificația Spovedaniei, ne reprezintă astăzi, în Biserica noastră un surso de slăbiciune sau de decădere morală, ci unul de viață și teorie, între credincioșii ortodocși, se învârtiră și o preocupare crescută pentru ceea ce este esențial, o sursă și o forță pentru o viață mai duhovnicească care nu mai poate fi negată, iar pentru aceasta trebuie să dăm mulțumiri lui Dumnezeu.

Dacă există o „criză”, cum par a crede unii — iar toată problematica, toată profundizarea conștiinței duhovnicești este întotdeauna și indisolubil o criză — aceasta este o criză reală și actuală. Și se fi greșit și chiar imposibil să încercăm rezolvarea ei prin simple măsuri administrative, prin sentințe și interdicții. Problema duhovnicească creștină cu care se confrun-

ăm astăzi, este una legată în mod fundamental de toate aspectele vieții noastre și, în adânc, legată de adevărul destălat al Ortodoxiei în profunzitatea noastră lume „modernă”.

Nu mai cel orb sufletește și total insensibil poate nega faptul că în cinsta succesului și a realizărilor sale relative, în principal exterioare și materiale, Biserica noastră este amenințată dinăuntru de un pericol teribil și atât în conținut creștin: acela al secularizării. Ce este secularizarea? Într-un articol publicat cu câțiva ani în urmă¹ am încercat să definesc acest termen astfel:

„...a privii generalii asupra lumii și, în consecință, un model de viață în care aspectele de față ale existenței umane — ca de exemplu familia, educația, știința, profesia, artetc. — nu mai sînt înrădăcinate sau legate de credința religioasă dar în care necesitatea sau posibilitatea a unei astfel de legături este negată. Zonele seculare ale vieții sînt privite ca fiind autonome, adică conduse de propriile lor valori, principii și motivații, diferite de cele religioase. Secularizarea este mai mult sau mai puțin comună civilizațiilor moderne de protestanți, dar particularitatea generală a lui american, cea cu care ne ocupăm aici, este aceea că² America secularizată nu este deloc anti-religioasă sau atea ci, dimpotrivă, implică drept un element al său aproape necesar o viață clară asupra religiei, putând fi, într-adevăr, numită „religioasă”. Există o „filosofie a religiei” nu mai puțin decât o filosofie a vieții. O societate ce se declară în mod public anti-religioasă, ca Rusia Sovietică sau China Roșie, nu poate fi privită nici măcar „secularizată”. Religia este în aceste cazuri un factor cu înflorire, iar toate compromisurile făcute cu ea pot fi în cel mai cel unele temporare. Dar trăsătura caracteristică a rătăcirii „modelului de viață american” este aceea că el acceptă o religie ca pe cea esențială pentru cea, dar în același timp o a pe o viață personală integratoare asupra lumii cu modelul științific științelor umane.

Un american „secularizat” poate fi un om foarte „religios” de Biserica, frecvență sfintelor slujbe în mod regulat, gof ofrăndele sale, acceptarea în rugăciune. El își va „aflinș” călă în Biserica, va avea casa binecuvîntată, obșagiile rel-

* Aceste observații încheie oarecare părți din Raportul meu asupra Mitropolitului și Episcopilor, prezentat Mitropolitului și Episcopilor Sinodului din America și aprobat de acesta în luna de 17 februarie 1971. Raportul, cu și încheierea Sinodului au fost tipărite în Documente of the GICA.

împlinite — acestea într-o credință desăvârșită. Dar toate acestea nu schimbă cîmpul de pușcă simplul fapt că înțelegerea sa asupra tuturor acestor aspecte ale vieții proprii — căsătoria și familia, casa și profesia și, în cele din urmă, înțelepciunea obligatorie religioasă — nu sunt derivate din corul pe care-l cântărește în Biserică, și nici din credința mîrlărie în întruparea, Moșna și învierea lui Hristos. Păd lui Dumnezeu, devin Păd Omului, și din filosofie vieții, care reprezintă idei și convingeri ce nu au nici o legătură cu avel eret, dacă nu sunt chiar direct opuse acestora. Nu trebuie decît să se amintesc că cîntec din «vorbitor» cele ale culturii noastre — succesul, siguranța, credința socială, concurența, profitul, prestigiul și ambiguită — pentru a realiza că ele sunt la polul opus față de înțelegerea etică și față de înțelegerea înțepingă a Evangheliei...

Dar însumări aceasta că acest con religioasă secularizată este un clinic, un ipocrit sau un schizofrenic? Absolut deloc. Aceasta însumări că înțelegerea sa asupra religiei este înfrîntă în propria viață secularizată asupra lui și nu viceversa. Într-o societate ne-secularizată — singurul gen de societate pe care Ortodoxia l-a cunoscut în trecut — religia și valorile ei constituie criteriul fundamental al înțelegerii vieții a unui individ, un «criteriu de referință» suprem, la care omul, societatea și cultura se raportază, chiar dacă se îndepărtează de la ea adeseori. În purtări prin aceleași motive și înțeping, dar cu sunt permanent atârși prin religie, fie numai și prin prezența sa pasivă. Astfel, «scara vieții» poate să nu fie religioasă, chiar dacă «filosofia vieții» este cu siguranță religioasă. În societatea secularizată se înțelepți eretici severant «scara vieții» include religia, «filosofia vieții» «exclude».

Acceptarea secularității însumări, desigur, o transformare radicală a religiei în sine. Nu își poate menține toate formele sale eretice și tradiționale, dar în interior este pur și simplu o altă religie. Secularizarea, atunci cînd «aprobă» religia și cînd îi conferă un loc de onoare în viața socială, face aceasta într-adevăr înțep religia înțelepci acceptă să devină o parte a viații secularizate asupra lui, o aprobare a valorilor acestei lumi și nu ajunge în procesul de realizare a acestora. Și, într-adevăr, nici un credin nu este folosit mai des de secularism în raporturile sale cu religia decît cuvîntul ajutor. «Ajutor» și ajutor unui grup religios, să îi identifice cu o

tradiție religioasă, să îi facă în Biserică, să îi regăsească «ajutor», pe scurt, să «ai o religie». Într-o religie ajutor, înțeping ca reprezentă un factor al de folositor în viața personală și socială, religia trebuie la cîntec și să fie ajutor. De aici remarcatul succes al religiei în America, atît de toate statisticile. Secularizarea acceptă religia, dar o acceptă în condițiile impuse de ea: ca ambiguită religioasă funcționează, iar dacă religia acceptă și înțelepție acestă funcționează este căpătîndu cu înțelepci, cîntec și prestigi. «America», scrie W. Herberg, «pare să fie dintr-o dată cea mai religioasă și cea mai secularizată dintre națiuni... Doar aspect al vieții religioase actuală reflectă acest paradox: o secularizare universală în mijlocul unei religiozități crescînde...»¹²

2. *Religia fără de religie*

Secularizarea americană pe care atît de mulți ortodocși o identifice naiv și eretă cu «atît de viață americană» este înzvel profundă crize spirituale a Ortodoxiei. Iar niciunul nu este mai vizibilă această criză decît în cîntec «religia fără de religie», care pare a se infiltra în viața Bisericii noastre. Reducerea Bisericii la preocupările materiale, organizatorice și legislative cu postul celor religioase și duhovnicești, obsesia «proprietăți», a banilor și apărarea «drepturilor parohiale» împotriva episcopilor și a clerului vinzări cu o «amenințare» exterioră; indiferența față de nevoile misionare, educaționale și caritabile ale Bisericii; rezistența pasivă și uncori chiar activă la toate eforturile de aprofundare a vieții duhovnicești și liturgice, de a o face mai puțin «formală» și mai mult autentică; identificarea religiei cu folositor și obținerile etnice: epicontrismul și izolarea vizuală a națiunilor dintre parohiale noastre, lipsa lor de interes pentru nevoile vitale ale Bisericii în general, a misiunii ei în America, toate acestea descoperă o apă de adînci secularizare a conștiinței Bisericii înțelepci eretice devine îngrijorant în ceea ce

priveste vizitarea Bisericii noastre, a cărei conducere și ai cărei membri, desigur, nu pot să realizeze propozițiile și produc-
cimea acestei cetate.

Cu siguranță, această secularizare a istoricilor însoțită de o detașare de viața de familie determină pe mulți, și în special pe cei tineri, pur și simplu să părăsească Biserica, unde nimeni nu le spune care este de fapt adevărata cauză și viață a acesteia, ce înseamnă să fi membru al acesteia; în care cu greu poți avea îndrăzneală de a adăuga efortul duhovnicesc înăuntrii; în care, într-adevăr, spiritualul este redus la un minimum „formal” (descreșterea la slujbe, împărțirea ocazională a ărilor, ceva postare, ceva abținere de la distracții), în timp ce materialul și exteriorul sunt dezvoltate la maximum.

Iar toate acestea se întâmplă într-o vreme când noi, ortodocșii, murem chinat și începem o nouă viață, când ni se dă posibilitatea — negată de atât de mulți dintre frații și surorile noastre din „Biserica noastră” — de a crește, de a fi liberi nu numai teoretic ci și în realitate, de a simplifica Biserica noastră cu un sentiment de mulțumire duhovnicească, de a realiza tot ceea ce, din păcate, nu poate fi realizat de ortodocșii trăitori în îngreunările condițiilor ale regimurilor totalitare și declarate atee.

Nu este tragic, deci, că toate aceste dureri, preocupări și posibilități sunt într-o foarte mică măsură — dacă nu curma deloc — apreciate, acceptate și cunoscut; că structura internă a Bisericii noastre, datul și neprevăzutul, are prea puține șanse să

=====

...înlocuiască aproape întregul nostru sistem social și cultural și să susțină cu adevărat o viață religioasă veritabilă?

3. De ce 50 milie Tălcu?

Am început aceste observații cu câteva considerații generale asupra situației actuale a Bisericii, datorită convingerii mele profunde că real interes pentru Sfintele Taine, pentru

practica și disciplina sacramentală pornește de la această criză și este direct legată de ea. Sunt conștient că problema participării laicilor în Tainele dumnezeiești este, într-adevăr, problema cheie a vieții Bisericii noastre. Viitorul Bisericii — adică viața sa — semănașă sau învâlmășă sau decădere — depinde în cele din urmă de rezolvarea acestei probleme.

Sunt conștient că acolo unde Sfânta Împărtășanie a devenit din nou, după cavitățile răposatului părinte Sergiu Givernikov, „central viații creștine” „seducerilor” tragice și deficiențelor menționate anterior încep să fie depășite și vindecate. Și aceasta, desigur, nu este o acțiune întâmplătoare: pentru că dacă viața Rîșnicii nu este fondată, dincolo de orice, pe Hristos — și aceasta înscăunată o permanentă și vie comuniune cu El prin Taina prezenței Lui — atunci segrăbit altceva țese în viață și domolă în „punct central” al preocupării și activităților parohiale. Aceasta poate fi „proprietatea” sau „etichetarea” cultural superficial sau simplă, succedut material ca unic scop... Dacă nu este Hristos, atunci altceva — lăunse și chiar plăcutesc — în mod inevitabil va modela, dar în același timp va și dezințegri viața Rîșnicii.

Pînă de cînd există posibilitatea să se realizeze urgenta acestei probleme de alegere. Într-adevăr, de-a lungul acelei lungi perioade din istoria Ortodoxiei în America — perioada *împîmpierii* — parohiile noastre, pe lângă tînjirea lor strict religioasă, au avut și un soi de funcție și un fundament de la sine înțeles: „socialare”: etnice, naționale, lingvistice. Acestea erau formele și mijloacele necesare pentru unificarea imigranților care aveau — cel puțin — o identitate obiectivă pentru simpla supraviețuire în cadrul societății americane, care la început le era străină și uneori chiar dușmănoasă. Totuși, acum, această perioadă a imigrației se apropie cu pași rapizi de sfîrșitul său. Temelia „naturală” — etnică și lingvistică — a Bisericii noastre pur și simplu dispare; din ce în ce mai mulți credincioși ortodocși nu mai înțeleg altă limbă decît engleza și în unele din parohiile noastre arsecuri înmădinate dintre americani sunt comunități la Creta

doric. Dar atunci întrebarea este: ce va înlocui această temelie? Nu este destul de clar că dacă nu este înlocuită cu credința fundamentală și deosebită cu experiența Bisericii ca unitate, viață și creștere în Hristos, respectiv cu adevărul conținut religios al Ortodoxiei, atunci, inevitabil, parohia și Biserica însăși vor începe încet dar sigur decăderea și dezintegrarea lor. Atunci, oamenii se află uniți în și pentru ceva, se vor uni împotriva a ceva. Și în aceasta constă tragică profunzime și urgență a situației noastre actuale.

Din această cauză problema Sfintelor Taine este așa de importantă. Numai prin ele, și desigur dincolo de orice, în adevărata Taină a prezenței lui Hristos și a unității noastre cu El și în El, putem redescoperi principiile pozitive și nu pe cele negative care tipăresc din Biserica noastră astăzi. Numai în aceasta se află rădăcinile adevăratei posibilități de schimbare și de înnoire a conștiinței laicului care, pentru o vreme îndelungată, fost înrolat de înșeurare și experiența Bisericii. Și dacă în zilele noastre această problemă a căpătat un astfel de caracter presant, aceasta se întâmplă din cauza faptului că din ce în ce mai mulți oameni, complet sau înconștient, caută o taină... / de înnoire, caută

acea temelie, singura ce poate ajuta Biserica și parohia să depășească profunzimea lor religioasă și să oprească secularizarea lor rapidă.

Sunt pe deplin conștient că există printre ortodocși o tendință de rezolvare a tuturor problemelor, a tuturor chestiunilor arhaice și dificile, inclusiv cea pe care o vom discuta aici — aceea a participării laicului la Tainele dumnezeiești prin simpla referire la trecut, la ceea ce s-a săvârșit, sau încă se săvârșește în Rusia, Grecia, Polonia, Serbia etc. Această tendință, totuși, nu este de mare ajutor, și poate uneori să facă mai mult rău decât bine. Nu ne este de ajutor pentru că nu orice din trecut, fie el rusesc, grecesc sau orice altceva, nu a fost *quod factum* adevărat ortodox. Pentru a realiza acest lucru, trebuie să căutăm, de exemplu, observațiile făcute de episcopii ruși la începutul acestui secol, în timpul pregătirii de către Biserica rusă a evagierat de

lingului Sinod Național (care a fost convocat în anul 1917 dar a fost întrerupt de către violența revoluționară) și suspendat în 1918, fără a-și încheia complet lucrările). Practic, fără excepție, episcopii ruși, atunci probabil cei mai bine instruiți din întreaga Biserică Ortodoxă și fără îndoială conservatori, au făcut publică situația Bisericii — dubioasească, liturgică, structurală —, aceea de a fi profund deficicientă și într-o cumplită nevoie de reformă⁴. Vorbind despre teologia rusă, cei mai de seamă reprezentanți ai științei au denunțat unanim conștient pe care aceasta le-a făcut scolasticilor și spiritului juridic apăsător, în mod special, în domeniul esențial al teologiei sacramentale. Într-un raport faimos către Sfântul Sinod rus, unul dintre liderii episcopatului rus, arhiepiscopul Antonie Kravtșinski, a sugerat distrugerea fizică a școlilor de teologie rusești și înlocuirea lor cu o abordare total diferită a învățământului religios. Sfântul părinte Ioan de Kronstadt a denunțat și a condamnat neobosit pictura formală și lipsită de creație a societății rusești, reducerea împărtășaniei la o „obligatie anuală”, reducerea vieții Bisericii la nivelul obiceiurilor.

Luând în considerare toate acestea, simplele critici și acțiuni la trecut nu sunt suficiente, pentru că acest trecut are nevoie el însuși să fie evaluat în lumina adevăratei Tradiții ortodoxe. Unicul criteriu, întotdeauna și oriunde, este Tradiția însăși și preocuparea pastorală despre cum să o „aplică” în situația noastră, care este adesea radical diferită de aceea din trecut.

4. Regula

Este imposibil și inutil să prezentăm aici problema participării laicului la Tainele dumnezeiești sub toate aspectele sale dogmatice și istorice. Esențialul poate fi rezumat în cele de următor:

Este bine stabilit și de necontestat faptul că în Biserica primară comunicarea tuturor credincioșilor la fiecare duminică sau Liturghie era o regulă¹⁰. Totuși, ceea ce trebuie subliniat este faptul că această comunicare obiectivă periodică era înțeleasă și trăită nu numai ca un act de evlavie personală ci, mai precis de toate, ca un act ce însemnaie din apartenența la Biserica sau mai precis ca împărțire și actualizare a acestei apartenențe. Sfânta Euharistie era în egală măsură definită și trăită ca Taină a Bisericii, Taină a comunității, Taină a unității. „Ș-a amestecat cu noi”, scrie Sfântul Ioan Hrisostom, „și ne-a împărțit de trupu lui Său, astfel încât noi să putem fi deplinătate și un trup unit cu Capul”. De fapt, Biserica primară nu cunoștea nici un alt scop sau criteriu pentru participarea măntuitoare a obștei la Taină „era o regulă faptul că cel ce nu primise Sfânta Împărțășanie timp de câteva săptămâni să se excomunică și să se anatematizeze singur față de Trupul Bisericii”¹¹. Împărțășania cu Trupul și Sângele lui Hristos era împiedicată împede a Botezului și a Mărunțirii, și nu existau alte condiții pentru primirea Împărțășaniei¹². Toate celelalte Taine erau de asemenea „pocuitoare” cu Împărțășania din Sfintele Duminici. Și așa de evidentă era această legătură dintre apartenența la Biserica și Împărțășanie, încât într-un text liturgic timpuriu găsim sfatularea înaintea sfârșirii a aceluia „care nu se pot împărțiți de aceste Taine dumnezeiești”¹³. Este împiedicată cel oricât de tainic și de complicat a deveni mai târziu această înțelegere și trăire inițială a Împărțășaniei ca nu a fost niciodată înălțurată, rămânând pentru totdeauna norma esențială a Bisericii.

Ar trebui să ne întrebăm, deci, nu ceea ce presupune această regulă, ci ce s-a întâmplat cu ea. De ce un mit atât de mare și o simplă pomenire a Împărțășaniei mai dese (nu mai vorbim de aceea regulată) pare multora (și în special clerului) o noștată fiară precedent, agnănd și chiar distrugând în concepția lor totema Bisericii? Cum a fost posibil ca de acorde, de cele mai multe ori, Liturghiile să fie Liturghii, fără credincioși care primeau Împărțășania? De ce acest lucru incredibil ne provoacă simine, nu

provoacă fiori, în timp ce dorința de împărțășanie mai deasă provoacă teamă, opoziție, rezistență? Cum a putut să apară ciudata doctrină de primire a Împărțășaniei „dată pe un și cum a putut fi considerată „normal” orice îndeplădire de la ceea ce ar putea fi nu mai mult decât o excepție? Cu alte cuvinte, cum a devenit înțelegerea Bisericii atât de profund individualistă, atât de detașată de învățătura Bisericii ca Trup al lui Hristos, atât de adine contradictorie cu rugămintea euharistică însoțită „iar pe noi pe toți, care ne împărțim dintr-o pâine și dintr-un potin, să ne unim unul cu altul prin împărțășania Același Sfânt Duh...”?

5. Decăderea: cauzele și motivele ei

Răspunsul obișnuit dat acestor întrebări este că dacă practica primării a trebuit să fie întreruptă, spun adversarii împărțășării frecvente și regulate, dacă o distincție radicală a trebuit să fie introdusă între clerici, a căror primire a Sfintei Împărțășanii constituie în mod evident parte a slujbei lor, și laicatul, care poate primi Sfânta Împărțășanie numai în anumite condiții neștate în Biserica primară, dacă, în general, Sfânta Împărțășanie pentru laici a devenit mai degrabă excepție decât regulă, atunci aceasta se întâmplă din cauza unei tensiuni bune și slabe — aceea a profundității Sfintei Taine prin împărțășania nevednică cu aceasta, primind astfel propria măntuire; în cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „Cel ce mănâncă și bea cu nevednicie, osândă își mănâncă și bea, nevednicia trupul Domnului” (I Corinteni, XI, 29).

Acestui răspuns trebuie, la rândul său, să i se aducă un răspuns pentru că, de fapt, acesta ridică mai multe probleme decât cele pe care le rezolvă. Mai întâi, chiar dacă a fost adevarat că, de facto, excomunicarea laicilor și-a avut originea în această măntuitoare temere și în acest sentiment de nevednicie, aceasta

nu mai este valabilă astfel. Pentru că, dacă ar fi așa, cei care nu primesc Sfânta Împărtășanie ar putea, în cele din urmă, să se întoarcă în timp-ce urîdește Sfânta Liturghie, ar putea să le pară rău pentru părăsirea și nevrednicia care-i separă de Sfintele Daruri, ar putea, pe scurt, să se simtă „excomunicați”. Dar, în realitate, nici una dintre acestea nu este adevărată. Generații peste generații de creștini ortodocși au participat la Sfânta Liturghie cu o conștiință perfect limpede, fiind total conștienți că nu o serveau de nimic mai puțin din partea lor, ci — pur și simplu — Sfânta Euharistie nu este pentru ei. Apoi, în acele ocazii foarte rare și excepționale când sunt împărtășiți, ei primesc Sfânta Euharistie ca pe o „obligăție ce trebuie împlinită”, prin care, pentru un an întreg, ei se consideră din nou „la bună credință”. Dar unde într-o astfel de atitudine care, din plăcere, a devenit o regulă în Biserică, se poate găsi — fie doar și într-o mică măsură — smerenia și pocălnia, curățenia și frica de Dumnezeu?

De fapt, atunci când această atitudine și-a făcut apariția prima dată în Biserică — și aceasta s-a întâmplat imediat după convertirea la creștinism a Imperiului Roman și a rezultat din creștinarea ulterioară a populației sale și din solidarea corespunzătoare a vieții religioase și morale printre creștini — Sfânta Părinți au vădit în aceasta nu un rezultat al smerenței și al fricii de Dumnezeu ci al neglijenței și al atitudinii duhovnicești²⁰. Și, îndată ce se „descurșau” cu plăcintă, amănarea Botezului din motive de „nepregătire” și „nevrednicie” apărea ca o lipsă de grijă față de Taine. Este pur și simplu imposibil să glosești un text patristic pe care să se sprijine ideea că aceia care nu se poate împărtăși cu vrednicie este mai bine să se abțină de la aceasta. Sfântul Ioan Casian scrie:

„Nu trebuie să nu primim Sfânta Împărtășanie, fiindcă ne simțim plăcuși, ci ca totuși mai puțin să ne găsim demerită către ea, pentru vindicarea sufletului și pentru curățirea cea duhovnicească, cu ocazia umblării a minții și cu alina cuștinii, închinându-ne nevrednici... și cităm și mai multe locuri pentru cinstirea noastră. N-am fi, de

altfel, vrednici să primim nici Împărtășania noastră, dacă ne-am lăsa după unii care, în așa chip măcară vrednicia, sfîrșirea și meritul tainelor cerești înlocuiesc cu împărtășania nu trebuie lăsată decât de cei slăbi și neputinți și nu mai degrabă pentru ca aceștia să participe și ne facă sfîși și curăți. Accepta, fără îndoială, că într-o mare trafic decât cea de care li se pare că se ferece, fiindcă cel puțin atunci când o primesc ei se uimesc: vrednici de a o primi. Cu mult însă este mai drept ca de vreme ce în această ocazie și înimi în care credem și măturăm cu niciodată nu putem să ne abținem pe merit de Acele Sfinte Taine s-o primim ca pe un loc al triumpurilor noastre în fiecare duminică, decât ca, după ce de departe trafic și slăbiciuni a inimii să credem că numai o dată pe un an sau vrednici de a lua parte la Sfintele Taine...”²¹

„Scăpăm de departe trafic?” Sfântul Ioan Casian acorda aici abilitatea citadită de a găsi un „alibi” pentru toate greșelile duhovnicești, de a se înfrica pe sine într-o pseudo-smerenție, care constituie cea mai subtilă și cea mai periculoasă formă a trufiei. Aceasta, conform părții unanime a Sfinților Părinți, după ce apare ca neglijență devine curial justificată prin argumente pseudo-duhovnicești și a fost acceptată, încetul cu încetul, ca regulă.

Aici a apărut, de exemplu, ideea — absolut necesară și indispensabilă de tradiția primară — că, privitor la Sfânta Împărtășanie există diferențe duhovnicești și chiar mistice între cler și laici, înlocuind prin numai că pot dar trebuie să primim din Sfânta Împărtășanie, în vreme ce laicilor nu le este permis. Încă o dată aici îl putem cita pe Sfântul Ioan Hrisostom care, mai mult decât orice altcineva, a apăsut sfîrșirea Sfintelor Taine și a insistat asupra pregătirii cu vrednicie pentru Sfânta Împărtășanie. Astfel, marile păstor scria:

„Sunt împărtășit când preotul nu se descurșează de cel supus, altfel de cel mai jos decât dinaintea, de plăci când trebuie a se încredința de tainele cele înfricoșătoare, fiindcă cu toți ne încredințăm de aceleași taine, însă nu ca în Legea Veche, când pe unele le măsura preotul, iar pe altele cel ce se era preot, așa că poporul nu-i era

„dobând de a se împărtăși din cele ce se împărtășea preotul. Acestea însă nu mai sunt acum, ci totuși le să în față un trup și un pahar...”¹²

Iar cu o mie de ani mai târziu, Nicolae Cabasila vorbind despre Sfânta Împărtășanie în lucrarea sa *Tălcuirea Dumnezeieștei Liturghii*¹³ nu face nici o distincție între cler și laici referitor la Sfânta Împărtășanie. El scrie:

„...dacă înțelegem auz putându-se a se apropia de Sfânta Masă, dar nu se apropie, nu va dobândi niciodată sfânta Sfântelor Dăruiri, și aceasta nu pentru că nu s-a apropiat ci pentru că i-a stat în cale... Și cum putem să credem că înțelegem Sfintele Taine cel care, asculă posibilitatea să le primească, nu se ostenește să le primească?”¹⁴

Și totuși, în ciuda acestor atle de liniepi mlturii, această idee ciadată, și chiar eretică, a rlmnei și rlmndu în continuare o parte, dacă nu a învățării, cel puțin a exlrvicii liturgice în Biserica noastră.

Adevărata biruință a acestei atitudini asupra Sfintei Împărtășanii a venit atunci când, după sfârșitul perioadei petricești și după căderea spațiului birantin, teologia ortodoxă a intrat în lunga perioadă a „captivității apusene”, a influenței radicale a Apusului și, atunci, sub această influență a teologiei apusene și a teologiei legaliste privitoare la Sfintele Taine, acestea, în timp ce au continuat în chip vădit să rlmnă în Biserici, au încetat să mai fie privite și trăite ca împlinire sau, în cuvintele părintelui George Florovsky „al constituale Bisericii”¹⁵; când, pe de o parte, Sfânta Împărtășanie a fost identificată ca mijloc al exlrvicii individuale, personale, și al sfintirii exlrviciale

pregătirii sau nepregătirii sale, a posibilităților sale etc. Ei însuși a devenit criteriul și judecatorul duhovniciei sale și a celorlalți. Și a devenit astfel în contextul unei teologii și a unei pietăți care — în ciuda mlturiei clare a Tradiției Ortodoxe autentice — a girat acest statut de ne-împărtășii al laicilor, i-au transformat într-o normă, aproape într-o „marcă comercială” a Ortodoxiei.

Este într-adevăr un miracol faptul că influența combinată a acestei teologii sacramentale venită din Apus și a acestei pietăți exlrviciale, individualistă și subiectivă, nu a reușit eradicarea completă a setei și a foamci pentru Sfânta Împărtășanie, pentru o adevărată și nu o formală participare în viața Bisericii. În toate vremurile, dar cu precădere în era noastră mlburată și confuză, fiecare renăștere ortodoxă și-a avut învoin în „redescoperirea” Sfintelor Taine și a vieții sacramentale și, mai puțin de toate, în renășterea exlrvicistică. Așa s-a întâmplat în Rusia când posesuțiile au îndepărtat atitudinile moderate, formale și nominale — demanșate cu parine de părințele Ioan de Cronstadt. Așa s-a întâmplat și cu Europa și Orientul Mijlociu, cu apariția mișcărilor ortodoxe de tineret, cu înțelegerea lor însoțire și profundă asupra Bisericii. Iar dacă astăzi această renăștere exlrvicistică și sacramentală bato la așile Bisericii noastre, ar trebui să ne încurajeze cu scriu că această fundamentală crie a „secularizării” se apropie de sfârșit.

6. Sensul împărtășaniei

blatirea cea cu nevrednicie", alternativă cu creștin în alieșterea de la Sfânta împărțitoare, nu le-au tălădăit în vensul cu respectul pentru Tălăd și totuși a nu o plăngăli să aibă cu rezultat moral refuzarea Sfintelor Daruri. Este evident că nu accuza a dorit Sfântul Apostol Pavel să spădă, pentru că lăte-adevăr glășin în Epistolele sale, în îndemănrările sale, prima formulare a unui aporint paradoxal, dar care în realitate constituie baza „etică” creștine și înviorul spiritalității creștine.

„Sau nu știți”, scrie Sfântul Apostol Pavel către Corinteni, „că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt, care este în voi, pe care-L aveți de la Dumnezeu și căl voi nu sunteți ai voștri? Căci ați fost cumpărați cu preț; alivăți, dar, pe Dumnezeu în trupul vostru și în dădul vostru, care sunt ale lui Dumnezeu” (I Corinteni, VI, 19-20). Aceste cuvinte constituie un veritabil cuprins al apelerilor neînțelese adresate de Sfântul Apostol Pavel creștinilor: noi trebuie să trăim în conformitate cu ceea ce i-a „Jălămpărat” cu noi în Hristos; totuși de aceea noi putem trăi astfel numai pentru că acesta a avut loc în noi, pentru că mântuirea, izbăvirea, implicarea și „cumpărarea” cea cu preț” ne-au fost deja dăruite iar noi nu suntem „ai noștri”. Noi putem și trebuie să lucrăm la mântuirea noastră numai pentru că am fost mântuiți. Trebuie înțelegerea și în tot timpul să devenim și să fim ceea ce — în Hristos — suntem deja: „dar voi sunteți ai lui Hristos, iar Hristos al lui Dumnezeu” (I Corinteni, III, 23).

Accastă învințuire a Sfântului Apostol Pavel este de o importanță crucială pentru viața creștină în general și pentru viața sacramentală în particular. Ea descoperă tensiunea esențială pe care se bazează această viață, de unde ea își trage seva și care nu poate fi îndeplinită pentru că aceasta ar însemna părăsirea și, în același timp, mătarea marelui a credinței Bisericii înseși: încrederea ce se află în fiicare din noi între „omul cel vechi care este corupt de poftele cărnii” și „omul cel nou, înscut după chipul lui Dumnezeu, care i-a creat pe om” prin moartea și învierea Botezului¹²; între darul vieții noi și ofertul de a ne apropiia de El

și de a-L face al nostru; între harul „ce nu este dat cu măsură” (Ioan, III, 34) și măsura neînțeleasă deficitară a vieții mele duhovnicești.

Dar apoi, primul și cel mai important nod al întregii vieți și spiritalități creștine, așa cum se întâmplă la sfinți, nu este sentimentul și conștientizarea vreunei „vrednicii”, ci a unei nevrednicii. Cu cât te apropii mai mult de Dumnezeu cu atât devii mai conștient de nevrednicia ontologică a întregii făpturi înaintea lui Dumnezeu, de darul Său către noi. O astfel de spiritalitate este absolut incompatibilă cu ideea de „merit”, cu orice care ne poate face, în sine și prin sine, „vrednic” de acel dar. Căci, așa cum scrie Sfântul Apostol Pavel: „Hristos, înăd fiind noi neputincioși, la timpul hotărât a murit pentru cei necredincioși. Căci eu greș nu mări cineva pentru un drept... Dar Dumnezeu își arată dragostea Lui față de noi prin aceea că, pentru noi, Hristos, a murit când noi eram încă păcătoși...” (Romani, V, 6-8). A „măsura” acel dar cu meritele și vrednicia noastră este începutul acelei trufii duhovnicești care este adevărata cauză a păcatului.

Accastă tensiune își are control și, de asemenea, înviorul în viața sacramentală. Aici, în timp ce ne apropiem de dumnezeieștile Daruri, devenim conștienți iar și iar de dumnezeiescul „năvod” în care am fost prinși și din care, după rațunarea și logica omenească, nu există scăpare. Căci dacă, din cauza „nevredniciei” mele, nu mă apropii de dumnezeieștile Daruri, resping și refuz dumnezeiescul dar al iubirii, implicării și vieții, mă excomunic pe mine, căci „dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață în voi” (Ioan, VI, 53). Totuși, dacă „mădăne și beau cu nevrednicie”, mădăne și beau osănda mea. Sunt osădat dacă nu primesc și sunt osădat dacă primesc, căci cine a fost vrednic „vrednic” să fie atins de dumnezeul Poc și să nu fie mătuit?

Încă o dată, din această căutare nu există scăpare prin intermediul judecăților omenești atunci când folosim pentru dumnezeieștile Tăine criteriile, măsurile și raționamentele

noastre omenești. Este ceva înspăimântător, din punct de vedere duhovnicesc, în conștiința înșirății și cunștii cu care episcopii, preoții și laicii deosebitiv, și în special acei care pretind a fi înșuși în „cele ale sufletului”, acceptiv și aptriv a pe ceva tradițional și vădit situația sacramentală actuală: aceea în care un membru al Bisericii este considerat a fi „înbenzilit” dacă pentru cincizeci și una de săptămâni nu s-a apropiat de Sfântul Postr din cauza „nevredniciei” sale, iar atunci, în ocazia a cincizeci și două săptămâni, după ce a slăvit și cântat rânduieții, și treacă primele a povelărie de putra minate cu apoi să se reînnoiească imediat după primirea împărțirii la „nevrednicia” sa. Este înspăimântător pentru că această situație respinge atât de evident ceea ce constituie adevarul sens și, de asemenea, Crucea vieții creștine descoperită nouă în Sfânta Euharistie: imposibilitatea de a adapta creștinismul la măsurile și capacitățile noastre; imposibilitatea de a-l primi după rânduiețile lui Dumnezeu și nu ale noastre.

Care sunt aceste rânduiești? Nicăieri nu le găsim mai bine exprimate decât în cuvintele pe care preotul le rostește în timp ce înalță Sfântul Disc și care în Biserica primară erau cuvintele invitației la primirea Sfintei Împărțiri: „Sfințele Sfinților” cu aceste cuvinte și de asemenea cu răspunsul credincioșilor la acestea — „Unul Sfânt, Unul Dumnezeu Hristos...” — judeciv omenești la întregime se apropie de slăvit. Cele sfinte, Trupul și Sângele lui Hristos, sunt numai pentru cei ce sunt sfinți. Dar atunci nu este sfânt decât Unul Sfânt Iisus Hristos. Și astfel, la nivelul jalmic, „vrednic” omenești, așa este înșuși, nu există nimic ce putem oferi și care ne-ar face „vrednic” de acest Dar Sfânt. Într-adevăr nimic, cu excepția Sfințeniei lui Hristos. Înșuși pe care El în neșfinita sa dragoste și milostivire ne-a împărțit-o și nouă, făcându-ne „sfinți” aloră, preoți împărțirea, neam

pentru că aceasta este esența al virtuții omenești, ci toți o avem de la și prin Hristos. Atunci când pui sub soare mai multe oglinzi, toate strălucesc și risfring raze de ai crede că se văd mai mulți soți, dar în realitate unul este soarele care se risfringe în toate...¹¹⁸

Acesta este atunci importantul „paradox” al vieții sacramentale. Ar fi o greșală, totuși, să o limităm numai la Taine. Păstăm plângării de care vorbește Sfântul Apostol Pavel atunci când menționează faptul de „a mînca și a bea cu nevrednicie”, cuprinde întreaga viață, pentru că întreaga viață, omul în întregime, trup și suflet, au fost sfințiți de Hristos și flinte sfinte, și fiind sfinte „au se aparțin”. Singura întrebare adresată omului este dacă dorește și dacă este pregătit să primească, în smerenie și aculare, această sfințenie dată lui, din dragoste și din nemulgrinta milostivire, mai întâi ca și Crucea pe care el trebuie să stăpînească pe omul cel vechi cu putina și stricăciunea sa, cu ceea ce-l judecă permanent, și apoi ca har și putere de a lupta neîncetat pentru creșterea omului non în el, a acelei vieți noi și sfinte în care a fost flint pîrtăș. Participăm la Sfânta Împărțire numai pentru că am fost flinți sfinți de către Hristos și în Hristos; și participăm la aceasta pentru a deveni sfinți, adică, pentru a primi darul sfințeniei în viața noastră. Atunci când nu realizăm aceasta, „mînscim și bem cu nevrednicie” — când, cu alte cuvinte, primim Împărțirea gîndindu-ne la noi ca fiind „vrednic” prin noi înșine și nu prin sfințenia lui Hristos, sau când primim Împărțirea flint a o exporta la întreaga viață ca oțune a ei, și, de asemenea, ca putere a transformării vieții, ca iertare, ca izbăvire inevitabilă pe „cîntarea cea îngustă” a nevredniciei și a stricăciunii.

A realiza aceasta, nu numai cu „sfințenie” ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

ne face sfinți și astfel „vrednic” a ne apropia și a primi Sfintele Daruri. Căci așa cum Nicolae Cabasila spune în comentariul său asupra acestor omilii, „nimic nu are de la sine însoțirea, nu

nevoită flintă, a ne conduce în așa pînă în care deslindă toate împărțirile, acestea reprezintă adevarul cuprins al pregătirii noastre pentru Sfânta Împărțire

7. Semnificația pregătirii pentru Împărtășanie

În starea noastră actuală, modelată în multe chipuri de practica împărtășirii „ocasionale”, pregătirea pentru aceasta înseamnă, întâi de toate, împlinirea anumitor rânduiri și reguli disciplinare și duhovnicești de către cei ce doresc să se împărtășească: abținerea de la fapte și activități altfel permise, citirea anumitor cărucule și rugăcini (Rânduiala Sfintei Împărtășiri, ce se află în cărțile noastre de rugăciune), abținerea de la mâncare în dimineața dinaintea împărtășirii etc... Dar înainte de a ajunge la această pregătire trebuie, în sensul strict al cuvântului, în lumina a ceea ce s-a spus anterior, să înțelegem că rugămințelor pregătirii în sensul său mai larg și adânc.

Ideal, desigur, pentru întreaga viață a creștinului este și ar trebui să fie pregătirea pentru primirea Împărtășaniei, așa cum ea este și ar trebui să fie nodul Împărtășaniei. „Tie Scălpene, iubitorule de curcenii, îți încredințăm toată viața și nădejdea noastră...” citim într-o rugăciune dinaintea Împărtășaniei: „Întreaga noastră viață este judecată și măsurată prin apartenența noastră la Biserici și deci prin participarea noastră la Trupul și Sângele lui Hristos. Întreaga noastră viață va fi plină și transformată prin hațul acestei participări. Cea mai nouă umare a practicii actuale este că „tut” pregătirea pentru Împărtășanie din viața înșelii, iar prin aceasta ca face viața noastră mai chiar mai profund, mai puțin legată de credința pe care o măturăm. Căci Hristos nu a venit la noi ca să putem pune deoparte un mic segment al vieții noastre pentru „obligățiile noastre religioase.” El a cerut întregimea omului și totalitatea vieții sale. El ne-a încredințat Taina Împărtășaniei cu El înșelii aceasta ne poate sfîși și cutădi întreaga noastră existență, poate raporta toate aspectele vieții noastre la El. Astfel, un creștin este acela care trăiește între venirea lui Hristos în trup și reînnoirea Sa în slavă cu și judece via și morții; între Euharistie și Euharistie — Taina aducerii aminte și Taina nădejdi și a pregătirii. În Biserica primară,

ritmul acestei participări la Sfânta Euharistie — trăirea aducerii aminte a unui și speranța în cel ce umare — era tocmai cea ce modela cu adevărat spiritualitatea creștină și care îi dădea conștiință și înțelegere participarea, în timpul vieții noastre în această lume, la viața cea nouă a lumii ce va să vie și transformarea „vechiului” de către „nou”.

Practic, această pregătire constă întâi de toate, în conștientizarea nu numai a „principiilor creștine” în general, ci tocmai a Împărtășaniei înșelii — atât a ceea ce deja am primit și care, făcându-ne părtași la Trupul și Sângele lui Hristos, judecă viața mea, mă împetește cu inevitabila chemare de a fi ceea ce am devenit, cât și ceea ce voi primi, în viața, sfîșieră și în lumina ce se apropie, a celor venite în sine împreună cu toate detaliile vieții mele ca fiind o importanță, o semnificație duhovnicească care dătr-un punct de vedere pur și simplu omenească și „secular” nu le-ar fi avut. Un punct venosul, cănd a fost întrebat cum se poate duce o viață creștină în lume a răspuns: „Pur și simplu prin amintirea neîncetată că măne (sau poimăne, sau în câteva zile) voi primi Sfânta Împărtășanie...”

Unul din cele mai simple moduri de a genera începutul acestei conștiințe este de a include rugăminți înainte și după Împărtășanie în rânduiala noastră zilnică de rugăciune. De obicei citim rugămințile de pregătire chiar înainte Împărtășaniei și rugămințile de mulțumire exact după primirea Împărtășaniei, iar după ce le citim, pur și simplu ne întoarcem la viața noastră „profană”. Dar ce ne împiedică să citim una sau mai multe rugăminți de mulțumire în primele zile ale săptămânii după Euharistia de Duminică la rugămințile de pregătire în cea de-a doua parte a săptămânii, introducând, astfel, conștientizarea Tainei în viața noastră cotidiană, raportând întreaga noastră viață la Sfintele Daruri primite sau pe punctul de a fi primite? Desigur, acesta este numai un singur pas. Este nevoie de mult mai multe și, mai presus de orice, de o mândă măscurare — prin predică, învățătură și îndrumare — a Euharistiei înșelii cu Taina Bisericii și, așadar, cu izvor al întregii vieți creștine.

Cel de-al doilea stadiu al pregătirii este aşezat pe corectarea de sine de care vorbeşte Sfântul Apostol Pavel: „Să se corecteze însă omul pe sine şi aşa să mădălene din plăini şi să bea din pahar” (I Corinteni, XI, 28). Scopul acestei pregătiri care constă în post şi rugăciuni speciale (Rânduiala Sfintei Împărtăşirii), starea de veghe duhovnicească, pace etc., nu este, după cum am văzut, să determine omul a se considera „vrednic” ci de a-l face conştient totmai de nevrednicia sa şi să-l călăuzească spre adevărata pocăinţă. Pocăinţa înseamnă toate acestea: omul vede păcătoşia şi stăpânirea sa, realizează starea sa de îndeplănire de Dumnezeu, trăieşte durerea şi regretul cauzate de acea stare, doreşte iertarea şi împăcarea, respinge răul şi optează pentru reintegrarea la Dumnezeu, şi, în cele din urmă, doreşte Sfânta Împărtăşanie pentru „îmblădirea sufletului şi a trupului”.

Această pocăinţă nu începe, totuşi, cu preocuparea asupra sinelui ci cu contemplarea sfinteniei darului lui Hristos, a realităţii cereşti către care focare este chemat. Numai pentru că vedem „cămara de mătă împodobilă” realizăm că suntem lipsiţi de haina de mătă necesară pentru a intra înăuntru. Numai pentru că Hristos a venit la noi putem face pocăinţă cu adevărat, adică ne putem vedea ca nevrednici de dragostea Sa, de sfîntenia Sa şi astfel să dorim a ne refăcutura la El. Fără această pocăinţă adevărată, fără această „schimbare” învârtică şi radicală, împărtăşania va fi pentru noi călă „cealaltă” şi nu călă „îmblădire”. Adevărata rod al pocăinţei este acela că ne poartă către Hristos ca unica mântuire, îmblădire şi izbăvire, prin aceea că ne face să realizăm totala noastră nevrednicie. Descoperindu-ne nevrednicia, pocăinţa ne umple de acea dorinţă, de acea smerenie, de acea ascultare care singură, în faţa lui Dumnezeu, ne face „vrednici”. Citiţi rugăciunile promergătoare împărtăşaniei. Ele toate conţin acea unică strigare:

„Nu sunt vrednic Stăpîne Doamne să intru sub acoperământul sufletului meu, ci de vreme ce Tu, ca un iubitor de oameni, vei să izbăveşti într-o mină, izbăvindu-mă aştept. Permite-mi şi voi

deschide uşile pe care Tu însuşi le-ai dat şi intră cu iubirea Ta de oameni... Intră şi înminesul eugetal meu cel întărnat. Şi cred că asta vei face...”

În cele din urmă atingem cel de-al treilea nivel al pregătirii, atunci când dorim să primim Împărtăşania pur şi simplu pentru că îl iubim pe Hristos şi dorim mult să fim uniţi cu El, care, „cu dor a dor” să fie unit cu noi. Dincolo de nevoia şi de dorinţa pentru iertare, împăcare şi îmblădire este, trebuie să fie, pur şi simplu aceasta: dragostea pentru Hristos pe care-L iubim „fîndcă El ne-a iubit cel dintîi” (I Ioan, IV, 19). Şi în cele din urmă iubirea şi simie altorea este aceea care face posibilă trecerea noastră peste abiaul ce desparte creatura de Creator, pe cel păcătoş de Cel Sfînt, această lume de Împărtăşia lui Dumnezeu. Singură, această iubire este cea care transcende şi aboleşte, deci toate divagaţiile noastre omeneşti — toate prea omeneşti — asupra „vredniciei” sau „nevredniciei” îndeplătească temerile şi reţinerile noastre, ne fac să ne deschidem către dumnezeiasca iubire. „În iubire nu este frică, ci iubirea deslăduşită alungă frica, pentru că frica are cu sine podăpna, în cel ce ne teme nu este deslăduşit în iubire.” (I Ioan, IV, 18). Această iubire este aceea care a înspănat frumoasa rugăciune a Sfîntului Simeon Noul Teolog:

„...cel care se împărtăşeşte cu Daturile cele dumnezeieşti şi îndumnezeieşte nu este singur, ci cu Tine, Hristoase al meu... Deci, pentru că să nu stăpîn singur, fără Tine, Dătătorule de viaţă, sufletul meu, viaţa mea, bucuria mea, mîntuirea mea...”

Aceasta este atunci scopul întregii pregătiri, întregii pocăinţe, întregii nevoinţe şi rugăciuni: ca să-L iubim pe Hristos şi „cu îndrăzneală fără de cealaltă” să participăm la Taina în care dragostea lui Hristos ne este dăruită.

8. Sfânta Spovedanie și Sfânta Împărtășanie

Care este în cadrul acestei pregătiri local tainei *Sfântei Spovedanii*? Trebuie să ridicăm această întrebare și să încercăm să-i dăm un răspuns deoarece în multe Biserici Ortodoxe s-a dezvoltat și s-a acceptat unanim astăzi însoțirea prin care Sfânta Împărtășanie nu este posibilă pentru cei laici fără Taina Spovedaniei și a dezlegării. Chiar dacă cineva dorește să primească Sfânta Împărtășanie mai des, el trebuie de fiecare dată să se spovedească sau cel puțin să primească dezlegarea.

Timpuș a mărturisii și îndurării de păcate este variată și diferită fiindcă se au diferite accente învățături și accente practice, acestea nu merguți cu noi aici o bază în Sfânta Tradiție ci, de fapt, condice la discuții alarmate în învățarea ortodoxă a Bisericii, a Sfintei Euharistii și a Tainei Pocălniei înșii.

Pentru a fi corecți de aceasta, trebuie să reînprospătăm înțelegerea înșii a Bisericii în care se primește Sfânta Taină a Pocălniei. Era și o reformă învățării fundamentale a Bisericii, încă mai este Sfânta Taină a Împăcării cu Hristosul, Taină a reînnoșării la ca, la viața și a noștri comunicării, celeșii din comențarea euharistiei a Bisericii. Standartul moral ridicat al vieții se se așteaptă de la parca membrilor ei și disciplina ecleziastă foarte strictă, au permis o singură astfel de împăcare: „După marea și sfântă chemare a Bisericii, dacă vreunul este răpăit de diavol și de păcate, are nevoie o pocălnie”, citim în Pășcual lui Hermas (un document creștin din al doilea secol), pentru că dacă vreunul din voi nu păcătui și nu face pocălnie des, pentru acela pocălnia lui va fi zadarnică¹⁰¹. Mai târziu și în special după marea încreștinare a împăratului, urmasii cu totșii împăcându-i Constantin, disciplina Pocălniei era oarecum liberă, dar înțelegerea Tainei înșii nu a fost în nici un fel deformată: ea era domniată de către case singuri se excomunicau din Biserici pentru răpăci și păcatele lor clar definite în Tradiția canonică a

Bisericii¹⁰². Iar faptul că accente înțelegere a Tainei Pocălniei aparține Bisericii chiar și astăzi, se vede limpede în rugăciunea de dezlegare: „Împăci-V-ai cu Sfântul Crucea Ta în Hristos Iesu, Domnul nostru...” (Înțelegător aceasta este rugăciunea de dezlegare folosită în general în Biserica Ortodoxă). Căi primește cea de-a doua rugăciune, aceasta este necesară multor Biserici Ortodoxe — „... Iar eu, Iar eu nevrednicul preot și diaconul, cu puterea ce-mi este dată, te iert și te dezleg...” — această rugăciune este de origine apăsand și a fost introdusă în cărțile noastre liturgice în vremea aceluștii „latinizării” a teologiei ortodoxe).

Însă amintim că aceasta căi cei care nu sunt excomunicați, cei excomunicați erau considerăți de către Biserica fiind nepăcătoși? Desigur că nu. Există o înșăritură a Bisericii care spune că morali. Doar ne ferim, nu e lăsat de păcat, căci „nu este nimeni care să trăiască și să nu păcătuiască”. Dar înțelegerea a existat învățarea că în timp ce unele păcate excomunică un creștin, altele nu condice la această depărtare de obștea credincioșilor și de participarea la Sfintele Taine. Nicolae Cabasila scrie:

... Alci există și au plăcut se nu a spus moarte, pentru a nu spune Sfântul Ios (în rugămintă). Pentru omul, credinciosul care nu au sălășii păcate de moarte care i-au putut desplăci de Hristos nu sunt la un simț opri și se împărtășeau cu Sfintele Taine și slăveau plăcut la obștea, alci cu moștele căi și cu făpta, ca omi care sunt mândrari vii, pentru că păcătoșii morțuși cu Capul Hristosului¹⁰³.

Nu se poate spune că aceste păcate — păcătoșenia, sălbăticia și nevrednicia înșii nou-ai vieți în general — nu au nevoie de pocălnie și de iertare; înțelega pregătire pentru împărtășanie, după cum am văzut, este într-adevăr oca pocălniei și plângere pentru iertare. Ei nu au nevoie de Taina spovedaniei, de dezlegare sacramentală, cea din urmă aplicându-se numai celor excomunicați. Păcatele moștele „nu cele de moarte” și păcătoșenia noastră sunt mândrari de membri Bisericii de fiecare dată când ne alătm pentru Taina Prezenței lui Hristos.

iar întreaga viață a Bisericii constituie, într-adevăr, această permanentă poclincă. În timpul Dumeznoșiei Liturgiei ne mărturisim păcatele și cerem iertare la Rugămintea Trisughișului:

„Iată-ne nouă toată gresala cea de voie și cea fără de voie: slăbiciunile sufletele și trupurile noastre și ne dă nouă să sfășim Ție cu curvioșie în toate zilele vieții noastre...”

Iar când ne apropiem de Sfântul Potir, cerem iertarea „păcatelor cele de voie și fără de voie, blănte cu cuvântul sau cu lucrul, din pășinți sau din neștiință” și credem că după poclincă noastră suntem iertați prin participarea la Taina Iertării și a slăbiciunii.

Trebue să ne fie clar apoi că învățătura ce declară Taina Poclincii ca o condiție sine qua non pentru a permite membrilor laici ai Bisericii de a se împărtăși nu este numai o îndepărtare de la Tradiția inițială și universală a Bisericii ei, de asemenea, o trunchiere a învățămîntului ortodox al Bisericii, a Euharisticii și a Tainei Poclincii. Deformează învățătura Bisericii deosebite, de facto, îngrădindu-i accesul în două categorii, pentru una din acestea (laicii) răstăvornșii prin Botez, sfîșieșii cu Sfîntul și Marele Mir, devenirea cu „locuitorii împărașii cu sîinți și cașnici ai lui Dumnezeu”, nu sunt considerate ca cele ce descoperă apartenența deplină, adică participarea la Taina în care Biserica se împlinește cu Trup al lui Hristos și Templu al Duhului Sfînt. Ea deformează învățătura Sfintei Euharistici ca Taină a Bisericii prin stabilirea unor condiții pentru Împărtășanie, altele decît cele ale apartenenței la Biserică, face practic imposibil să vedem și să trăim Euharistia ca act prin care, în cuvintele Liturgiei Sfîntului Vasile, „...pe noi toți, care ne împărtășim dintr-o pâine și dintr-un potir, să ne unegim unul cu altul prin Împărtășirea Aceluiași Sfînt Duh...”. Iar în cele din urmă această învățatură deformează Taina Poclincii înșuși pentru că prin transformarea Tainei Spovedaniei într-o condiție formală și, de fapt, unica condiție pentru Împărtășanie, ea înlocuiește adeverata pregătire pentru

împărtășanie, pregătire ce constă, după cum am văzut, în adeverata poclincă întruică. Accentuarea, întreaga toțire a acestei Taine se schimbă de la poclincă la abrogare, și este înlocuită în lumina unor puteri aproape magice²⁰. Această dezlegare formală jumătate magică, jumătate legalistică și nu împăcarea cu Biserica de care prin păcatele sale a fost excomunicat se cantăvîște în Taina Spovedaniei; iar aceasta se întâmplă nu din cauza faptului că plectoșenia sa îl deranjează (de obicei o glosește ca pe ceva firesc și inevitabil), ci pentru că „îl dă dreptul să se apropie de Sfintele Daruri cu conștiință curată”. Devenind o simplă „condiție” pentru Împărtășanie, Taina Poclincii, atât de importantă, atât de respectată în Biserica primară, a pierdut, în realitate, adeverata sa funcțiune și poziție în Biserică.

Cum se poate ca o astfel de învățatură să apară în sânul Bisericii și să fie considerată normală, apărută de mulți, și să fie acceptată aproape ca și chestoșeșii a Bisericii? Trei factori principali împărtășesc responsabilitatea acestui caz. Am menționat deja unul dintre aceștia: este accea simbolică, minimă și lipsită de dorință apropiere de cererile Bisericii, accea neștiință a Tainelor, pe care Sfîșii Părinți le-au deranjat și care mai tîrziu au condus la o împărtășire din ce în ce mai puțin repetată, iar în cele din urmă la o înțelegere a sa ca o „obligăție anuală”. Este evident, astfel, că un creștin ce se apropie de dumeznoșieșile Taine rar, și care în restul timpului este foarte mulțumit cu „excomunicarea” sa de facto trebuie să se împăce cu Biserica și nu se va putea împărtăși decît prin Taina Poclincii.

Cel de-al doilea factor, total diferit de primul, a fost influența mărturisirii monastice îndărnărit Bisericii — călăuzirea dumeznoșească a unui călugăr experimentat către unul mai puțin experimentat — care se bazează pe o permanentă „deschidere a glandurilor”, a acestora din urmă către primii. Cel „mai în vîrstă” încredințat spre o astfel de călăuzire dumeznoșească și mărturisire nu era neapărat preot (în forma sa originală, monastică sau era,

de fapt, oportunitate de reconciliere cu protopopul, iar această reconciliere nu era legată în nici un fel de Taina Poclincii. Ea reprezenta o parte integrantă a vieții și disciplinei monastice bazată pe o ascultare totală, pe renunțarea căpătâșului propriu în favoarea celui de comun.

conform episcopatului monastic bizantin al secolelor XII—XIII, unui călugăr i se interzicea de a lua singur decizia fie de a primi înspărtășania fie de a se abține de la ea, fiind delegarea stărușului sau a duhovnicului său, pentru că, citind una dintre aceste rânduiri, „se te exclude singur de la înspărtășanie înscuturând a urma viața sa proprie”. În mănăstirile de mai târziu această putere o are stărușul. Amint, avem aici o spovedanie de tip sacramental, comparativ existând mănăstiri cu ceea ce astăzi numim „confesiune” sau „îndrumare duhovnicească”. Totuși, din punct de vedere istoric aceasta a avut o mare și, într-adevăr, decisivă influență asupra Tainei spovedaniei. În vremea decadentei episcopului împăratului, episcopul a fost de un fel, un exemplu, în cunoscutul Sinodului, așa-numit, Treilea Quiniscent, ținut în Constantinopol în anul 691 A.D.) și a pierderii autorității morale și duhovnicești a clerului „secular”, mănăstirile au devenit practic singurele centre de îndrumare duhovnicească iar călugării singurii îndrumători duhovnicești ai ortodoxilor. Și astfel, cele două genuri de spovedanie — cea „sacramentală” și cea „spirituală” — înlocuit cu înlocuit s-au contopit într-una: cea „spirituală” devenind pregătire pentru Sfânta înspărtășanie, iar cea „sacramentală” a înglobat probleme duhovnicești ce erau excluse din ea (din Sfânta înspărtășanie — a.r.).

Accastă dezvoltare, justificată, totuși, din punct de vedere istoric și duhovnicesc, oricât de fobositoare a fost în condițiile în care ea a avut loc, a contribuit, totuși, la o confuzie care astăzi, în împrejurările actuale, aproape că face mai mult rău decât bine. Nu încape aici o îndată asupra a ceea ce este fundamental de clarificarea și îndrumare pastorală și duhovnicesc în Biserici. Dar adevărata problemă este: se înțelege această nevoie în

sensurile noastre spovedanii contemporane — de trei plăci la cinci minute — în care un șir de penitenți ascultă și se înspărtășiază? Obligația — „a dați pe un” — cu o

imposibilitate de a ajunge la rezolvarea problemei, spovedania devenit ambiguă, un înlocuit al mai fide spovedanii și care devolui înlocuit spre o conversație duhovnicescă? Și apoi avem și o altă problemă: este firesc precum, îndosărită unui „întar” consecvențelor cu suficienți experiență, pentru rezolvarea tuturor problemelor și chiar pentru a le înțelege? Căci g. dramatic, căl de multe stări duhovnicești, căl de înțelegerii poate fi evitate dacă are fi ținut Tradiția fundamentală a Bisericii păstrând spovedania sacramentală pentru îndrumarea de penitent a păcătoșilor săi și pășind o altă vreme și un alt ce pentru cele mai necesare îndrumări pastorale și duhovnicești secrete alte lucruri. Așa, se poate și posibilitatea de a conștientiza

proștetele sale imperfecțiuni în cazuri concrete și propria sa de ajutor și îndrumare — de la episcopul său, de la un al de la experiența duhovnicescilor a Bisericii.

Cel de-al treilea și, din păcate, elementul hostilității odată la plus — influența înțelegerii de natură social-juridică apăsând a Poclincii. S-au scris multe „captivitatea apăsând” a teologiei ortodoxe, dar puțin au proporțiile și adăncimea deformării cauzate de aceste în apăsare la viața Bisericii și, înlocuit de toate, în înțeleg. Tăiner. Accastă influență apăsând este aceea care a co. îndepărtarea (menționată înainte) de la poclincii și implicarea cu Biserica, ca ote ce reprezintă esența Poclincii, spre o lătare reprezentată aproape exclusiv în te. puteri juridice. Dacă în concepția ortodoxă inițială iertare de la poclincii care este marea poclincii, al autentici scutitii acesteia, și, deci, vestitorul și „garantul” autorității divine, al „împărtășirii penitențelor cu Sfânta Biserică Hristos”, înlocuit cadrul legal apăsând lătare de

„putere în sine” — atât de mult înclint a dezvoltat, aici și acolo (în Răsărit și Apus — n.r.) o practică între-adevăr ciudată de a cere și primi „iertarea” fără nici un fel de spovedanie! Distincția inițială — aceea menționată de Cabasila — dintre pînțele ce au drept urmare excomunicarea și acelea care nu li se separă pe om de Biserici, a fost considerată în Apus drept diferența dintre, pe de o parte, „pînțele de moarte” — care lipsesc pe om de „starea de har” și, deci, au nevoie de iertare sacramentală — și, pe de altă parte, „pînțele ce se pot ierta”, — care nu afectează „starea de har” și pentru care un act de căință este suficient. În Răsăritul ortodox și în mod deosebit în Rusia (sub influența teologiei latinizante a lui Petru Movilă și a urmașilor săi) această doctrină comită într-o legătură obligatorie între Spovedanie și Iertare Împărtășanie. Este între-adevăr curios faptul că cea mai evidentă dintre toate „afiliările” latine este considerată de mulți ortodocși a fi adevărata studiu al a Ortodoxiei, în timp ce o simplă încercare de a o reconsidera prin prisma Tradiției ortodoxe autentice este adesea denunțată drept o deviație romano-catolică!

9. O redescoperire totală

Avem nevoie atunci, întâi de toate, de adevărata redescoperire a adevăratului sens al Sfintei Împărtășanii, în Biserică și prin credincioșii ei, ca Taina Bisericii, ca act esențial în care ea întotdeauna devine ceea ce este: Trup al lui Hristos, Templu al Duhului Sfânt, dar al vieții noi, lucrarea Împărtășiei lui Dumnezeu, cunoașterea lui Dumnezeu și comuniunea harică cu El. Biserica devine aceasta prin „taina sobornicirii” — cei mulți care se unesc pentru a constitui Biserica, prin dăruirea cu un singur trup, unit printr-o singură credință.   „guri iubite, o

singură mădăle, Sfânta Iertă, prin aducerea Sfintei Euharistii „cu o gură și cu o inimă” și prin pocălnica acestei unități — în Hristos cu Dumnezeu și în Hristos cu aproapele nostru — în Împărtășirea cu Sfintele Daruri.

Avem nevoie, și mai mult, de redescoperirea Sfintei Împărtășanii ca *trup esențial* ce are rolul de a ne uni cu Hristos, care ne face părtași la Viața, Moartea și Învierrea Lui, ca adevărate mijloc de deslăvire proprie, ca membri ai Bisericii și de asemenea ca mijloc de deslăvire a vieții și a creșterii noastre duhovnicești.

În cele din urmă avem nevoie de redescoperirea adevăratului sens al pregătirii ca centru al vieții noastre duhovnicești, ca acel efort duhovnicesc ce ne descoperă întotdeauna nevrednicia noastră și ne determină, deci, să dorim Sfânta Taină a Căinței și a Iertării și care, prin descoperirea către noi a

ocupării iubiri a lui Hristos către noi, ne face să-L iubim și să dorim să-luăm în har cu El.

Și dacă „redescoperim” toate acestea, vom descoperi și faptul că întreaga viață a Bisericii, de fapt, a fost întotdeauna *acra* pregătire: că toate chinările ei — liturgice și duhovnicești, de pocălni și disciplinare — nu au, între-adevăr, alt scop decât acela de a ne ajuta să transformăm viața noastră proprie într-o permanentă pregătire, nu numai pentru Sfânta Împărtășanie ei, în cele din urmă, pentru *acra* pentru care Împărtășania ne pregătește — bucuria și plinătatea „zilei celui născut” a Împărtășiei veșnice a lui Dumnezeu.

Vom redescoperi, astfel, adevărata necesitate a Tainei Pocălniei, a Tainei Spovedaniei. Vom căuta în acestea nu o „derogare” formală sau în egală măsură o „condiție” formală pentru Împărtășanie, ci o adâncă lucrare duhovnicescă, adevărata implicare cu Dumnezeu și reintegrarea în Biserica Lui din care suntem atât de des excomunicăți de secularismul fără de mădăle al vieții noastre. Vom redescoperi *senzația* duhovnicească a

senzației de pocălnie a Bisericii — Postul Paștelui, Post

Napierii Domnului etc. — care reprezintă perioade potrivite pentru poclășii. Vom redescoperi în noi nevoia unei călăuzi duhovnicești adevărate. Și, mai presus de orice, vom redescoperi — cu teamă și bucurie, cu frică și căsălișii duhovnicească — Taina Trupului și Sângelei lui Hristos, ca izvor și centru al vieții noastre creștine!

Cu siguranță, toate acestea au vor avea loc peste noaptea. Vor lua mult timp, marea nevoia, marea căutare. Totuși, faptul că toate aceste probleme — la un nivel mai adânc, o noie și o formă după o mai completă participare la viața ecleziastică, duhovnicească și sacramentală a Bisericii — au apărut în Biserica noastră și printre membrii ei, ne asigură că în ciuda întineririi și descompunerii duhovnicești a vremurilor noastre tulburate Biserica „se îmbătărește și se întărește”. Ea aparține aceluia căruia Dumnezeu L-a încredințat „Cuvântul Adevărului Său” — episcopilor, ca pilașori ai Adevărului — pentru a griji ca această formă duhovnicească să fie satisfăcută în acord cu adevăratele călăuzii și cerințe ai Tradiției Bisericești.

NOTE ȘI REFERINȚE

1. Postul Mare, așa cum îl știm astăzi, este rodul unei lungi și extrem de complexe dezvoltări istorice, aspectele sale nefiind în întregime studiate adecvat. Mai multe întrebări rămân încă fără răspuns, iar mulți muncă — și nu numai în zona detaliilor secundare — rămân să fie făcute. Cele ce urmează sunt un scurt rezumat al celor mai importante mărfuri.

Pare bine stabilit faptul că în mijlocul celui de-al doilea secol Biserica cunoștea doar un foarte scurt post înainte de prinzarea anuală a Paștelui, dar chiar și așa postul era ținut desăbuit în locuri diferite. Comentarii controversa pascați, Sfântul Ieronic de Lyon scria că dezbaterile „nu se refereau numai la data ei și la caracterul actual al postirii; pentru că unii glădeau că se cerea să postescă o zi, alții două, alții chiar mai mult; unii socoteau zina lor ca având puterul de ari, ei și poște. Iar această variație a zilelor nu a început în vremea noastră ci cu mult mai devreme, în zilele înaintașilor noștri.” (Conform Eusebiu, *istoria bisericească*, 5, 24, 12; Nippoll al Romei, *Tradiția apostolică*, 2, 20, 2-9; 21, 1-3; Tertulian, *De baptisat*, 19). Un secol mai târziu mărfurile arată că acest post pre-pascați, cel puțin în unele regiuni, s-a extins la întreaga săptămână („Săptămâna Paștilor”, în cuvintele noastre). Astfel, în *Dobrocăta Apostolică* (Dihabito Apostolică) citim: „Astfel, trebuie să

poziții în zilele Paștei din ziua a doua a săptămânii (respectiv Luni) și trebuie să vă hrăniți cu pâine, care și apă numai după cinaș al noaptea pînă în ziua a cincea (adică Joi)... Iar Vineri și Sâmbătă poziții deplin și nu gustați nimic (ediția R.H. Connolly, 1923, p. 189). Apoi „astă, din nefericire, un gol de aproape trei sferturi de secol... înainte de primele informații privitoare la Postal de patruzeci de zile (A. Allan McArthur, *The Evolution of the Christian Year*, Londra, 1953, p. 115). Oricum, de la această informație care este găsită în Canonul 5 al Sinodului de la Nicora (I Ecumenic - n. r.) „și se transmite imprimă cu Postal nu este o inovație recentă” (http://www.biserica.ro/didactic/teologie/ortodoxie/70/01_01.htm)

„Și unde pot să văd pre-pascan timpuriu de două păsări la șase zile n-a dezvoltat la patruzeci de zile? La această întrebare se dau de zice

intercep-
tional-gia din cadrul postului nostru. Conform unora, Postul actual este rezultat „fuziunii” dintre postul pre-pascal menționat mai înainte și alt post, independent, înalt de toate, de perioada pascuală și de pomenirea postirii lui Hristos în deșert după înălțarea Său. Acest post nu era în legătură cu Ievheriei ci cu Tipătia (Botol) iar ținerrea sa începe pe 7 ianuarie. Fuziunea dintre cele două întâmplări sub influența înțelepției călugărilor și practica pregătirii lor pentru Botez înainte de Paște (conform A. Brăneanu, *Liturgie Comparée*, p. 208 și J. Danielou, „Le Symbolisme des Quarante Jours”, în *La Maison Dieu*, 31, 1932, p. 19). Alți cercetători de istoria liturgică sunt de părere că cele patruzeci de zile sunt datorate unei extinderi progresive a postului pre-pascal, al cărui început se leagă de înstituirea călugărilor (conform M. Arthur, p. 114 și următoarele, G. Du, *The Shape of the Liturgy*, p. 394). Personal, cu un glas pe prima ipoteză a fi una convingătoare, cel puțin în aplicația sa universală, ei, o dată în plus, dorind hotărârea Domnului.

Chiar și așa, în secolele patru și cinci, postul pre-pascan numit *De paterzari de zile* (Quadragesima, Trensarești) este în mod clar o instituție universal acceptată. Dar nu mai tirăm de secolul al cincilea, o mare varietate de practici este atestată de istoricii Bisericii: Socrates și Sozomen. „Postul dinainte de

Paște", scrie Socrates...este respectat diferit într-un loc sau altul. În Roma, unii postesc trei săptămâni fără întrerupere, cu excepția Sâmbetelor și a Zilei Domnului, pe când în Ierusalim, Grecia și Alexandria unii (în postul șase săptămâni înainte de Paște și în numele de Patruzei de zile; unii chiar încep să postescă cu șapte săptămâni înainte de praznic" (Socrates, *Hist. Ecles.*, 3, 12). Mai tîrziu contemporan al lui Socrates, Sozomen, repetă aceeași informație: „Așa-numitele Patruzei de zile dinainte de Paște când oamenii postesc: — unii încep de la șase săptămâni, și anume Ierusalim și creștinii trăitori în Așia, Libia, Egipt și Palestina, dar alții de la șapte săptămâni, precum locuitorii din

Constantinopol și împrejurimi... De-a lungul acestor săptămâni sau și mai mult, unii poartă trei săptămâni de întreruperi, unii timp de două săptămâni și unii de o săptămână.

— adică monastirile — numai două săptămâni, dar, 7, 19], îl împiedcă să acceseze o diferențiere felurii în care anii liturgici sau „patruzeci de zile”. Aveam ei să includă în Patimilor, despre care știm că exista în unele perioade pre-pascale de patruzeci de zile, aceeași idee cele patruzeci de zile — a Sămbetei și Duminicilor pe care tradițiunea întru drept zile în care nu se pot Peregriinații Ebraice (27, 1), în luna includea Săptămâna Patimilor, dar a Duminicilor. Astfel, Festivalul Paștelui conținea includerea cinci zile de post, cecazile de post deplin. Cu alte cuvinte, aici zile” a fost înțeles ca patruzeci de zile de post este această de Sfântul Episcopul al Ciprius în 387, pentru Antiochia, Teme și în Egipt și Apus, „patruzeci de zile” în perioada de pregătire de-a lungul circuitului zile pe săptămână dar care, ca și perioada două zile ebraice săptămânale, în

K. Krumbacher, *Geschichte der Byzantinischen Literatur*, II (Munich, 1897).

4. Pentru o descriere amănunțită a acestor schimbări, vezi C. Nikolsky, *Probleme K. Iaroslav Ustava Bogoslovstva* (ed. T. St. Petersburg: 1907), și S. V. Bulgakov, *Naskizna Kniga dlia Sviashchennogo — Tsarstvuyushch Stashchety* (Harkov, 1900), p. 487—530.

5. În cântările noastre liturgice, Postal Psaltelui este prezentat adesea ca un *Alifia* călăzitor în Apus, la o dată relativ timpurie. „Alifia” a fost interzis în slujbele de post și pînă la prima perioadă paschală. Această descriere este interesantă deoarece nu este nici o indicație că acest foarte important cântec liturgic, înscris de Biserici din cultul iudeic, are conotații de bucurie, este *hodoihasma* (gr.) — spre a bucura. Dintr-un punct de vedere pur ritual, cântatul „Alifia” a devenit sinonim cu

Postal deoarece de-a lungul acestuia este cântat la Utronie în locul obişnuitei „Dumnezeu este Domnul” și s-a arătat recent (Ps. 117, 27). Dar acest ultim verset într-un anumit timp a constituit o inovație. A fost luat din Utronia sîrbătorilor a „Ipsului catolicilor” (vezi lucrarea mea *Introducere în Teologia Liturgică*, p. 128) și, înlocuit cu înscritul, a pînă la astăzi comun înconform I. Malas, S.J., *Some problems of Byzantine Orthodoxy*, traducere mimeografiată (mod de copiere - n. n.) de A. Lewis, II, 2). La începutul secolului al saptelea, revelația lui „Dumnezeu este Domnul” însă era un semn distinctiv al slujbelor mîndstirești, fiind acesta de faimosă descriere a Privegherii sinaitice (J.B. Pitra, *Archie Epistolar graecorum historia et monumenta*, I, p. 220). Asva Nil se refera la „Dumnezeu este Domnul” ca la un adăug pragmatic ce trebuia cântat „la începutul Canonului” Cînt despre Psaltelui 117, din care sunt luate cele cinci versete de la „Dumnezeu este Domnul”, este un „Hallel” sau un Psalm Alifia — în care „Alifia” este folosit ca un etnonim după obicei stivoli (vezi S. Moravcsik, *Psalter in cultus syriacus*, traducere engleză, Oxford 1962, I, p. 120). În slujbă, este cunoscut faptul că Sfîntul Teodor Studitul, „organizatorul”

Tricohul, a compus o „Alifia” specială (Skaballanovich, p. 404) și poate că acestea sunt la originea Alifiilor noastre din Post. Asupra evoluției termenului „Alifia” în Apus, vezi J.A. Jungman, *Miscellanea Salomoni III*, p. 92 și următoarele.

6. *Lecturi asupra slujbelor Postului Psaltelui*: vezi importantul studiu al lui Alexis Kojinetski, „L'Alifia liturgique de l'Antiquité et du Nouveau Testament dans La Rite Byzantine”, în Mgr. Cassien și Dom Bernard Botte, *La Prière des Hommes*, Collection Les Grands 33/Paris, 1963, p. 202—251.

7. *Asupra Psaltelui în cult*, vezi Balhazar Fisher, „Le Christ dans les psalmes”, în *La Maison Dieu*, 27 (1951), p. 86—109 și ediția specială a aceluiași periodice, „Les Psalmes, origines — parcours — échos chrétiens”, în *La Maison Dieu*, 33 (1953). Asupra avansurilor monastice ale sistemului nostru actual, vezi Skaballanovich, p. 208 și în continuare.

8. *Liturgia Dăruirilor sau înainte sfîrșite* — Bibliografie: D.N. Moratis, *Liturgia Dăruirilor sau înainte sfîrșite*, Teolonic, 1933; P.N. Trompeta, *A Catechism of Liturgy*, Atena, 1935; V. Jannaris, „La partie respérale de la liturgie byzantine des préanctifiés”, în *Orientalia Christiana Periodica*, 30 (1964), p. 193—222; H. Engberg-Pedersen, „Zur Geschichte der Liturgie der vorgeheiligten Gabe”, în *Östkirchliche Studien*, 13 (1964), p. 306—314. De asemenea, conform H.W. Codrington, „The Syrian Liturgy of the Preanctified”, în *Journal of Theological Studies*, IV (1905), p. 69—81, și V (1906), p. 369—377, 525—545; J. Zide în *Revue de la Théologie Catholique*, 13, 77—111; H. Leclercq, în *Dict. d'Arch. Chrét. et Liturgie*, XI, 770—771, 131; Hanssens, *Institutiones Liturgicae de Ritibus Orientalibus* (Roma, 1930), p. 86—121.

9. *Moravcsik și Asva* — În textul, *Liturgia Dăruirilor* mai înainte sfîrșite era slăvită în *Înscrit* și a *Postului Psaltelui* (vezi Moratis, p. 29-33).

10. *Canonul apostolic 66*

„Dacă vreun cleric sau laic s-ar afla postind în ziua Duminecilor, sau Sîmbătă (afară numai de una) clerical să se

cateriscentă, iar laicul să se alăturească!” (Conform Trulan, 53, 56; Ganga, 18; Poim al Alexandriei, 15). Dar atunci Trulan, 56: „Asistența are alături de în jurul armenilor și în alte locuri unde misionarii au și belșug în Sfintele și Dominicile Sfintei Patruasocii. Deci s-a socotit și aceasta, ca Biserica lui Dumnezeu din țările lumii, ar trebui să aibă o misiune, să părăsească ajutoarele...”

11. Vezi articolul meu „Post și Liturgie”, în *St. Vladimir's Quarterly* (1939, 1), p. 2–10.

12. Acupra Sfintei Andrei Criticanul vezi: Krumbacher, I, p. 165, II, p. 473; E. Wellesz, *A History of Byzantine Music and Hymnography* (Oxford, 1949), p. 174 și următoarele, 302 și următoarele.

Notă APENDIX-ului

1. Alexander Schmemmann: „Problems of Orthodoxy in America”: III The Spiritual Problem, în *St. Vladimir Seminary Quarterly*, 9, 4 (1965).

2. Schmemmann, p. 173–174.

3. „Euharistia ca centru al vieții creștine” (în rusă), în *Put*, 22 (1930), p. 3–23.

4. Vezi Raportul Episcopilor ortodocși asupra chestiunii reformei Bisericii, vol. I, 548 p., vol. II, 562 p. (St. Petersburg, Editura Sinodului, 1906).

5. Vezi Boris Sorce, „Euharistia în biserica primară și practica actuală” (în rusă), în *Living Tradition* (Paris, 1936), p. 171–195.

6. Arhimandritul Kiprian, *Euharistia* (în rusă), Paris, 1947, p. 304. Vezi Canonul 2 al Sinodului local din Antiohia (341): Apostolic 2; Trulan 80. Vezi de asemenea Nicodim Milag,

Canioanele Bisericii Ortodoxe cu comentarii (în rusă), St. Petersburg, 1911, vol. I, p. 69.

7. Vezi rugăciunea dinaintea Mîngierii: „... însoți Scîlpine, prea îndurate împotriva al tuturor, dăruiește-i lui (adică, nouă) botezat) și pocăia dăruia Sfintei și între tot puternicului și închinatului Tău Duh și cuminăcarea Sfintei Trup și a scumpului Slăgi al Hristosului Tău...”

8. Vezi, de exemplu, I. Pokrovsky, „Rugăciunile și Rîncosările matrimoniale ale Bisericii primare (sec. I–IX)” (în lb. rusă), în *Esturi la Jubileul de o-său de ani al Academiei Duhovnicești din Moscova* (Moscova, 1913), vol. II, în mod deosebit p. 577–592.

9. Vezi Sore, p. 176, nota 2.

10. Vezi Sfintul Ioan Hristosov, în *Ephe. Nom.*, III, 4, P.G. 62, 29; în *J. Tim. Nom.*, V, 3, P.G. 62, 529 și următoarele; în *Job. Nom.*, XVII, 4, P.G. 63, 131 și următoarele; Sfintul Ambrosie al Mediolanului, în *De Sacramentis*, vol. 4, 25; Sore, p. 178; Kiprian, p. 323–324.

11. Trei cuvîntări ale Arcei Teomas asupra cultului, cap. 21.

12. În *J. Corin. Nom.*, 18, 3.

13. 42, P.G. 150, 460 G.

14. „Euharistia și Sobornicitate” (în lb. rusă), în *Put*, 19 (1929), p. 2–23.

15. Rugăciuni de la Liturgia catehumenilor,

16. 36, P.G. 150, 449 C.

17. 4, 3. Vezi P. Palmer, „Taine și ertare”, în *Sources of Christian Theology*, vol. II (Westminster: Newman Press, 1959), p. 13 și în continuare.

18. Vezi Palmer, p. 71 și în continuare.

19. 449 B.

20. Vezi articolul meu „Cîteva reflecții asupra Spovedaniei”, în *St. Vladimir's Seminary Quarterly*, 5, 3 (1961), p. 38–44.

21. S. Salville, „Mense et Commensio d'après les Typika monastique byzantine du X au XIV s.", in *Orientalia Christiana Periodica*, 13, 1-2, p. 282-298.

În curs de apariție în colecția HISTORIA RELIGIONUM:

J. MEYENDORFF — *Moștenirea bizantină în Biserica ortodoxă*

HERMES MERCURIUS TRISMEGISTUS — *Filosofia hermotică*

H. LEISEGANG — *Geneza*

J. MAXWELL — *Magia*

V. MAGNIEN — *Afacerile ebraice*

V. KERNBACH — *Atenurile cooptate*

Aceasta reditoare explorează a „cătărilor noastre duhovnicești către Păstle” cercetează înțelesul Liturghiei Dăruirii mai înainte sfârșite, al Rugămintei Sfântului Eftim Sfințit, al Căminului col Mare al Sfântului Andrei Crăciunul și alte utate și înțelegem coros ale sfârșitului Postului Mare. Cartea se înșiră din acele adăruiri peros ale apărutătății ortodocse — Trădăia sacramentală și Murgică a Bisericii — pentru a sugera ce ai trebuia să înțelegem „Postul în viața noastră”.

Pătrăbulo Alexander Schmemmann a-a născut în Estonia (Hewel) în 1921 din țară estonian și mamă rusă. După vreme după născerea sa, familia emigrează în Franța, unde tânărul Schmemmann urmări studi de Teologie la Institutul Sfântul Sogheo și de Litere la Universitatea Sorbona din Paris. Este hectorat preot în 1946, predă lațona Bisericii Universale la Institutul Sfântul Sogheo din Paris, institut la care în 1959 obține titlul de Doctor în Teologie. Din 1961 se stabilește definitiv la New York, unde dobândește o recunoaștere rapidă, ca unul dintre cei mai dinamici mărtașitori ai Ortodoxiei în America. Prin prelegerile ținate la centrele universitare, prin emisiunile radiofonice către Europa de Est, prin călăriile sale, în prezent lucrând în douăprunce țări, Alexander Schmemmann a adău mesajul Ortodoxiei unei audiențe în permanentă creștere.

Din 1962 devine rector al Institutului Sfântul Vladimir din Crestwood, institut la care era de mai multă vreme profesor de Teologie Liturgică. Ambulele funcții le-a deținut până în anul 1983, când a-a mutat la celelalte țări.

Dintre cele mai importante lucrări ale sale amintim: *Paștele și Ortodoxia* (New York, 1965); *Calăia istorică a Ortodoxiei* (New York, 1969); *Introducere în Teologia Liturgică* (London, 1966); *Postul stăla Luni* (Paris, 1966); *Postul col Mare* (Paris, 1974); *Dein apăs și dein Duh* (Crestwood, 1974); *Euharistia* (Ymca Press, 1984); *Liturghie și Trădăie* (New York, 1990).